

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet 2018. évre vonatkozó területi monitoring jelentése

Készítette:

Dombi Gábor, szociológus
Fekete Károly, geográfus
Oláh Miklós, szociológus
Dr. Csákváriné Joó Zsuzsanna, kutatási asszisztens
Kulics Beatrix, kutatási asszisztens

Közreműködött:

Jamrik Péter, elnök Balaton Fejlesztési Tanács Közbiztonsági Testület
Dr. Németh Nándor, geográfus
Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság
Országos Meteorológiai Szolgálat

Tartalomjegyzék

Bevezetés	4
Fejlesztési források kihelyezése - A 2014-2020 közötti forrásallokációs időszak előrehaladása	6
Pályázati aktivitás és forrásszerzés a Fejlesztéspolitikai Adatbázis és Információs Rendszerben (FAIR) rögzített, 2019 május 2-i adatleválogatás eredményei alapján.....	37
Turizmus	45
Foglalkoztatás, munkanélküliség.....	56
Települési gazdasági erő	63
Társadalom	69
Közbiztonság, bűnügyi helyzet.....	78
Vízbiztonság.....	81
Civil aktivitás, intézményrendszer.....	82
Közlekedés.....	84
Környezet	86
Összegzés	95

Táblázatjegyzék

1. sz. táblázat Forrásigények, támogatások és kifizetések alakulása a Balaton Fejlesztési Tanács FAIR adatkérés-teljesítése nyomán a projektek települési szintű megvalósulási helye szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben	7
2. sz. táblázat A 1861/2016 sz. Kormányhatározat által kijelölt fejlesztés stratégiai prioritások megvalósulási folyamata a megítélt támogatások alakulása alapján	31
3. sz. táblázat Egy lakosra jutó forrásigények, támogatások és kifizetések Magyarországon és a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén 2019 január és május összehasonlításában.....	39
4. sz. táblázat A 1861/2016 (XII.27.) sz. Kormányhatározat által kijelölt fejlesztés stratégiai prioritások FAIR szerint monitorozható megvalósulási folyamata a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén az igények, a támogatások és a kifizetések keretösszegek szerinti százalékában.....	40
5. sz. táblázat A Sármelléki Repülőtér utasforgalma 2004 - 2017.....	85

Ábrajegyzék

1. sz. ábra Forrásigények, megítélt támogatások és kifizetések alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben 2017 januárja és 2019 májusa között.....	38
2. sz. ábra A külföldi és belföldi vendégszám alakulása a BKÜ-ben (2001 - 2018)	46
3. sz. ábra Külföldi és belföldi vendégek arányának változása (2001-2018).....	47
4. sz. ábra Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken a BKÜ területén (2001 - 2018).....	48
5. sz. ábra A vendégszám, vendégéjszaka szám és az átlagos tartózkodási idő alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2018).....	49
6. sz. ábra Külföldi és belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2001-2018)	50
7. sz. ábra Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött átlagos tartózkodási idő Magyarországon és a Balaton térségében (2008 – 2018).....	51

8. sz. ábra Vendégforgalmi jellemzők szezonális megoszlása kereskedelmi szálláshelyeken (2018).....	52
9. sz. ábra Külföldi és belföldi vendégforgalom szezonális jellemzői a Balaton üdülőkörzetén (2018).....	53
10. sz. ábra A kereskedelmi szálláshelyek kapacitás kihasználtsága a Balaton térségében (2008-2018; %).....	54
11. sz. ábra REVPAR - szálláshelyek jövedelmezősége a BKÜ-ben (2008-2018, Ft).....	55
12. sz. ábra Éves átlagos munkanélküliségi ráta (%) a BKÜ-ben és a BKÜ alrégióiban (2000-2017).....	57
13. sz. ábra A munkanélküliségi ráta (%) negyedéves változása a BKÜ területén (2000 első negyedétől – 2019 első negyedévig).....	58
14. sz. ábra A pályakezdő munkanélküliségi ráta alakulása a BKÜ-ben (2005-2017).....	59
15. sz. ábra A közfoglalkoztatottak számának éves átlaga a BKÜ területén 2013-2018 (1-11. hónap).....	61
16. sz. ábra A közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos aránya a BKÜ alrégióiban (BKÜ = 100%) 2013-2018.....	62
17. sz. ábra A BKÜ relatív fejlettségi helyzete az országos átlaghoz képest.....	65
18. sz. ábra A BKÜ relatív fejlettségi helyzete a vidéki (Budapest nélküli) átlaghoz képest.....	67
19. sz. ábra Az állandó népesség és a lakónépesség különbsége a BKÜ területén (2000 – 2017).....	70
20. sz. ábra A születések és halálozások különbségéből eredő természetes népességváltozás alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2017).....	71
21. sz. ábra Öregedési index alakulása Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2017).....	72
22. sz. ábra Függőségi ráta alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2017).....	73
23. sz. ábra Lakónépességre számított, ezer főben kifejezett vándorlási egyenleg változásai (2000-2017).....	74
24. sz. ábra A lakónépességre valamint az állandó népességre számított vándorlási egyenleg időbeli alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000 – 2017).....	75
25. sz. ábra Az ezer lakosra jutó állandó és ideiglenes vándorlás különbözősége a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2002-2017).....	76
26. sz. ábra Első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik 1000 lakosra vetített száma a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (személygépkocsi/ezer lakos; 2000-2017).....	77
27. sz. ábra A balatoni vízi közlekedés főbb forgalmi mutatói 2018-ban.....	85
28. sz. ábra A Balaton trofitásának alakulása az a-klorofill maximumok alapján 1981-2018.....	87
29. sz. ábra Játsszótér, tornapályák, pihenőhelyek területe (m ²) (2005-2017).....	91
30. sz. ábra A közműháló arányának változása a BKÜ-ben 1990-2017 között (%).....	92
31. sz. ábra A lakosságtól elszállított települési összes szilárd hulladék, valamint a szelektíven elszállított hulladék tonnában kifejezett mennyiségének alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2006-2017).....	93
32. sz. ábra Épített lakások és üdülőegységek száma a BKÜ parti és háttértelepülésein (2010 – 2017).....	94

Térképjegyzék

1. sz. térkép Egy főre jutó igényelt támogatások mértéke a BKÜ településein (Ft/fő).....	19
2. sz. térkép Egy főre jutó megítélt támogatások mértéke a BKÜ településein (Ft/fő).....	20
3. sz. térkép Egy főre jutó kifizetett támogatások mértéke a BKÜ településein (Ft/fő).....	21

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet
2018. évi területi monitoring jelentése
gazdasági, közlekedési, környezeti és kommunális infrastruktúra indikátorok
frissített adatai alapján

Bevezetés

A **Balaton Fejlesztési Tanács** (BFT) 2009. május 8-i ülésén a Balaton 2007-2020 közötti időszakra szóló, Hosszútávú Területfejlesztési Konceptiója elfogadásával egy időben döntött arról, hogy az üdülőkörzetre vonatkozóan a munka keretében kialakított **legfontosabb gazdasági, társadalmi, környezeti és infrastruktúra indikátorok alapján rendszeres fejlesztési monitoring elemzések készüljenek**. E döntést az a cél motiválta, hogy az üdülőkörzetben zajló jelenségekről készülő időbeni és területi összehasonlító elemzések valós információkat tárjanak a döntéshozók elé. E döntéstámogató munka elvégzését a tanács munkaszervezetére, a Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft-re bízta.

A monitoring tevékenység kezdetben 90, majd 48 térségleíró indikátor alkalmazásával valósult meg. A Balaton Fejlesztési Tanács 2017. március 17-i ülésén döntött a térségi monitoring rendszer indikátor-kataszterének megújításáról. A 11/2017. (03.17.) BFT határozat 91 db éves rendszerességgel, valamint 45 további, háromévente mérendő és elemzendő mutató megjelenítését írja elő a monitoring tanulmányokban az alábbi, korábbiakban is alkalmazott szakterületek, témakörök szerint:

- Demográfia, társadalmi jellemzők
- Fejlesztési források kihelyezése, pályázati eredményesség
- Turizmus, vendéglátás
- Foglalkoztatás, munkanélküliség
- Gazdaság, gazdaságfejlesztés
- Közlekedés
- Kommunális infrastruktúra
- Környezet, környezet- és természetvédelem
- Mezőgazdaság

Mindezek mellett Balaton Fejlesztési Tanács (BFT) 1/2016. (02.12) határozatában rögzítettek alapján kiemelten fontos feladat a jelenleg zajló uniós programozási időszak forrásallokációjának rendszeres monitorozása, amelynek legfrissebb eredményeit a Fejlesztéspolitikai Adatbázis és Információs Rendszerben (FAIR) rögzített információk feldolgozása alapján tárgyalhatjuk. Az Innovációs és Technológiai Minisztérium illetékes szakfőosztályától a Balaton Fejlesztési Tanács munkaszervezete részére átadott legfrissebb, 2019. január 8-i dátummal elkészített leválogatása nem tartalmazza a Vidékfejlesztési Program

pályázatait.¹ Az Európai Unió források kihelyezésének folyamatos vizsgálatát, annak tematikus metszeteinek monitorozását különösen szükségessé teszi a 1861/2016 (XII. 27.) Kormányhatározat, mely több, mint 360 milliárd forintnyi fejlesztési forrást dedikált a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet számára.

A BFT által elrendelt feladaton túl a területi monitoringgal kapcsolatos feladatok ellátását szükségessé teszi a **37/2010. Kormányrendelet**. E rendelkezés az országos területi monitoring rendszer kialakítását célozza, meghatározza a különböző térségi szereplők feladatait, a feladatok teljesítési határidejét, valamint körvonalazza a területi monitoring jelentések elvárt tartalmát. **Jelen tanulmány célja a 37/2010. Kormányrendeletben előírt kötelezettségek teljesítése.** A tanulmány jelen verziója nem került betérjesztésre a Balaton Fejlesztési Tanács elé, a munkaterv szerint a BFT 2019. májusában fogadhatja el a végleges éves monitoring jelentést.

A 37/2010. Kormányrendelet előírja, hogy az éves monitoring jelentést a következő év március 31-ig el kell készíteni és meg kell küldeni a rendeletben meghatározott szervezetek részére. A Tanács által elfogadott jelentés szintén megküldésre kerül a jogszabályban meghatározott intézmények és partnerszervezetek részére.

Jelen monitoring jelentés az alábbi témakörökre vonatkozik:

- Fejlesztési források kihelyezése,
- Turizmus,
- Foglalkoztatás, munkanélküliség
- Társadalom,
- Közbiztonság, vízbiztonság
- Közlekedés,
- Környezet.

¹ Az elmúlt években több alkalommal foglalmaztunk meg szakmai és módszertani indoklással alátámasztott javaslatokat a FAIR adatrendszerben rögzítésre kerülő információk kódolása és operatív programösszetételére vonatkozóan. A programösszetételre irányuló javaslat lényege az volt, hogy valamennyi operatív program egységes módon egyetlen adatbázisban kerüljön rögzítésre, így a Vidékfejlesztési Program valamennyi pályázata kerüljön a FAIR struktúrára belülre. A kódolási javaslatok általános jellegben a szövegesen rögzített változók numerikus átalakítását, illetve új változóként Magyarország üdülőkörzetek szerinti települési rögzítésére kérték az adatgazdát. Javaslatainkat a Miniszterelnökség vonatkozó főosztálya megköszönve tudomásul vette, de a szakmai protokollba mindeddig nem vezette át.

Fejlesztési források kihelyezése - A 2014-2020 közötti forrásallokációs időszak előrehaladása

Előzmények

A **Széchenyi 2014-2020** uniós programozási ciklusban zajló forráskihelyezés előrehaladásának térképezhetősége érdekében negyedéves rendszerességgel igényelünk friss adatokat az adatgazda minisztériumtól, korábban a Miniszterelnökségtől az új Kormány feladat- és hatásköreinek kialakulása után a Innovációs és Technológiai Minisztériumtól. Az **első adatkérés** teljesítésére 2016. február 8-án került sor, 454 nappal azt követően, hogy az adatbázisban az első rögzítés megtörtént. A **második adatigény** teljesítésére 2016 május 5-én, 87 naptári nappal később került sor. A harmadik adatleválogatás 2016 október 24-i dátummal készült, ez a két adatkérés időpontja között 172 napnak felel meg.

2016. december 27-én a Magyar Közlönyben megjelent a Balaton Fejlesztési Tanácsot monitoring feladatokkal meghatalmazó és felelőssé tevő 1861/2016 sz. Kormányhatározat, amelyet követően **2017 során két alkalommal teljesítette a Miniszterelnökség** a BFT által megfogalmazott adatigénylést. Az elsőként 98 nappal a 2016 október 24-i adatleválogatást követően 2017 január 30-án, majd 270 nappal később, 2017 október 27-én került sor az újabb adatleválogatásra. 2018 során első alkalommal április 11-i dátummal, 166 nappal 2017 október 24-e után készült újabb adatmetszet, amit a 2018 szeptember 5-i leválogatás követett. A két 2018 évi adatmetszet elkészülte között 147 nap telt el.

A jelen monitoring beszámoló a **2019. 01.08-i** állapotot tükröző adatbázis alapján készült el.²

A forráskihelyezés időbeni előrehaladása

A **2017 január 30-i** állás szerint már több mint 28 200 db pályázat került a FAIR nomenklatúrában rögzítésre, ebből 1095 db sorolható a pályázat megvalósulási helye szerint a BKÜ területéhez. A forrásigények országosan meghaladták a 7206 Mrd Ft-ot, a megítélt támogatás több mint 4000 Mrd Ft-ot tett ki, a kifizetések 1662,6 Mrd Ft-ra emelkedtek. Megvalósulási helyszín szerint a BKÜ területén generálódott forrásigény 303,7 Mrd Ft, a megítélt támogatás 153,7 Mrd Ft, a kifizetések 2017 január végére meghaladták a 71 Mrd Ft-ot.

2017 január 30 után a következő adatleválogatás **2017 október 27-i** dátummal teljesült. A két időpont között eltelt mintegy 9 hónapos intervallum ideje alatt mintegy 16000 új pályázat került a FAIR regiszterbe. A forrásigények országosan meghaladták a 10000 Mrd Ft-ot, a megítélt támogatás 6323,4 Mrd Ft-ra emelkedett, amelynek csaknem felét, 3105,6 Mrd Ft-ot kifizettek a pályázóknak.

² Az adatközlésért köszönetet mondunk a korábban az ITM Nemzetpolitikai Stratégiai Tervező és Tájékoztatási Főosztály vezetésének és munkatársainak.

1. sz. táblázat **Forrásigények, támogatások és kifizetések alakulása a Balaton Fejlesztési Tanács FAIR adatkérés-teljesítése nyomán a projektek települési szintű megvalósulási helye szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben**

		ADATLEVÁLOGATÁSI IDŐPONTOK														
		2017 január 30			2017 október 27			2018 április 11			2018 szeptember 5			2019 január 8		
		Igényelt	Megítélt	Kifizetés	Igényelt	Megítélt	Kifizetés	Igényelt	Megítélt	Kifizetés	Igényelt	Megítélt	Kifizetés	Igényelt	Megítélt	Kifizetés
Adat hiányában települési szinten nem besorolható	Pályázat (db)	318	177	159	314	182	174	84	41	38	133	59	59	437	274	203
	Összeg (Mrd Ft)	943,2	850,4	286,3	906,2	834,5	235,5	807,5	767,8	336,6	825,4	777,6	344,9	1249,5	1162,9	642,8
BKÜ településein kívüli terület	Pályázat (db)	26790	6090	4032	42144	16638	12237	48065	25442	18280	50219	27252	22691	53531	31471	25013
	Összeg (Mrd Ft)	5959,4	3043,2	1304,9	8729,8	5236,4	2686,2	9422,2	6673,6	3898,1	9497,4	6831,8	4444,8	9456,2	6932,7	4479,5
Balaton Kiemelt Üdülőkörzet	Pályázat (db)	1095	208	128	1694	631	438	1906	939	670	1998	1002	843	2145	1186	952
	Összeg (Mrd Ft)	303,7	153,7	71,3	399,4	252,5	183,9	415,3	292,4	219,4	441,8	322,4	254,9	461,0	344,4	281,7
Magyar ország összesen	Pályázat (db)*	28203	6475	4319	44152	17451	12849	50055	26422	18988	52350	28313	23593	56113	32931	26168
	Összeg (Mrd Ft)**	7206,4	4047,4	1662,6	10035,4	6323,4	3105,6	10645,1	7733,9	4454,2	10764,6	7931,8	5044,6	11166,7	8440,1	5404,0

*2017 január 30-i állás szerint 12 projekt, 2017 október 27-én 40 projekt, 2018 április 11-én 55 projekt, 2018 szeptember 5-én 51 projekt, 2019 január 8-án 56 projekt esetében nem került rögzítésre igényelt összeg. A forrásigények regisztrációs hiánya a BKÜ területén 2017 január 30-i metszetben jelentkezett először 1 db projekt esetében, majd ez 2017 október 27-re 7 db projektre növekedett. Ugyanez a 7 projekt 2018 április 11, a 2018 szeptember 5-i, illetve a 2019 január 8-i adatállás esetében sem tartalmaz információt.

** A forrásösszegeket egy tizedes jegyre kerekített formában adjuk meg.

A Balaton térségében a regisztrált pályázati gyakoriság januárhoz képest október végére kevéssel több, mint a harmadával, 35,4 %-kal növekedett. A januári 1095 regisztrált projekt október 27-re 1694-re emelkedett, vagyis háromnegyed év alatt 599 új pályázattal bővült. A regisztrált forrásigények megközelítették a 400 Mrd Ft-ot, a megítélt összeg 252,5 Mrd Ft-ra módosult, amelyből 183,9 Mrd Ft került kifizetésre. A forrásigények emelkedése január és október vége között közel 96 Mrd Ft, a megítélt támogatás közel 100 milliárd Ft-tal magasabb, a kifizetések a két és félszeresükre emelkedtek.

A **2018 április 11-i** összesítésben országosan már több mint 50 000 projekt került regisztrálásra a FAIR adatmátrixban, az előző adatleválogatás óta eltelt 166 nap alatt 5903 új projekt került az adatbázisba. Az üdülőkörzet területén megvalósuló projektek száma az előző év október végéhez képest 212 db pályázattal emelkedett, 1906-ra módosult. A forrásigények országosan 10 645 Mrd Ft-ot tettek ki, ebből megítélt támogatás 7733,9 Mrd Ft, kifizetésre 4454,2 Mrd Ft került. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén 939 projekt részesült 2018 április közepéig megítélt támogatásban, és 670 program esetében kezdődött el, vagy akár fejeződött be a kifizetés. Az üdülőkörzet területén generálódott forrásigény 415,3 Mrd Ft, a megítélt támogatás összege 292,4 Mrd Ft, a kifizetéseké 219,4 Mrd Ft.

A **2018 szeptember 5-i** metszet alapján országosan 52 350 projekt került rögzítésre a FAIR adatstruktúrában, 2295-tel több, mint amennyit az előző pillanatfelvétel rögzített. Az üdülőkörzet területének részesedése az áprilisi állapothoz képest 92 db pályázattal több, mint az áprilisi metszet, összesen 1998 db projekt. A forrásigények országosan már egy éve, 2017 októberében is meghaladták a 10 ezer Mrd Ft-ot, egy évvel később 10 764,6 Mrd Ft-os összegen álltak. Az igényelt források 73,7 %-a, 7 931,8 Mrd Ft megítélt, 46,9 %-a, 5 044,6 Mrd Ft kifizetett összeg. Az üdülőkörzet területén addig generálódott 441,8 Mrd Ft forrásigény 72,9 %-a, 322,4 Mrd Ft megítélt támogatás, illetve a forrásigények 57,7 %-a, 254,9 Mrd Ft kifizetett összeg. A BKÜ pályázatok fele, 1002 db projekt részesült megítélt, 42,2 %-a, vagyis 843 pályázat kifizetett forrásban. A megítélt támogatásban részesült programok száma 63, a kifizetésben részesülteké 173-al növekedett 147 nap alatt.

A **2019 január 9-i**, vagyis a rendelkezésre álló legfrissebb adatok szerinti FAIR állás országosan **56 113** pályázatot tartalmaz, a 2018 szeptember 5-i leválogatási dátumhoz képest eltelt 4 hónap és 4 nap 3763 db újabb projekt rögzítését eredményezte. **Az üdülőkörzet területének részesedése a szeptemberi állapothoz képest 147 db pályázattal több**, mint a szeptemberi metszet, összesen **2145 db** projekt. A forrásigények országosan több mint 11 ezer Mrd Ft-ot képeznek, a januári metszet szerint 11 166,7 Mrd Ft-os összegen állnak. Az igényelt források 75,6 %-a, 8 440,1 Mrd Ft megítélt, 48,4 %-a, 5 404,0 Mrd Ft kifizetett összeg. **Az üdülőkörzet területén generálódott 461,0 Mrd Ft forrásigény 74,7 %-a, 344,4 Mrd Ft megítélt támogatás, illetve a forrásigények 61,1 %-a, 281,7 Mrd Ft kifizetett összeg.** A BKÜ pályázatok 55,3 %-a, 1186 db projekt részesült megítélt, 44,4 %-a, vagyis 952 pályázat részben, vagy egészében kifizetett forrásban. A megítélt támogatásban részesült projektek száma 184, a kifizetésben részesülteké 109 projekttel növekedett az előző adatleválogatás óta eltelt 125 nap alatt.

A **pályázati gyakoriság és az allokált források változása** akár az országos, akár az üdülőkörzeten belüli, akár azon kívüli projektek esetében **továbbra is meredek növekedést jelez. Az üdülőkörzet területén megvalósuló projektek részesedési aránya az országosból a legutóbbi öt mérési időpont átlagában 3,82 %.**

Az igényelt források aránya az országoshoz képest 2017 és 2019 között négy mérési időpont alapján 3,9 – 4,2 % közöttiek, átlagban 4,1 %, a megítélt források 3,8 – 4,1 % között mozognak, átlagban 4 %, a kifizetések 4,3 – 5,9 % sávon belül állnak, átlagban 5,1 %. A 1861/2016 Kormányhatározat kihirdetése óta az üdülőkörzetben generálódott **forrásigény** a 2017 január végi mérési dátumhoz képest 2019 január elejéig több mint 157,3 Mrd Ft-al növekedett. Vagyis **több mint másfélszer magasabb a forrásigény 2019 január elején, mint 2017 január végén.**

A **megítélt támogatások összege két év alatt mintegy 2,2 szerezére emelkedett** 2017 január végi álláshoz képest, a két mérési időpont között 190,6 Mrd Ft a növekmény. A kifizetések vonatkozásában a legnagyobb az előrehaladás, ebben az esetben már közel négyszeres a különbség. A 2017 január végi állapothoz képest 210,3 Mrd Ft uniós támogatás áramlott az üdülőkörzetbe.

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet pályázati helyzetképe 2019 januárjában

A Széchenyi 2014-2020 programozási ciklusra eső, FAIR adatbázisban rögzített információk alapján a fentiekben jelzett adatleválogatásáig eltelt időszak alatt országosan kilenc operatív programon belül több mint 56000 pályázatot regisztráltak. **A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területének** az országos értékhez mért **részesedési aránya** a projektek megvalósulási helye szerint jelen mérés alapján **3,8 %**, ami több mint **2100 db pályázatot jelent.**

A FAIR-ban követhető adatok szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzeten belül releváns módon hét operatív programban figyelhető meg változás, ezek az EFOP, GINOP, IKOP, KEHOP, KÖFOP, MAHOP és a TOP. Részesedési arányaikat az országossal összehasonlítva azt látjuk, hogy a BKÜ-n belül **a GINOP, az IKOP, a KÖFOP és a MAHOP és a TOP projektek részesedése magasabb az országos részaránynál.** A legfrissebb adatleválogatás operatív programok szerinti gyakoriságsorrendjét országosan és BKÜ szinten is a **GINOP vezeti.** A GINOP országos részesedési aránya 52,7 %, a BKÜ-ben 54 %. Országosan második az EFOP, részesedési aránya 18,2 %, harmadik a TOP 16 %-os részesedéssel. A BKÜ-ben 19 %-os részesedési aránnyal a **TOP** helyezkedik el a rangsor második helyén, harmadik az **EFOP** 18 %-kal. Az üdülőkörzetben 4,4 %-os részesedési arányt ért el a KEHOP, 2,9 %-os részaránnyal szerepel a KÖFOP, 1,2 % a MAHOP, és 0,5 % az IKOP pályázatok aránya.

A prioritások rangsorának első három helyén országos viszonylatban és az üdülőkörzetben is a GINOP fejlesztési célkitűzések állnak. A legfrissebb állás szerint országosan ≈ 18 %-os részesedéssel a GINOP-1 Kis- és középvállalkozások versenyképességének javítása áll az élen, ≈ 15 %-kal második a GINOP-2 Kutatás, technológiai fejlesztés és innováció, harmadik a GINOP-5 foglalkoztatás ≈ 11 %-os részesedéssel. **Az üdülőkörzetben a GINOP-2 Kutatás,**

technológiai fejlesztés és innováció vezet a rangsort mintegy 20 %-nyi részesedéssel. Második $\approx$ 16 %-os részaránnyal a GINOP-1 Kis- és középvállalkozások versenyképességének javítása, harmadik a GINOP-5 Foglalkoztatás 9,4 %-os részesedés mellett. A legfontosabb intézkedések országosan és a Balaton térségében továbbra is a vállalkozásfejlesztés témaköréhez kapcsolódnak. A rangsort ebben az esetben országosan a GINOP-1.2 A kkv-k növekedési lehetőségeinek megteremtése vezeti, második a GINOP-2.1 Vállalati K+I tevékenység intenzitásának ösztönzése. Az üdülőkörzetben fordított a két legfontosabb intézkedés rangsora, a térségben a GINOP-2.1. az első, és a GINOP-1.2 a második. A rangsor harmadik helyén mind országosan, min az üdülőkörzetben a GINOP-5.2, a foglalkoztatást segítő és támogató ifjúsági garancia program áll.

Országosan a projektek abszolút többsége, 56,1 %-a az Alföld és Észak nagyrégióhoz sorolható, a Dunántúl részesedése 36,9 %, Közép-Magyarország és Budapest 7 %-os részaránnyal bír, ebben a kategóriában a projektek abszolút többsége fővárosi. Statisztikai régiók szerint Észak-Alföld területén a legmagasabb a pályázati gyakoriság, az összes pályázat közel ötödét sorolhatjuk ide. Észak-Alföld régiót Észak-Magyarország követi 18,4 %-kal, majd Dél-Alföld következik 18,1 %-os részaránnyal. Dél-Dunántúl folytatja a sort 13,3 %-kal, ezt Közép-Dunántúl követi 12,9 %-kal, Nyugat-Dunántúl részesedése 10,6 %. Közép-Magyarország részaránya a nagyrégióval egyező.

Megyeszinten Borsod-Abaúj-Zemplén áll az élen 10,3 %-kal, ezt Szabolcs-Szatmár-Bereg követi 8 %-kal, majd Hajdú-Bihar következik 7,5 %-os részesedéssel. Az üdülőkörzetet alkotó megyék sorában Veszprém a tizedik, Somogy a tizenegyedik, mindkettő egyaránt 4,5-4,5 %-os részaránnyal, Zala megye, Budapest gyakoriságait is beleszámolva a 16-ik a rangsorban, az összes projekt 3,4 %-a zalai.

Üdülőkörzeti szubrégiók tekintetében a térség **Somogy megyei részéhez kapcsolható a benyújtott pályázatok 45,2 %-a, a Veszprém megyei területéhez 35 %, a zalaihoz 19,9 %** a projektek megvalósulási helye szerint. Továbbra is nagyon **jelentős a Balaton parti sávjához tartozó területek pályázati fölénye, az összes BKÜ projekt 62,6 %-át sorolhatjuk ezek közé, 37,4 % a partvonaltól távolabbi településeken részesedése.** A pályázatok BKÜ-n belüli terület szerinti eloszlása nem véletlen módon összefügg. A partviszonylat szerint az üdülőkörzet Veszprém és Zala megyei területén magasabb a pályázatok előfordulási aránya a parti településeken, Somogyban viszont a háttértelepülések pályázatai képeznek többséget.

A pályázók székhelye szerint 1680 program kapcsolható a Balaton Kiemelt Üdülőkörzethez. Mivel megvalósulási hely szerint a térségben 2145 programot regisztráltak, **számos olyan projekt is elindult a térségben, ahol a pályázó székhelye üdülőkörzeten kívüli.** Ez a megállapítás a megvalósítani szándékozott 2145 projekt 28,7 %-a, vagyis 615 db pályázat esetében jelenthető ki. Megvalósulási hely szerinti közelítés alapján az összes BKÜ projekt 71,3 %-ának a székhelye is a térségben van, ez jelen állás szerint 1530 db kezdeményezést jelent. Van azonban 149 db olyan projekt is, ahol a pályázó székhelye üdülőkörzeten belüli, de a projekt azon kívüli térségben valósulhat meg.

Az eredményességi mutatókat tekintve **2019 január 8-ig országosan az összes pályázat 58,7 %-a**, 32 981 db projekt **részesült megítélt támogatásban**, ugyanez az arány **a BKÜ-ben 55,3 %**, 1186 db, vagyis az országos értéknél alacsonyabb, de mindkét érték növekvő trendet mutat. **A kifizetésekben részesült projektek száma országosan 26 168 db, az összes 46,6 %-a. Az üdülőkörzeten belül 952 projekt esetében kezdődtek meg a kifizetések, ez 44,4 %-os részaránynak felel meg**, vagyis mindkét esetben kedvezőbb az országos érték. Lényeges információ a Balaton térségében, hogy **a forrásigények és a megítélt összeg mintegy 76 %-a, illetve a kifizetések 70 %-a a parti és partközeli településekhez köthető. A legtöbb forrásigény a térség Somogy megyei részén generálódott**, több mint 235 Mrd Ft, itt a legmagasabb a megítélt ($\approx$ 203 Mrd Ft) és a kifizetett ($\approx$ 208 Mrd Ft) összeg is. A teljes forrásigény a térség Veszprém megyei részén közel 184 Mrd Ft, a megítélt támogatás megközelíti a 114 Mrd Ft-ot, a kifizetések $\approx$ 55 Mrd Ft-os összegen állnak. A zalai területén a forrásigény $\approx$ 41,4 Mrd Ft, a megítélt támogatás $\approx$ 27,6 Mrd Ft, a kifizetett összeg közel 19 Mrd Ft.

A pályázatok beérkezési évek szerint eloszlása országos és üdülőkörzeti szinten egymáshoz nagyon közelítő görbét mutat. Az üdülőkörzet részesedése a 2014-ben beérkezett pályázatokból 1,9 %-a, országosan ez az arány 2,1 %. 2015 évben a BKÜ területén megvalósuló projekttervek 8,8 %-át mutathattuk ki, az országos arány 10 %. 2016-ban a BKÜ projektek részaránya 37,7 %, az országos arány 34,9 %, vagyis BKÜ szinten ebben az évben nagyobb volt az aktivitás. 2017-ben ez megfordult, az országos arány 37,2 %, a BKÜ 35,7 %. 2018 során az üdülőkörzet területéhez kapcsolható összes pályázatok aránya az összes beérkezéshez képest 15,9 %, az országos részesedése arány 15,6 %, újra a BKÜ érték a magasabb. 2019 első napjaiban 109 új projekt került a regiszterbe, de ezek között a BKÜ területén megvalósítani szándékozott terv még nem volt.

A pályázók gazdálkodási formája (GFO) szerint mind országosan, mind üdülőkörzeti szinten **a vállalkozások dominálnak**. A vállalkozások részaránya **országosan 55,5 %, a BKÜ-ben 50,9 %**. A vállalkozások relatív többsége, országosan és BKÜ szinten is közel fele mikro vállalkozás. A vállalkozásokon belül a kis és a közepes vállalkozások aránya országos szinten magasabb, ugyanez igaz akkor is, ha az összes pályázóra, nemcsak a vállalkozókra vetített arányokat nézzük. **A második helyen a költségvetési szervek** pozícionálódnak, ezek aránya **országosan 28,8 %, a BKÜ-ben 32,7 %**, vagyis a BKÜ részesedés magasabb. A harmadik helyet a nonprofit szervezetek foglalják el, ezek aránya országosan 15,8 %, a Balatonnál 16,5 %, az üdülőkörzeti érték magasabb.

A pályázók főtevékenységének TEÁOR alapú nemzetgazdasági főágazatok szerinti csoportosítását a 2017 januári adatleválogatásokat követően a jelen legfrissebb metszetekig országos és BKÜ vetületek szerint összehasonlító jelleggel tárgyaljuk. 2019 január eleji állapot szerint az üdülőkörzet területén a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás, a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, humán-egészségügyi, szociális ellátás, művészet, szórakozás, szabad idő, a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, az ingatlanügyletek, a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat, a bányászat, kőfejtés, valamint a vízellátás, szennyvíz gyűjtés, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés felülreprezentáltak. Az

adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység a BKÜ területi részarányával megegyező. Országosan a feldolgozóipar, a széleskörű egyéb szolgáltatási szektor, a kereskedelem, gépjárműjavítás, az építőipar, a villamos energia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás, a szállítás, raktározás, és az oktatás alkot nem véletlen többséget. Az információ és kommunikáció, valamint a pénzügyi biztosítási tevékenység tárgyában a projektek helye szerint térségi szinten nem besorolható projektek aránya felülreprezentált.

A 2019 januári adatok szerint a gyakorisági rangsor első hat helye, ahogyan a korábbi tapasztalatok is mutatták, országosan és a BKÜ területén is megegyezik, nincs jelentős elmozdulás. Első a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás, második a feldolgozóipar, harmadik az egyéb szolgáltatás, negyedik kereskedelem, gépjárműjavítás, ötödik a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, hatodik az építőipar.

A főtevékenységek rangsorában az üdülőkörzeten belül hetedik a humán-egészségügyi, szociális ellátás, nyolcadik a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, a kilencedik rangsorhelyen a művészet, szórakozás, szabad idő, tizediken az oktatás helyezkedik el. Tizenegyedik az információ, kommunikáció, tizenkettedik az ingatlanügyletek, tizenharmadik az adminisztratív és szolgáltatást nyújtó tevékenység. Egy-egy százalék alatti reprezentációval jelenik meg a mezőgazdasági tevékenység, a szállítás, raktározás, a vízellátás, hulladékgazdálkodás, szennykezelés, a pénzügyi, biztosítási tevékenység, a bányászat és a villamos energia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás, ezeket külön üdülőkörzeti szinten nem rangsoroljuk. Az országos sorrend szerint hetedik az információ, kommunikáció, nyolcadik a humán-egészségügyi, szociális ellátás, kilencedik az oktatás, tizedik a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, tizenegyedik a művészet, szórakozás, szabad idő, tizenkettedik az adminisztratív és szolgáltatást nyújtó tevékenység, tizenharmadik az ingatlanügyletek, tizennegyedik a szállítás, raktározás területe. A további tevékenységek szintén egy-egy százalék alatti gyakoriságúak, külön nem érdemes rangsorolni őket.

A korábbi adatokkal összehasonlítva azt mondhatjuk, hogy a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás nemzetgazdasági főágazat részesedése BKÜ területben jelentősen mérséklődött a 2017 októberi állapotokhoz képest 2019 elejére, de ugyanebben az összehasonlításban csökkent az országos részesedési érték is. Akár országos, akár BKÜ szinten folyamatosan csökken az egyéb szolgáltatási szektor pályázóinak reprezentációs aránya is, ezzel szemben növekszik az építőipar, a kereskedelem gépjárműjavítás, a szálláshely-szolgáltatás vendéglátás, valamint az ingatlanügyletek területén megjelenő pályázatok száma is. Lényeges növekvő, vagy csökkenő irányú elmozdulást a bányászatban és egyéb ipari tevékenységben, a feldolgozóiparban, a szállítás, raktározásban, a pénzügyi, biztosítási tevékenységben, az oktatásban, a szakmai, tudományos, műszaki tevékenységben nem tapasztalunk, ezzel együtt viszonylagos növekedés mutatható ki a mezőgazdaság, a humán-egészségügyi, szociális ellátás, az adminisztratív és szolgáltatást nyújtó tevékenységek, vagy a művészet, szórakoztatás, szabadidő területén.

A forráshelyezési gyakorlat alapjellemzőinek tárgyalását **területi összehasonlító viszonyszámok** irányában folytatjuk. Az összehasonlító területi pozicionálást NUTS I

nagyrégió, NUTS-II statisztikai régió, NUTS-III megye és a BKÜ területiségei alapján végezzük el a forrásigények, a támogatások és a kifizetések metszetei szerint pályázati aktivitás és összes forrás, illetve lakosság szám arányosan, az egy lakosra jutó források arányosított vetületei szerint. Az egy lakosra jutó összegek kiszámítását a KSH tájékoztatási adatbázisának területi statisztika moduljában elérhető 2014-2017 közötti naptári évek állandó népességadatának átlaga alapján végeztük el.

Magyarország a projektek megvalósulási helye szerint **2019 január 8-ig a pályázatok 56,1 %-a érkezett Alföld és Észak nagyrégió területéről, 36,9 % a Dunántúl részesedése, Közép-Magyarország részaránya 6,9 %, a BKÜ összehasonlító részértéke 3,8 %. A több mint 11 166 Mrd Ft támogatási igényből több mint 4 522 Mrd Ft csoportosul Alföld és Észak nagyrégióhoz, több mint 3 560 Mrd Ft a Dunántúlhoz, és mintegy 2 752 Mrd Ft Közép-Magyarországhoz.**

Az igényelt források mintegy kétötöde Alföld és Északhoz, közel harmada a Dunántúlhoz, egynegyede Közép-Magyarországhoz csoportosítható, a BKÜ részesedése 4,1 %, ami összességében 461 Mrd Ft forrásigényt jelent.

Az **egy lakosra jutó forrásigények országos értéke 1 115 844 Ft**, ezt az értéket 100 %-nak tekintve nagyrégiós szinten a Dunántúl indexe közel 6 %-kal magasabb az országosnál, de országos szintet meghaladó Alföld és Észak értéke is, szemben Közép-Magyarország régió $\approx$ 83 %-os indexével. A BKÜ-ben az egy lakosra jutó igényelt támogatás közel 1,7 millió (1 695 168) Ft, ami az országos érték több mint másfélszerese, 151,92 %-a.

NUTS II statisztikai régiók metszetében a forrásigények relatív többsége, közel egyötöde Észak-Alföld régióból érkezett, de ettől alig marad el Észak-Magyarország és a Dél-Alföld. A dunántúli régiók részarányai külön-külön ezeknél alacsonyabbak, együttesen magasak. A forrásigények minden statisztikai régióban ezermilliárdos tétel felettiek. Ebben az összehasonlításban Közép-Magyarország vezet a ranglistát, hiszen ebben az esetben a nagyrégióhoz képest területi változás nincsen. **A forrásigények mintegy 15 %-a Észak-Alföld, közel hetede Észak-Magyarország, nyolcada Nyugat-Dunántúl, kilencede Dél-Alföld területéhez kapcsolódik. Minden 100 forint forrásigényből 10 Ft csoportosítható közép-, és minden tizenegy forint Dél-Dunántúlhoz.** Az egy lakosra jutó forrásigény Dél-Alföld és Közép-Magyarország esetében marad egymillió Ft-os szint alatt, a többiben ezt meghaladó mértékű.

Az egy lakosra jutó forrásigények országos összegét 100 %-nak tekintve továbbra a BKÜ területe vezet a statisztikai régiók szerinti listát is, országos szint felett áll a Nyugat-Dunántúl, Észak-Magyarország és Észak-Alföld is, de egyik sem közelíti meg az üdülőkörzet indexértékét.

NUTS III megye + főváros metszetben azt látjuk, hogy a forrásigények megszerzése érdekében benyújtott **pályázatok aránya** Borsod-Abaúj-Zemplénben a legmagasabb, legalább minden tizedik igény ide kapcsolható. De relatíve magas Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-

Bihar esetében is. A BKÜ értéke a fővárosival egyező, 3,8-3,8 %-a az összes pályázatnak. A sort Pest, Komárom-Esztergom, Tolna és Vas megyék zárják. Somogy és Veszprém megye 4,5-4,5 %-os részesedéssel a BKÜ előtt végzett ebben a rangsorban, Zala megye 3,4 %-al a BKÜ után pozícionálódik. Várható módon átrendeződik a rangsor, ha a forrásigények összecszerőségei szerint vizsgáljuk a rangsort. Ebben az esetben természetesen Budapest van az élen, minden 100 Ft forrásigényből ≈ 21 Ft budapesti igényként jelenik meg, de a rangsor élén találjuk ebben az esetben is Borsod-Abaúj-Zemplén és Hajdú-Bihar megyéket. Ebben az esetben az üdülőkörzet Pest megyével áll egy helyen, hiszen a forrásigények 4,1-4,1 %-át fedik le. A sor végén Komárom-Esztergom, Zala és Tolna megyék állnak, ahol a forrásigények külön-külön nem érik el a teljes igény 2-2 %-át. A BKÜ forrásigény szintjénél kicsivel kedvezőbb Veszprém, kicsivel kedvezőtlenebb Somogy megye teljes forrásigénye.

Az **egy lakosra jutó forrásigények metszetében** 8 megye, Bács-Kiskun, Győr-Moson-Sopron, Jász-Nagykun-Szolnok, Komárom-Esztergom, Pest, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Tolna és Zala kivételével milliós összeg feletti értékeket látunk. Amennyiben ezeket az országos összesen adatot 100 %-nak tekintve rangsoroljuk, **csak Hajdú-Bihar megye közelíti a BKÜ indexet**, ez 146,2 %, de masszívan országos érték felett áll Somogy megye, Budapest, Veszprém megye, Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén és Csongrád megye, de országos szintet meghaladó Vas és Nógrád megye indexe is. Ebben az összehasonlításban a rangsor végén Tolna, Zala, Komárom-Esztergom, és legvégül $\approx 32,3$ %-os indexértékkel Pest megye helyezkedik el.

A tényfeltárást a **megítélt támogatások** irányában folytatjuk. Magyarország vonatkozásában a **2019 január 8-ig benyújtásra került pályázatok abszolút többsége, 58,7 %-a részesült támogatásban**. Ez az arány a Dunántúlon a legmagasabb, meghaladja a 60 %-ot, a legalacsonyabb Közép-Magyarország és Budapest esetében, ahol 46,5 % ez az érték. Alföld és Észak nagyrégió indexe nagyjából az országos szinttel egyező. **A BKÜ indexe** elmarad az országos értéktől, de így is elmondható, hogy **minden második pályázat részesült támogatásban**.

Az **egy lakosra jutó megítélt forrásösszegek országos értéke 843 380 Ft**, ezt az értéket 100 %-nak tekintve továbbra is csak a Dunántúl indexe magasabb az országosnál, ezen belül azonban továbbra is nagyon biztató, alapvetően pozitív kép rajzolódik ki az üdülőkörzetben zajló folyamatokról. **A BKÜ területén az egy lakosra jutó megítélt támogatás közel 1,3 millió Ft**, összecszerűen 1 266 249 Ft, ami az országos érték mintegy másfélszerese, 150,14 %-a. Az országos 100 %-os értékhez képest Közép-Magyarország/Budapest együttes indexértéke 90,5 %, Alföld és Észak értéke 94,5 %, az előző mérés óta jelentős elmozdulás nem tapasztalható.

NUTS II, statisztikai régió szintű összevetésben mindhárom dunántúli statisztikai régióban, illetve Dél-Alföld régió esetében magasabb a támogatott projektek indexe az országosnál. Nyugat-Dunántúl esetében meghaladja a 65 %-os szintet, de Közép-Dunántúl és Dél-Alföld esetében 60 % feletti értéken áll. **Az egy lakosra jutó megítélt források szempontjából továbbra sincs olyan statisztikai régiója az országnak, amelynek forrásindexe akár csak megközelítené az üdülőkörzeti (BKÜ) szintet**. Ehhez a legközelebb Nyugat-Dunántúl áll a

maga mintegy 136 %-os értékével, de országos szint felett helyezkedik el Észak-Magyarország indexe is, amely 108,75 %-a a Magyarország egészében mért értéknek. A 100 %-os indexérték alatt sorrendben Észak-Alföld (94,92 %), Dél-Dunántúl (92,04 %), Közép-Magyarország/Budapest (90,5 %), Közép-Dunántúl (85,96 %), végül Dél-Alföld (80,86 %) pozicionálódik. Figyelmet érdemel, hogy míg a Dél-Alföld régió esetében országos indexet meghaladóan magas a támogatásban részesült projektek aránya, az egy lakosra jutó támogatási összegek vonatkozásában már a két legutóbbi mérés, vagyis közel egy éve utolsó.

NUTS III, megye + főváros metszetben azt látjuk, hogy a támogatott pályázatok aránya a benyújtásra kerülő pályázatokon belül Vas megyében a legmagasabb, 69,2 %-os arányon áll, de országos arány feletti Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Bács-Kiskun, Fejér, Somogy, Zala, Heves, Csongrád, Jász-Nagykun-Szolnok és Veszprém megyék egészében is, tehát mindhárom **BKÜ-t alkotó teljes területű megyében is magasabb, mint az országos érték.** Ezzel együtt a BKÜ értékénél csak Nógrád, Pest megye és Budapest indexe alacsonyabb. Ha az értelmezési dimenziókat **az egy lakosra jutó támogatásokra vetítjük, az üdülőkörzet indexe valamennyi NUTS III szintet meghaladja.** Egy évvel ezelőtt még Hajdú-Bihar megye indexe magasabbnak bizonyult az üdülőkörzeti értéknél, de most már több mérés óta alacsonyabb, és egyre növekszik a különbség. Országos érték felett a BKÜ és Hajdú-Bihar mellett Budapest, Somogy, Heves, Csongrád, Borsod-Abaúj-Zemplén, Vas és Veszprém megye helyezkedik el. Veszprém megye indexe az elmúlt egy évben folyamatos növekedést jelzett, legutóbb az országos érték 98,3 %-a volt, most viszont már 102,05 %. Mivel Somogy megye egy lakosra vetített megítélt forrásindexe is tartósan az országos szint feletti, az üdülőkörzetet érintően csak Zala esetében tapasztalható divergencia. Zala megye indexértéke 62,37 %-a az országos értéknek, ami a megyék rangsorában az utolsótól számított negyedik helyet jelenti. Zala után csak Komárom-Esztergom, Tolna, és végül ezektől is jelentősen lemaradva az országos érték 31,46 %-ával Pest megye helyezkedik el. A követéses adatszámítás alapján Pest megye nem tud jelentősen faragni a többi megyéhez képest kifejezett hátrányából, bár a legutóbbi mérés óta a különbség valamelyest csökkent.

A megítélt támogatások **területi specifikumainak** figyelemre méltó jellemzője továbbá, hogy az északkeleti megyék relatíve magas egy főre eső fajlagos értékkel bírnak. Ez egyfajta területi kiegyenlítő, felzárkóztató hatást is kiválthat, tekintve a nyugat és kelet között immár évtizedes távlatban fennálló, sok tekintetben mélyülő fejlettségbeli különbségeket. E feltevés logikai szálához kapcsolódik, hogy a Bécs-Budapest tengelyen elhelyezkedő két, a külföldi tőkebeáramlás által erőteljesen érintett, a piaci befektetők tevékenysége nyomán is dinamikusabban fejlődő megye (Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom) alacsonyabb egy főre eső megítélt forrásokkal rendelkezik. Mindazonáltal a fejlesztési források szerzése tekintetében kevésbé sikeres Tolna, Bács-Kiskun, Jász-Nagykun-Szolnok, vagy Békés megye értékeit látva mégsem tarthatjuk biztosítottnak a területi kiegyenlítő hatással kapcsolatos feltevés jogosságát. Habár – főként az alföldi megyék megyeközpontjaiban – a vállalati szektor beruházásai nyilvánvaló fejlesztő hatást generáltak, mégis kérdés, hogy a fennálló strukturális hátrányokat képes-e a kihelyezett mértékű uniós támogatás ellensúlyozni.

A monitoring jelentések sorában a jelen uniós költségvetési ciklus végének közeledtével indokolt a **kifizetések** állására vonatkozó egyre fokozottabb figyelem, ennek megfelelően a kifizetések NUTS területi **szintű** összehasonlító elemzését is elvégeztük. Az egy lakosra jutó adatok megállapításához ebben az esetben is a 2014-2017 közötti éves területi állandó népességszámok átlagát vettük alapul.

Magyarország vonatkozásában a 2019 január 8-ig támogatásra került pályázatok 79,5 %-a részesült kifizetésben. Ez az arány Közép-Magyarország és Budapest, illetve Alföld és Észak nagyrégió esetében magasabb az országosnál, a Dunántúlon országos szint alatti, de így is meghaladja a 78 %-os szintet. **Az üdülőkörzet indexe 80,3 %,** magasabb, mint az országos érték, csak Közép-Magyarország és Budapest indexe előzi meg. Összességében a Balaton térségébe 2019 január elejéig megítélt támogatások négyötöde már leírásra került. **Az egy lakosra jutó kifizetett forrásösszegek országos értéke 540 003 Ft,** ezt az értéket 100 %-nak tekintve nagyrégiós szinten a Dunántúl, illetve Alföld és Észak indexe magasabb az országosnál, Közép-Magyarország/Budapest együttes indexértéke csak 82,52 %. **A BKÜ területén az egy lakosra jutó kifizetett támogatás több mint 1 millió Ft, összességében 1 035 815 Ft,** ami az országos érték közel kétszerese, **191,82 %-a,** messze magasan vezeti a nagyrégiós összehasonlításokat.

NUTS II statisztikai régiók szerint Közép-Magyarország/Budapest továbbra is vezeti a kifizetésben részesült, a forráselosztó döntése szerint támogatott pályázatok listáját, de országos érték felett pozicionálódik Dél-Alföld és Észak-Magyarország is a Balaton térsége mellett. Minimális mértékben, de országos szint alatt helyezkedik el Észak-Alföld, Közép-, és Dél-Dunántúl. Ebben a sorban jelenleg utolsó Nyugat-Dunántúl régió, ahol a támogatott pályázatok mintegy háromnegyede, 75,4 %-a részesült eddig kifizetésben. Az egy lakosra jutó kifizetett források szempontjából sincs olyan statisztikai régiója az országnak, amelynek indexe képes lenne megközelíteni az üdülőkörzeti szintet. Ehhez a legközelebb Észak-Magyarország pozicionálódik a maga 120,39 %-os értékével, de országos szint felett helyezkedik el Nyugat-, és Dél-Dunántúl indexe is. A 100 %-os indexérték alatt sorrendben Észak-Alföld (95,76 %), Dél-Alföld (88,91 %), Közép-Dunántúl (84,18 %), illetve Közép-Magyarország/Budapest (82,52 %) régió van.

NUTS III (megyék + főváros) metszetben azt látjuk, hogy a támogatott pályázatokon belül **kifizetésben részesült projektek aránya 8 megyében, Budapesten illetve a BKÜ-ben magasabb az országosnál.** A legmagasabb index Békés megyében tapasztalható, 84,8 %, ennél alig kevesebb Nógrád megye indexe, ez jelen állás szerint 84,5 %. A rangsor harmadik helyén Pest megye áll, tulajdonképpen csupa olyan megyék ezek, ahol ugyan mérsékeltebb a pályázati aktivitás, de a támogatásokhoz képest a kifizetések zavartalanok, és nagy ütemben zajlanak. **Országos szint felett tapasztaljuk Budapest és a Balaton mellett Somogy, Jász-Nagykun-Szolnok, Tolna, Fejér és Csongrád kifizetésben részesült projektjeit is.** Országos szint közvetlen közelében áll Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Bács-Kiskun és Komárom-Esztergom megye. Heves és Veszprém megyék esetében 78-79 %, Hajdú-Bihar és Zala esetében 77-78 %, Vasban és Baranyában 75-77 % ez az érték, míg a sort Győr-Moson-Sopron megye zárja 73,7 %-al.

Ha a kifizetett támogatások egy főre eső értéke szerint vizsgáljuk a hazai megyéket, részben hasonló képet kapunk, mint a megítélt támogatások esetén. A rangsorban Hajdú-Bihar és Somogy megye áll az élen, őket Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén Csongrád és Vas megye követi. A legrosszabb helyzetben Pest megye van e vonatkozásban, ahogy a megítélt támogatások esetében is. Az a körülmény, hogy Pest megye – főként Budapest és a közvetlen agglomeráció fejlettségi szintjének köszönhetően – az uniós besorolás szerint fejlett régiónak számít, jóval alacsonyabb dedikált forrás felhasználását tette lehetővé Közép-Magyarország számára. Azonban fontos, hogy Pest megye a hazai költségvetésből jelentős kompenzációs támogatásban részesül, ennek mértékét a FAIR nem tartalmazza, így jelen elemzés tárgyát sem képezheti.

Az egy lakosra jutó kifizetett forrás 6 megyében és Budapesten haladja meg az országos szintet. A BKÜ 191,82 %-os indexéhez képest nagyon magas, 182,06 %-os értékek azonosíthattunk Somogy megyében, amivel önmagában a megyék rangsorát magasan vezeti. Hajdú-Bihar indexe 165,72 %-a, Hevesé 147,2% közel másfélszeresei az országosnak, de igen magas a Csongrád megyei érték is, ami megközelíti az országos érték 130 %-át, illetve Budapest, ahol ≈ 124 %-os indexet mértünk. 100 %-os szint felett áll Borsod-Abaúj-Zemplén és Vas megye is. Megközelíti az országos érték 100 %-át, de attól kevéssel elmarad Veszprém megye indexe. 83-93 %-os szint között helyezkedik el Nógrád, Fejér és Baranya, 60-78 % között Szabolcs-Szatmár-Bereg, Békés, Jász-Nagykun-Szolnok, Bács-Kiskun, Győr-Moson-Sopron és Komárom-Esztergom. A harmadik BKÜ-t alkotó megye, Zala a harmadik legalacsonyabb értékkel zárt NUTS III összehasonlításban, Zala esetében az országos érték mintegy 56 %-a az egy lakosra jutó kifizetett összeg. A sort Tolna, illetve Pest megye zárja.

Abban az esetben, ha a 2017 január 30-i állást kiindulási bázisállapotként 100 %-nak tekintjük, és csak az azóta eltelt időben bekövetkezett változásokat vesszük alapul, és összevetjük a folyamatokat az országossal, azt látjuk, hogy **a benyújtott pályázatok száma országosan és a BKÜ-ben is nagyon hasonló pályát követve emelkedett, ezzel együtt az országos átlag növekedése kicsit erőteljesebb.**

2017 január és október között másfélszeres növekedés regisztrálható, ez a gyorsuló ütemű növekedés 2018 során lefékeződött, és 2019 január elejére közelítette meg a bázisértékhez képest kétszeres szorzóértéket, de attól kevéssel még mindig elmarad. **A megítélt támogatásban részesült projektek számának növekedése 2017-ben és 2018-ban is lényegesen erőteljesebb volt a BKÜ-ben az országosnál, 2017 októberére már háromszorosa volt a megítélt támogatásban részesült projektek száma a januárhoz képest, 2018 április közepére négy és félszeres, 2019 januárjára már több mint öt és félszeres a különbség. Az országos növekmény 2018 áprilisára haladta meg a négyszeres, 2019 januárjára az ötszörös értéket. A kifizetésben részesített pályázatok száma 2017 januárjához képest októberre az üdülőkörzetben közel három és félszeresére, 2018 áprilisára több mint ötszörösére, szeptemberre több mint hat és félszeresére, 2019 januárjára közel hét és félszeresére emelkedett. A növekedés mértéke országosan 2017 októberére megközelített a háromszoros értékhez, 2018 áprilisára közel négy és félszeresére, szeptemberre öt és félszeresére emelkedett, 2019 januárjában meghaladta a hatszoros szintet.**

Az igényelt támogatás mértéke a benyújtott igények szerinti pályán halad, kissé erőteljesebb, magasabb országosan, mint az üdülőkörzetben, de nagyjából fej-fej mellett haladnak. A forrásigények mind országosan, mind a BKÜ metszete szerint a 2017 január 30-i állást bázisértéknek tekintve 2019 januárjára haladták meg a másfélszeres szintet. **A megítélt támogatás szemben az igényekkel, üdülőkörzeti fölényt mutat,** de a pályáiv nagyon hasonló.

2018 szeptemberére a BKÜ-n belül már kétszeres szorzó érvényesült ezen a téren, míg országosan még nem érték el ezt az értéket. 2019 januárjára az országos érték is meghaladta a kétszeres szintet, miközben a BKÜ értéke közelít a két és félszeres szorzóhoz. A kifizetett támogatások folyamata vonatkozásában még határozottabban körvonalazható az üdülőkörzet területének igen kedvező helyzete. 2017 októberére a januári állapot több mint két és félszerese, 2018 április közepére több mint háromszorosa, szeptemberre több mint három és félszerese, 2019 januárjára közel négyszerese volt a kifizetett összeg. Ugyanakkor országos léptékben a 2017 január végi állapotot bázisnak tekintve 2017 októberére valamivel több, mint másfélszeres, 2018 április közepére mintegy két és félszeres, szeptemberre kevéssel több, mint háromszoros volt a különbség, a 2019 januári szorzóérték 3,25.

A jelen metszetek szerint az országos és a NUTS szintű területi összehasonlításokban a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet uniós forrásszerzési helyzete a korábbi lendület hatásai alapján mostanra a kifizetésekig ható módon, bár a korábbiakhoz képest mérsékeltebb pályázati aktivitás mellett, de továbbra is rendkívül kedvező. NUTS metszetek szerint lakosságarányos összevetésében kiemelkedő az üdülőkörzetben az egy lakosra jutó forrástámogatás, a lehetőségek és körülmények szabta ütemen belül a kifizetések országos indexértéket is rendre meghaladó erőteljes növekedő kibontakozása jellemzi a térséget.

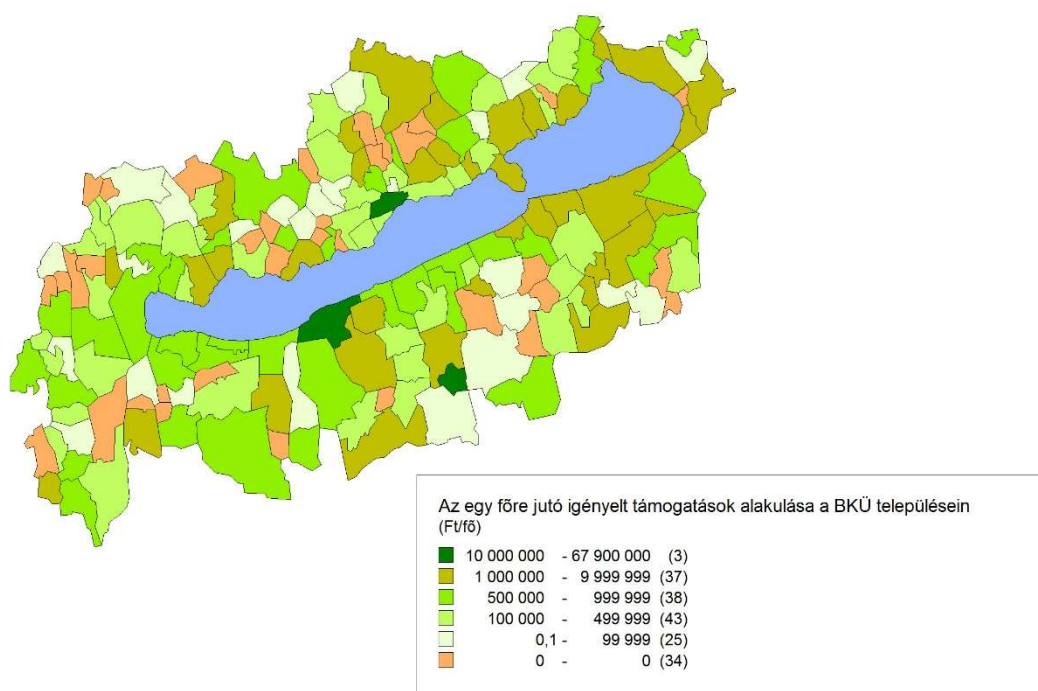
A programozási időszak végéhez közeledve érdemes megvizsgálni a **települési szintű pályázati aktivitás** jellemzőit a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben. Korábbi vizsgálataink arra mutattak rá, hogy **számos, az uniós pályázatok tekintetében teljesen inaktív** település található a térségben. E jelenség ma is jól azonosítható. A **35** olyan **település** közül, ahol **nem jelentkezik pályázati aktivitás**, mindössze **3 parti település**, a többi háttértelepülés, azon belül pedig jellemzően 1000 lakosnál kisebb lélekszámú, parttól távolabb eső, az idegenforgalom által kevésbé érintett kistelepülés³.

Ezzel szemben viszont az egy főre jutó **igényelt támogatások értékei összességében a part felé emelkednek, a pályázati aktivitás, az igényelt támogatás mértéke az idegenforgalmilag frekvenciált parti zóna felé gravitál.** Ezen belül megfigyelhető egyfajta sajátos **kelet-nyugati irányú lejtő**, ahol a keleti, Budapesthez közelebb eső területek jelentik a magasabb fokú aktivitást. A **Balaton keleti medencéjének parti települései** szinte egy tömböt alkotnak az 1 millió Ft/főt meghaladó igényelt támogatások tekintetében – Balatonakarattya,

³ Az alábbi települések nem rendelkeznek benyújtott pályázattal (alfabétikus rendben): Badacsonytördemic, Balatonakarattya, Balatoncsicsó, Balatonmagyaród, Balatonrendes, Balatonújlak, Bókaháza, Csömend, Felsőpáhok, Főnyed, Gétye, Hegyesd, Hegymagas, Kékkút, Kereki, Kisapáti, Kisberény, Lovas, Mencshely, Nagycsepely, Pusztaszemes, Salföld, Som, Somogymeggyes, Szegerdő, Szentgyörgyvár, Szentjakabfa, Tikos, Uzsa, Vigántpetend, Vindornyalak, Vindornyaszőlős, Vöröstó, Zalaújlak.

Paloznak és Balatonalmádi kivételével Balatonföldvártól kelet felé elindulva Tihanyig csaknem minden parti település a **milliós nagyságrendbe sorolható**. A három olyan település, amely a **10 millió Ft/fő nagyságrendbe** tartozik, jellemzően **egy-egy nagyobb projektnek köszönheti kiugró értékét**. Különösen igaz ez Somogybabod esetében, ahol a térségi átlagértéket is jelentősen torzító 67 millió Ft/fő érték a 67-es számú főút fejlesztésének köszönhető, Fonyódon a déli vasút fejlesztése, illetve Zánkán az Erzsébet Tábor rehabilitációja jelenti a domináns projektet.

1. sz. térkép **Egy főre jutó igényelt támogatások mértéke a BKÜ településein (Ft/fő)**

Adatok forrása: ITM-FAIR 2019.01.08., TeIR

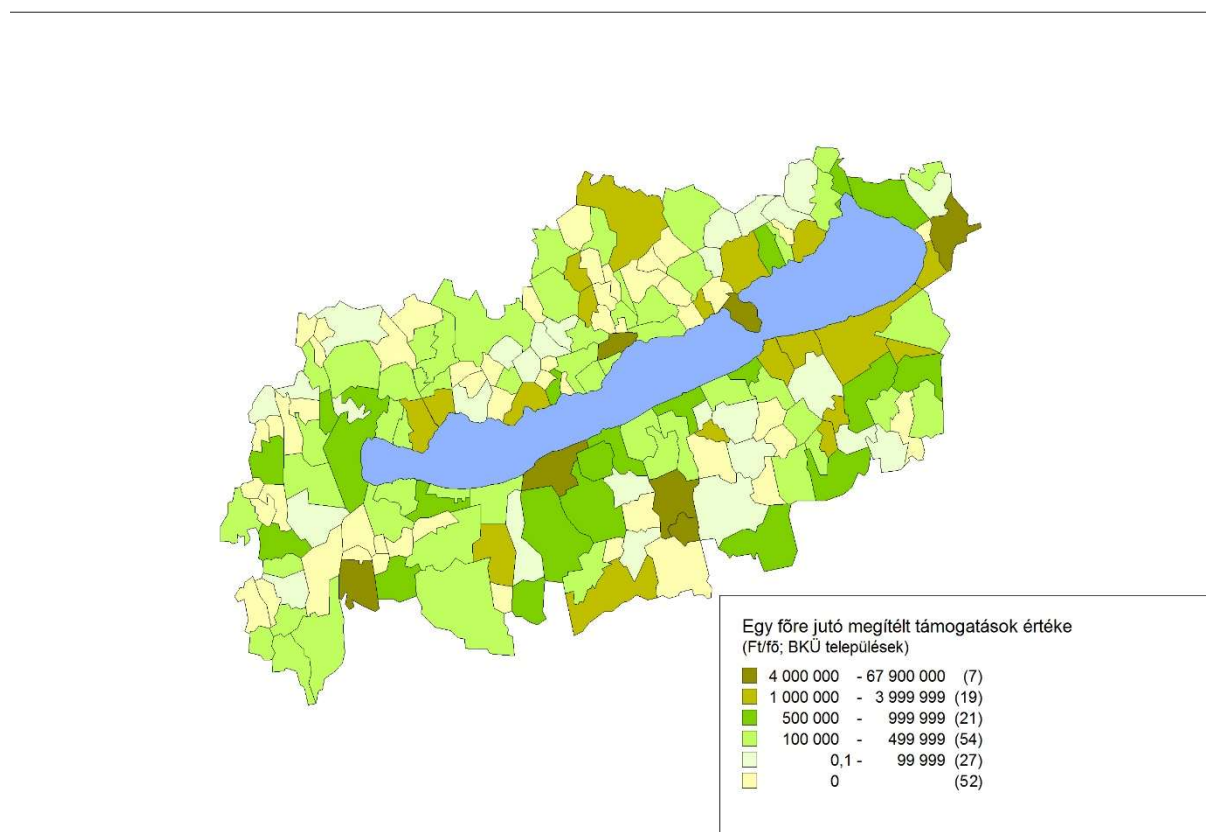
Hogyha az egy főre jutó igényelt támogatások térségi átlagát 100%-nak vesszük, és ehhez viszonyítjuk az üdülőkörzet településeit, megállapíthatjuk, hogy **mindössze 23 település forrásigénye haladja meg az üdülőkörzeti középértéket**. Ezeknek több mint kétharmada parti település, tehát itt is a magasabb forgalmi mutatókkal rendelkező, városiasabb térszínnek túlsúlya igazolódik.

E fajlagos mutató tekintetében a térségi átlag háromszorosát is meghaladja a következő kilenc település értéke sorrendben: Somogybabod, Fonyód, Zánka, Tihany, Barnag, Balatonfőkajár, Balatonfüred, Teleki, Somogytúr. **E települések többségére is egy-egy nagyprojekt dominanciája jellemző, a forrásigények relatív magas volta egy-egy kiugróan nagy költségvetésű közlekedési vagy környezeti infrastruktúra-fejlesztési projektnek köszönhető.** Emellett a több településre kiterjedő hálózatos projektek egy településre –

általában a konzorciumvezetőre – történő rögzítése is jelentős hatással van ezekre az eredményekre.

Ha a megítélt támogatások egy főre jutó értékét települési szinten vizsgáljuk a BKÜ területén, értelemszerűen némileg hasonló területi mintázatot fedezhetünk fel, mint az igényelt támogatások esetén. **Ez esetben is nyomon követhető a parti települések hangsúlyos szerepe**, a nagyobb pályázati aktivitáshoz a háttértelepüléseknél eredményesebb forrásszerzés társul. Enyhébb mértékben ugyan, de ez esetben is megfigyelhető a **Budapesthez közelebb eső, Kelet-balatoni területek relatív fölénye**. Siófok és a környezetében lévő parti települések eredményessége szembetűnő. Érdekes e körben a korábban már említett, erőteljes és kiemelkedő forrásszerzési aktivitást mutató települések mellett megemlíteni a rangsor 7. helyén szereplő Sávolyt, amely az igényelt támogatások vetületében is a rangsor felső tizedében szerepelt. **A megítélt támogatással nem rendelkező települések aránya a térségen belül közel 30%-os. Az 52 ilyen település mindössze 5%-a (3 település) parti, a többi 95% háttértelepülés.**

2. sz. térkép Egy főre jutó megítélt támogatások mértéke a BKÜ településein (Ft/fő)

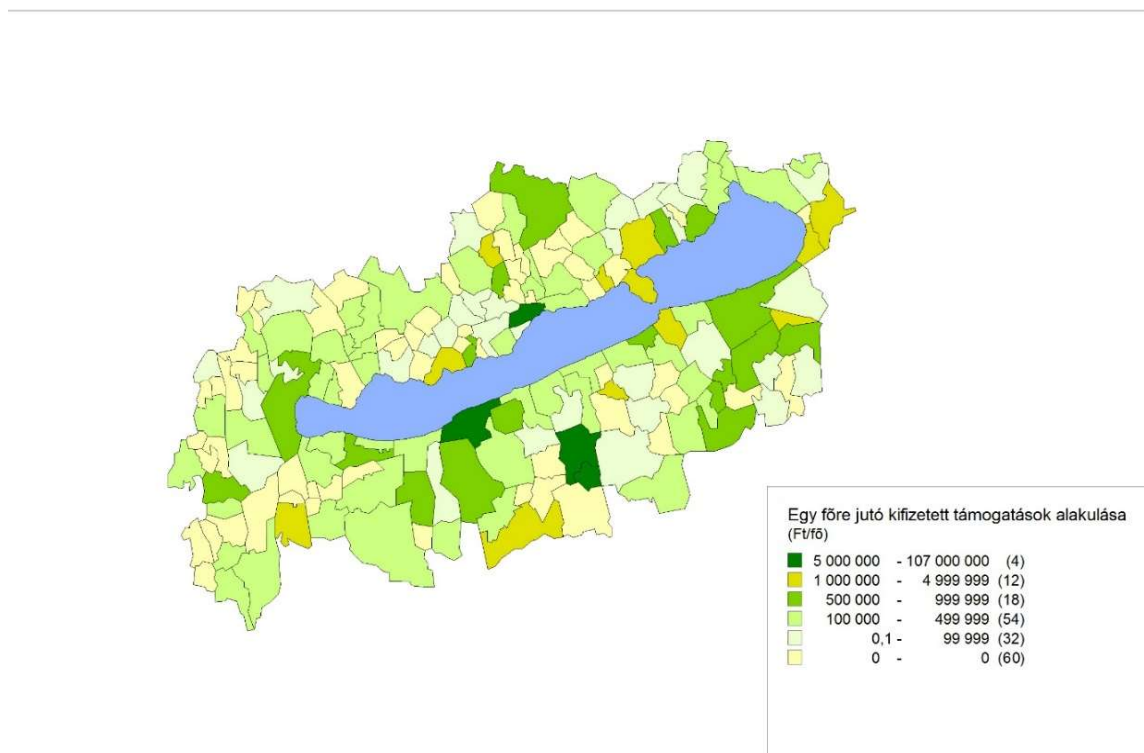

Adatok forrása: ITM-FAIR 2019.01.08., TeIR

Hasonló területi kép rajzolódik ki akkor is, ha **az egy főre eső értékeket a BKÜ átlagához viszonyítjuk a megítélt támogatások esetén**. Érdekes viszont megjegyezni, hogy összességében az üdülőkörzet **Somogy megyei** része a térkép tanúsága szerint **sikeresebb** tud lenni az **egy főre eső megítélt források** tekintetében, mint a BKÜ többi alrégiója. Feltételezhető, hogy a BKÜ somogyi területeinek sikeres forrásszerzése, valamint Somogy

megye országos összehasonlításban elért második helye szoros összefüggésben van egymással. **Az egy főre eső megítélt támogatások BKÜ átlaga felett mindössze 21 települést rögzíthetünk.** Az, hogy a középérték a maximumérték (Somogybabod 5370%) felé gravitál, arra utal, hogy összességében a nagyvolumenű infrastrukturális beruházások – közút- és vasúthálózat fejlesztés elsősorban – kiemelt jelentőségűek a jelen időszakban az üdülőkörzeti forráskihelyezésben. Érdeemes ebben a vonatkozásban külön szót ejteni a rendkívül magas szinten teljesítő Fonyódról. A parti városban többségében GINOP által támogatott, nem kiugróan magas költségvetéssel rendelkező gazdaságfejlesztési projektek nyertek támogatást, azonban a költségek 96%-át két IKOP közlekedésfejlesztési projekt emésztí fel. Szintén a nagyprojektek meghatározó szerepét támasztja alá, hogy a megítélt támogatással rendelkező 127 település több mint kétharmada, **70 település a BKÜ átlag 50%-a alatti egy főre jutó megítélt támogatással rendelkezik.** A Veszprém megyei, Balaton-felvidéki háttértelepülések kapcsán fontos megjegyezni, hogy e területen **nem találunk olyan kistépüléseket**, amelyek **kiugróan magas megítélt egy főre eső támogatási értékkel** rendelkeznenek. Az egy főre eső megítélt támogatás BKÜ-s átlaga felett mindössze Balatonhenye és Kapolcs pozicionálódik az északi oldal háttértelepülései közül. **Zala megye** esetén még szembetűnőbb a helyzet e vonatkozásban: **nincs olyan háttértelepülés - de parti sem - amely az egy főre eső megítélt támogatások jelenlegi BKÜ átlagértéke feletti arányszámmal rendelkezne.**

3. sz. térkép Egy főre jutó kifizetett támogatások mértéke a BKÜ településein (Ft/fő)

Adatok forrása: ITM – FAIR 2019.01.08., TeIR

A jelen uniós programozási időszakban eddig **a települések harmada nem részesült kifizetésben** – ezek túlnyomó része a korábbiakból következően háttértelepülés. A legmagasabb egy főre eső kifizetett összegekkel pedig azok a települések rendelkeznek, ahol

valamely nagyprojekt került megvalósításra – ez esetben is sorrendben: Somogybabod, Fonyód, Zánka, Somogytúr, utóbbi esetben szennyvízcsatorna-hálózat fejlesztés valósult meg). Őket követi az első tízben Balatonfőkajár, Tihany, Sávolgy, Teleki, Szántód és Kaposcs. Balatonfőkajáron a 710-es főút fejlesztése, Sávolgyon belvízrendezési projekt húzza rendkívüli módon fel az értéket, azonban a többi esetben kiugróan magas költségvetéssel rendelkező projekttel nem találkozunk, inkább a projektek számából következik ez a magas kifizetési arány.

Az egy főre eső kifizetések tekintetében a térségi átlagot mindössze 14 település értéke haladja meg, ezzel szemben a kifizetéssel rendelkező települések 73%-án a kifizetések egy főre eső értéke nem éri el a BKÜ átlagának felét! E tény a nagyprojektek dominanciájára vonatkozó felvetésünket erősíti meg nagymértékben.

A 1861/2016. Kormányhatározat megvalósulásának előrehaladása

A következőkben megvizsgáljuk a **1861/2016 (XII.27.) sz. Kormányhatározatban kijelölt stratégiai fejlesztési irányok** szerinti uniós forrásallokáció jelen adatleválogatásig tapasztalt dimenzióit.

A Kormányhatározatban nevesített, FAIR adatmetszetekben belátható stratégiai fejlesztési irányok hét főtengety mentén csoportosíthatók a hozzárendelt uniós források metszetei szerint. Kiemelt prioritás a GINOP-7 turisztikai fejlesztések, a gazdaság és innováció, amelyeket a GINOP-1-2-3-4-5-6 prioritások tartalmazzák, a vízminőség és biztonság területéhez kapcsolódóan a KEHOP-1-2-4-5, a közlekedés, amelynek erőforrásait az IKOP-1-2-3 prioritásokban találjuk, a TOP-1-2-3-4-5-7 prioritások között definiált területfejlesztési célok, valamint a humán erőforrás-fejlesztések, amelyek közül az EFOP-1-3 prioritás mellett az EFOP 4.2.1.16 alintézkedés került kiemelésre. A hetedik főtengety az egészséges Balaton termék, amelynek forrásait a Vidékfejlesztési Program biztosítja, de ennek állásáról a bevezetőben hivatkozott okok miatt nem tudunk beszámolni.

A jelen uniós fejlesztési ciklus végéig a térségbe szánt, dedikált 365,40 Mrd Ft fejlesztési forrás 27,8 %-a, vagyis több mint negyede, összesen 101,70 Mrd Ft **hazai forrás.** Az uniós források aránya a Kormányhatározatban nevesített tématerületeken belül az előzetes tervezés szerint összesen 72,17 %, ami összességében 263,70 Mrd Ft-nak felel meg. Ebből az összegből 16,8 Mrd Ft-ot fognak át a Vidékfejlesztési Program különböző tartalmi elemei, ez a teljes tervezett uniós forrásösszeg 6,37 %-a, teljes egészében uniós forrásból kerül finanszírozásra.

A FAIR nomenklatúrában elérhető hat főtengety uniós forrás kihelyezési terv szerinti főösszege 246,9 Mrd Ft.

A programpontok teljesülése során tapasztalt tényleges adatok növekvő irányú és arányú elmozdulásokat jeleznek az előzetesen tervezett keretösszegektől. Turisztika tématerületen belül 52,5 % körül alakul a tervezett hazai forrás, ez összességében 29,50 Mrd Ft-nak felel meg,

amely 26,70 Mrd Ft uniós forrással együtt 56,20 Mrd Ft dedikált forrást alkot. Gazdaságfejlesztés témakörön belül 37 Mrd Ft vonatkozásában csak uniós forrással számolhatunk. A vízminőség és biztonság témakör forrásainak aránymegoszlása kiegyenlített, fele-fele arányban tartalmaz hazai és uniós pénzeket mindösszesen 83,87 Mrd Ft nagyságrendben. Közlekedésfejlesztés témakörön belül az uniós források dominálnak, arányaiban mintegy 82 % az uniós forrás, vagyis a hazai részelem közel hatoda a közlekedés fejlesztésére csoportosított 150,30 Mrd Ft-nak. A területfejlesztés témaköre szintén csak uniós forrást tartalmaz mintegy 29,76 Mrd Ft vonatkozásában. A humánerőforrás-fejlesztésre fordítható pénzek megoszlása szintén közelít a fele-fele arányú tervezett megoszláshoz, 4,27 Mrd Ft uniós és 4 Mrd Ft hazai forrással számolhatunk összesen 8,27 Mrd Ft nagyságrendben.⁴

Az elérhető legfrissebb, 2019 január 8-i leválogatási dátummal készült FAIR adatmetszet alapján a pályázatok **megvalósulási helye szerint a következő helyzetkép rajzolódik ki:** a 1861/2016 (XII.27.) sz. Kormányhatározatban nevesített stratégiai prioritásokon belül beérkezett, és a FAIR adatbázisban lekövethető pályázatok száma 2017 január végén 1057, 2017 október végén 1529, 2018 április 11-én 1730, 2018 szeptember 5-én 1809, 2019 január 8-án 1952 db. 2017 január és október vége közötti kilenc hónapos periódus ideje alatt 472 pályázattal, 2017 október 27 és 2018 április 11-e közötti közel öt hónapos időszak alatt 201 db, 2018 április közepe és szeptember eleje közötti mintegy négy és háromnegyed hónap alatt 79 db, **2018 szeptember és 2019 január eleje között eltelt négy hónap alatt 143 db új projekttel növekedett.**

Jelen állás szerint Vidékfejlesztési Program nélkül az összes BKÜ megvalósulási helyszín szerint regisztrált pályázat 91 %-a sorolható a Kormányhatározatban körvonalazott fejlesztési prioritások közé.

A projektszámok növekedésének mértéke a 2017 január 30-i állapothoz képest október 27-ig 44,6 %, 2017 október 27 és 2018 április 11-e között 13,1 %, 2018 április közepe és szeptember eleje között 4,5 %, csökkenő trendet rajzol. A legutóbbi méréshez képest 2018 szeptembere és 2019 január eleje között 7,9 % a növekedési ütem, vagyis a teljes eddig vizsgált időszak csökkenő intenzitásához képest újólagos növekedés tapasztalható. Az elmozdulás mértéke azonban nem magas, csak a későbbi monitoring elemzések alapján jelenthető ki a trendtörés ténye, amennyiben a tapasztalt jelenség állandósul.

A GINOP-7 turisztikai fejlesztések programprioritáson belül a 2019 január 8-án 39 db pályázat szerepelt, ez a 2018 szeptember eleji álláshoz képest 9 db pályázat különbséget jelent. Előzőleg, 2017 január vége és 2017 október vége között 10 db, 2017 október vége és 2018 április közepe között 3 db, 2018 április közepe és szeptember eleje között mindössze egyetlen új projekt került a regiszterekbe. Ez azt jelenti, hogy 2017 év eleje és az év utolsó negyede között a turisztikai témájú pályázatok gyakorisága mintegy 60 %-os mértékben növekedett a Balaton térségében, amit ezután 2018 harmadik negyedévéig szinte nullára való lefékeződés,

⁴ Az egészséges Balaton termék prioritás finanszírozása 100 %-os mértékben a vidékfejlesztéshez csoportosított uniós forrásból valósulhat meg.

majd **2019 év elejére újabb hullám követett.** A turisztikai pályázatok gyakorisága 2019 januárjában a 2017 januári állapothoz képest két és félszeres.

A GINOP 1-6 gazdaság és innováció prioritásokon belüli pályázatok száma a 2017 január végi 532-ről 2017 október végére 749-re emelkedett, majd a januárhoz képest október végéig mintegy kétötödével növekedett. Ebben a stratégiai prioritásban 2018 április 11-én 939 projektet számoltunk össze, vagyis öt és fél hónap alatt újabb 190 projekt került regisztrálásra, ez 25 %-os növekedésnek felel meg a 2017 októberi álláshoz képest. 2018 szeptemberére a gazdaság és innováció tématerület pályázatainak száma 1005-re emelkedett, ez 66 új pályázatot jelent, ami mindössze 7 %-os növekedést jelent szeptemberre a 2018 április közepén tapasztalt álláshoz képest. **A GINOP gazdaságfejlesztési prioritáson belül 2019 január elején 1119 db programot regisztráltak a Balatonnál,** ez mintegy kilencedével magasabb, mint a 2018 szeptember eleji állapot. Gyakorlatilag tömegében ezzel a növekményszinttel magyarázhatjuk a pályázati aktivitás vonatkozásában megfigyelt pályáiv változást.

Összességében a 2017 januári állapothoz képest 2019 januárjára több mint a **duplájára emelkedett a gazdaság és innováció tématerület forrásainak megszerzése érdekében benyújtott pályázatok száma.**

A KEHOP 1-2-4-5 vízminőség és biztonság prioritáson belül mérsékelt volumen szerinti pályázati növekedést tapasztalhatunk 2017-ben és 2018-ban is. A 2017 január végi 75 projekthez képest ugyanazon év október végéig 4, majd 2018 április 11-ig további 5 újabb program csatlakozott. 2018 áprilisához képest 2018 szeptember 5-ig 11 új kezdeményezés jelent meg ezen a tématerületen belül, így a projektek száma 95 -re . 2019 januári állás szerint a programok száma 94 -re módosult, a negatív irányú eltérés oka, hogy egy KEHOP-4.1 a természetvédelmi helyzet javítását és a leromlott ökoszisztémák helyreállítását célzó élőhely-fejlesztési, 2016.05.31 beérkezési dátummal ellátott, korábban Csopak megvalósulási helyszínnel jelzett projektet Veszprém megyében Bakonybél megvalósulási helyszínre soroltak át, így a Kormányhatározatban nevesített prioritások területi keretein kívülre került.⁵ A KEHOP programok növekedése 2017 január 30 és október 27 között 5,3 %, 2017 október vége és 2018 április közepe között 6,3 %, április közepe és szeptember eleje között 13,1 %, összességében 2017 január végéhez képest 2018 szeptember elejéig mintegy negyedével több pályázat került rögzítésre, leszámítva az előbbieken jelzett terület besorolási anomáliát.

Az IKOP 1-2-3 közlekedés prioritáson belül találjuk a legkevesebb pályázatot, 2017 januárban csak 7 db ilyen volt, október 27-ig 9 db, az eltérés mindössze 2 db projekt, az alacsony gyakoriság miatt a növekedés szintje a januári összértékhez képest mintegy 28 %. A projektek száma 2017 október 27-hez képest sem 2018 szeptember 5-ig, sem 2019 január 8-ig nem változott, ugyanaz a 9 pályázat szerepel a nevesített prioritáson belül a leválogatási adatbázisban. Azonban mégsem teljesen mozdulatlan az IKOP pályázati rendszere, erre az igényelt források témakörében visszatérünk.

⁵ A projekt neve: *Veszélyeztetett madárfajok és denevérfajok megőrzése aktív természetvédelmi beavatkozásokkal a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén.* Ez a 104 millió Ft-os projekt még 2016 évben teljes igénylési összegű támogatásban, illetve kifizetésben is részesült.

A TOP 1-2-3-4-5-7 területfejlesztés prioritáson belüli pályázatok száma a 2017 január végi 286-ról október 27-re 385 db-ra emelkedett, ez több mint egyharmad mértékű növekedésnek felel meg 2017 januárhoz képest. A TOP nevesített programprioritásain belül 2018 április 11-ig nem történt növekedés, nem került újabb projekt rögzítésre, és szeptember 5-ig is csupán egyetlen újabb pályázattal bővült a struktúra. **A jelen beszámoló elkészültét megelőző 4 hónapban 21 újabb pályázat érkezett ehhez a prioritáshoz**, így ezek száma 407-re növekedett, vagyis két év óta most először emelkedett értékelhető mértékben a TOP prioritások pályázatszámát. A növekedés aránya kicsi, 5,4 % a 2018 szeptember eleji álláshoz képest, összességében viszont 2017 januárjához képest 42 %-os a növekedési arányszám.

Az EFOP 1-3 és az EFOP-4.2.1.16 humánerőforrás-fejlesztések keretén belül benyújtott pályázatok száma a 2017 január végi 141-ről október 27-re 281-re változott, a növekedés mértéke összesen mintegy 199,3 %-nak felel meg a januári szinthez képest októberben. 2018 április 11-i állás szerint az érintett EFOP struktúrában belüli programok száma csupán 3 pályázattal emelkedett az előző év októberéhez képest, és ez nem változott 2018 szeptember 5, illetve a 2019 január 8-i időpontra sem. Jelen állás szerint is 284 ilyen projekt azonosítható.

Az elemzett mérési időpontok közötti **legnagyobb pályázati aktivitás továbbra is a GINOP 1-6 prioritástengelyek vonatkozásában generálódik**, ezzel együtt nagyjából két év különbséggel, kismértékű elmozdulást produkálva, de mozgásba lendültek a GINOP-7 és a TOP prioritások programtervei is, miközben gyakorlatilag továbbra sincs mozgás a KEHOP, az IKOP és az EFOP metszetekben.

Alapvető fontosságú a zajló folyamatok monitorozása érdekében figyelemmel kísérni a támogatási igények, a forráselosztó szándéka szerinti **megítélt támogatás, illetve a kifizetési összegek változásait**. Ezek közül elsőként a forrásigények alakulását mutatjuk be.

Vidékfejlesztési Program nélkül **a Kormányhatározat hatálya alá eső pályázatok forrásigénye 2019 január 8-án 88,4 % volt a BKÜ-ben keletkezett teljes forrásigénynek**, előzőleg 2018 szeptember 5-én 87,9 % volt ez az arány, így növekedés tapasztalható.

A forrásigények már a 2017 január 30-i állás szerinti adatleválogatással készült FAIR metszet eredményei alapján is meghaladták az allokált uniós források Vidékfejlesztési Program nélküli teljes összegét, hiszen 246,9 Mrd Ft támogatási forrásra 274 Mrd Ft igény jelentkezett, de még jelentősen elmaradtak a térségbe szánt hazai forrásokkal kiegészített volumentől. Kilenc hónappal január 30-a után az igényelt támogatás 348,9 Mrd Ft-ra növekedett, ami 16,5 Mrd Ft-tal maradt el a térségbe szánt teljes, hazai és uniós forrástól. A 2018 április 11-én készült adatleválogatás nyomán megjelent forrásigények mintegy 2,5 Mrd Ft-tal maradnak el a fejlesztési időszak egészére tervezett uniós és hazai keretösszegtől, 362,9 Mrd Ft-os nagyságrendben álltak. Ez az összeg újabb négy és fél hónap leforgása alatt további 25,4 Mrd Ft-al emelkedett, 2018 szeptember 5-én $\approx$ 388,3 Mrd Ft-os összegben pozícionálódott, csaknem 23 Mrd Ft-tal meghaladják a tervezett teljes, uniós és hazai források nagyságrendjét is. **Az igényelt forrás 2019 január 5-i állás szerint megközelítette a 407,4 Mrd Ft-ot, ez mintegy 165 %-a a FAIR adatokban nyomon követhető dedikált összegnek, és mintegy 42 Mrd Ft-**

al magasabb, mint a 1861/2016-os Kormányhatározatban nevesített prioritásokhoz rendelt, 365,4 Mrd Ft-os uniós és hazai forrás. Összességében az igénylés mintegy kilencedével haladja meg a Balaton térsége számára a jelen fejlesztési ciklus ideje alatt dedikált teljes összeget.

Az igényelt támogatások a turisztikai fejlesztések területén 2017 januárjától októberig 14,9 Mrd Ft-ról 25 Mrd Ft-ra, 2017 októberétől 2018 áprilisára 27,1 Mrd Ft-ra, 2018 áprilisától szeptemberig 28,5 Mrd Ft-ra, 2018 szeptember elejétől 2019 január elejéig 43,3 Mrd Ft-ig növekedtek, az elmúlt néhány hónap pályázati aktivitásban tapasztalható növekedés tehát az igények jelentős növekedését is jelentette. A legfrissebb adatleválogatás alapján a tavaly szeptemberi álláshoz képest mintegy 14,8 Mrd Ft-al növekedett a forrásigény, amire a Kormányhatározat jogerőre emelkedése óta nem volt példa. **Jelen állás szerint a balatoni turisztikai fejlesztések forrásigényei elérik a Kormányhatározatban dedikált uniós forráskeret $\approx 162\%$ -át.**

Hozzáteesszük, a turisztika terén a hazai forrásokkal együtt összesen 56,2 Mrd Ft fejlesztési forrás áll rendelkezésre, vagyis továbbra is bőven van még mozgástér.

A turisztikai fejlesztési forrásigények a dedikált uniós keret százaléka szerint 2017 január 30-án 55,8 %-on, 2017 október 27-én 93,6 %-on, 2018 április 11-én 101,5 %-on, 2018 szeptember 5-én 106,7 %-on, 2019 január 8-án 162,2 %-os arányon álltak.

Gazdaság és innováció tématerületen belül a forrásigények 44,5 Mrd Ft összeg mellett már 2017 januárban masszívan meghaladták a dedikált uniós forráskeret maximumát. Az igénylések volumene 2017 október végére elérte az 58,7 Mrd Ft-ot, ezt követően 2018 április 11-re 64,2 Mrd Ft-ra emelkedett, majd 2018 szeptember elejére megközelítette a 66 Mrd Ft-ot. 2019 január 8-án 1119 gazdasági és innovációs projektek vonatkozásában mintegy 68,9 Mrd Ft forrásigény rögzíthető. Ez azt jelenti, hogy a forrásigény 2,73-szerese a prioritási cél szerint dedikált uniós forrásnak úgy, hogy abban hazai forrástartalék – legalábbis dedikált módon – nincsen. A gazdaságfejlesztési forrásigények a dedikált uniós keret százaléka szerint 2017 január 30-án 176,6 %-on, 2017 október 27-én 232,9 %-on, 2018 április 11-én 254,8 %-on, 2018 szeptember 5-én 261,5 %-on, végül **2019 január 8-án 273,2 %-os arányon álltak.**

Vízminőség és biztonság tématerületen belül a követéses vizsgálat kezdetét követő egy bő évvel, 2018 első negyedévében haladták meg a forrásigények a dedikált fejlesztési keretösszeget. A tématerület metszetében generálódott forrásigény 2017 januárjában 31,4 Mrd Ft, októberben 33,5 Mrd Ft, 2018 április közepén 39,7 Mrd Ft, mintegy 1,3 Mrd Ft-tal magasabb összeg, mint a tervezett, 2018 szeptember elején 39,8 Mrd Ft. Mivel a benyújtott pályázatok számában emelkedés tapasztalható, kijelenthető, hogy az nem társult jelentős forrásigény növekedéssel. A korábbiakban említett település besorolási változás következtében,⁶ ahogy a pályázatok száma, úgy természetesen a forrásigény is csökkent a KEHOP-on belül, mintegy

⁶ A korábbiakban említett Csopakról Bakonybél megvalósulási helyszínre átvett *Veszélyeztetett madárfajok és denevérfajok megőrzése aktív természetvédelmi beavatkozásokkal a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén* c. projekt miatt.

100 millió Ft-al, de így is **mintegy 1,33 Mrd Ft-al magasabb az igényelt összeg, mint a dedikált keret**, de ebben az esetben a lehetséges források másik felét a hazai támogatások biztosítják.

A vízminőség és biztonság prioritáson belül megjelent **uniós forrásigény** 2017 január végén 81,8 %-a volt a dedikált keretnek, 2017 október végén 87,3 %, 2018 április közepén 103,5 %, szeptember elején 103,7 %, **2019 január 8-án 103,6 %**.

Közlekedés tématerületen belül a 2017 októberi álláshoz képest nincs számbeli elmozdulás a projektek mennyiségét tekintve. A forrásigény 2017 január végén 121,5 Mrd Ft, 2017 október végén 125,9 Mrd Ft, ami változatlan maradt 2018 április közepén is, ami egyben már túligénylést is jelentett, hiszen a dedikált uniós forrás 122,6 Mrd Ft. A 2018 szeptember 5-i állás során – változatlan pályázati gyakoriság mellett – 148 Mrd Ft forrásigényt azonosítottunk, ez nem kevesebb, mint 22,1 Mrd Ft-tal magasabb összeg, mint amennyi 2018 áprilisában volt. Az eltérés oka az, hogy a Szabadbattyán – Tapolca – Keszthely szűk keresztmetszet kiváltás, villamosítás és központi forgalomirányítás megvalósítása a Balaton körül I. ütem (Szabadbattyán – Aszófő) és a II. ütem előkészítésének több mint 22 Mrd Ft-tal növekedett a forrásigénye. A Kormányhatározatban erre a célra 25 Mrd Ft van előirányozva, és szerepelt is egy 25 Mrd Ft-os tétel az előkészítésre és a kivitelezésre. A megvalósítás második üteme kapcsán azonban regisztrálásra került egy másik projekt is, amelyben áprilisig 423,7 millió Ft forrásigény jelent meg, ez utóbbi módosult a 2018 szeptember 5-i adatleválogatás tanúsága szerint összesen 22,5 Mrd Ft-ra. Jelen, **2019 január eleji állás szerint a forrásigényekben nem következett be változás**, továbbra is 148 Mrd Ft jegyezhető.

A **közlekedés prioritáson** belül a **forrásigények** a dedikált uniós keret százaléka szerint 2017 január 30-án 99,1 %-on, 2017 október 27-én és 2018 április 11-én változatlanul 102,7 %-on, 2018 szeptember 5-én és **2019 január 8-án 120,7 %-os arányon álltak**. A közlekedés program prioritáson belül 17,76 % hazai forrás, amellyel az uniós keret arányosan kibővíthető.

A **területfejlesztési prioritás** pályázatainak mentén 2017 januárja és októbere között számottevő emelkedés zajlott, de 2017 októbere és 2018 áprilisa között egyáltalán nem volt változás, sem a pályázatok száma, sem a forrásigények módosulása vonatkozásában. A 2018 szeptember 5-i állás is mindössze csak egyetlen pályázattal regisztrált többet az áprilisi állapotnál.⁷ A tavaly szeptember eleji álláshoz képest a pályázatok száma 2019 január elejére 21 projekttel növekedett, ami a forrásigények mintegy 1,3 Mrd Ft-os emelkedését eredményezte, **2019 év elején** elérték a **71 Mrd Ft-os összeget**. A területfejlesztésen belül keletkezett forrásigények már 2017 januárban meghaladták a dedikált uniós forráskeretet, ekkor 54,2 Mrd Ft igény generálódott a rendelkezésre bocsátott 29,76 Mrd Ft-hoz képest. A forrásigények 2017 október végéig további 15,4 Mrd Ft-tal növekedtek a TOP 1-2-3-4-5-7 prioritásokban, majd közel egy évre befagytak, hiszen alig volt tapasztalható elmozdulás. A befagyasztás ténye nyilvánvaló összefüggésben állhat a dedikált kereteket messze meghaladó túligényléssel, hiszen a

⁷ Akkor új programként a balatonfüredi Lipták Gábor Városi Könyvtár energetikai korszerűsítése került 2018.08.31-én a regiszterbe.

keletkezett forrásigények már a Kormányhatározat 2016 év végi elfogadásakor meghaladták a rendelkezésre bocsátott összeget.

A területfejlesztési forrásigények a dedikált uniós keret százaléka szerint 2017 január 30-án 182,1 %-on, 2017 október 27-én és 2018 április 11-én 233,9 %-on, 2018 szeptember 5-én 234,2 %, **2019 január 8-án 238,7 %-os arányon álltak.**

A **humán erőforrás-fejlesztések** tématerületen belül a dedikált uniós forráskeret 4,27 Mrd Ft volt, az igénylések elsőprő hányadát az EFOP 1 és 3 prioritásokban regisztrált pályázatok alkotják. Az EFOP 4 prioritás csupán egyetlen alintézkedésben, nevezetesen a 4.2.1-16 felsőoktatási infrastruktúra fejlesztésében érintett, amelyet a 1861/2016-os Kormányhatározat az egyetemi és az ipari szféra együttműködésén alapuló műszaki tudományos innovációs és kutatóközpont létrehozása csoportosít Balatonfüreden. Erre a célra 1,27 Mrd Ft uniós forrást szántak, a balatoni EFOP 1 és 3 külön-külön 1,5-1,5 Mrd Ft-ot, együttesen 3 Mrd Ft uniós támogatást nyerhet el.

Az EFOP kapcsán jelentkező forrásigények 2017 január végi szintje 7,6 Mrd Ft, ez 2017 október végére 36,2 Mrd Ft-ra duzzadt, majd 2018 április közepére további mintegy 200 millió Ft-tal növekedett, **összességében 36,4 Mrd Ft-on állt meg**, és ez 2019 január elején is változatlan. A Balaton térségi humán erőforrás-fejlesztések közel fele, 48,37 %-a hazai forrásból kerülhet finanszírozásra, de ez így is csak alig 8 Mrd Ft-ot jelent, vagyis a forrásigények több mint négy és félszer akkora, mint a rendelkezésre bocsátott teljes, uniós és hazai forráskeret. Amennyiben csak az uniós forrásokat vizsgáljuk az EFOP-rendszeren belül a szorzó már több mint egy éve, legalább 2017 októberétől nyolc és félszeres, mivel nincs elmozdulás az EFOP-on belül. Tényszerűen magas a forrásokhoz képest a túligénylés, azt azonban mégsem állíthatjuk, hogy az EFOP forrásigények mindent elsőprő lendületet vettek volna, hiszen láthatjuk, hogy a FAIR-ban rögzített hat stratégiai tématerületen belül jelen állás szerint csak a hatodik az igények összegének rangsorában. Inkább arról lehet szó, hogy a dedikált uniós, vagy akár a hazai forráskerettel együttes humán erőforrás-fejlesztési összeg kerülhetett átaltervezésre, ami a lehetőségek maximumához igazodva korrigálódott, és jelen helyzetben nem mutatja mozgás jeleit.

A 1861/2016 sz. Kormányhatározatban nevesített stratégiai tématerületek metszetében megítélt támogatások összege 2019 január 8-ig közel 300 Mrd Ft, összességében 299,7 Mrd Ft, több mint 150 Mrd Ft-tal magasabb, mint a 2017 január végi állapot, és mintegy 20 Mrd Ft-al haladja meg a legutóbbi mérés szerinti, 2018 szeptember eleji szintet. Ez azt jelenti, hogy a megítélt támogatások összege a kiemelt prioritások metszetében a vidékfejlesztési tématerület nélkül mintegy 52,8 Mrd Ft-tal meghaladja a vizsgált programpontokra tervezett forráskeretet.

Vidékfejlesztési Program nélkül a **Kormányhatározat hatálya alá besorolható pályázatok támogatásösszege 2019 január 8-án mintegy 87 %-a volt a BKÜ-ben megjelent teljes támogatási összegnek.**

A FAIR-ban rögzített adatok szerint 2017 január 30-án a megítélt támogatások aránya a vizsgált dedikált uniós keretösszeghez képest 60,5 % volt, 2017 október végére 85,9 %-on alakult, 2018 április közepén meghaladta a vizsgált metszetek szerinti 100 %-os szintet, 101,4 %-on állt, ez 2018 szeptember 5-én 113,3 %-ra módosult. A legfrissebb, **2019 januári adatok szerint a megítélt támogatások aránya 121,4 %-a a Kormányhatározatban dedikált GINOP/KEHOP/IKOP/TOP/EFOP forráskeretnek.** Mindamелlett az üdülőkörzet területén a megnevezett tématerületek keretében megítélt támogatás aránya az azonos leválogatási szempont alapján készült országos részmetszetekhez viszonyítva 2017 januárban 5,9 % volt, október végén 4,8 %-on alakult, 2018 április közepére 4,4 %-ra módosult, 2018 szeptemberében újra 4,8 %-ra emelkedett, 2019 január elején 4,9 %-on áll. A csökkenő, vagy növekvő arányeltéréseket az üdülőkörzeten kívüli területek megítélt támogatásainak dinamikus változásai okozzák.

A turisztikai fejlesztések területén megítélt összeg a 2017 január végi 4,6 Mrd Ft-ról október végére 9,1 Mrd Ft-ra, 2018 április közepére 17 Mrd Ft-ra 2018 szeptember elejére 18,9 Mrd Ft-ra, 2019 január első napjaira 35,2 Mrd Ft-ra növekedett.

A támogatások aránya az országos összes százalékában 2017 január 30-án 12,8 %, október 27-én 13,5, 2018 április 11-én 20,2 %, szeptember elején 21,5 %, 2019 január 8-án 27,9 % volt. A turizmus programprioritáson belül megítélt uniós támogatások aránya a Kormányhatározatban dedikált keret százalékában 2017 január végén 17,1 %, kilenc hónappal később 34,2 %, 2018 április közepén 63,7 %, 2018 szeptember elején 70,8 %, **2019 január elejére 131,6 %-ra emelkedett, vagyis a legutóbbi mérés óta már nagyon jelentős mértékben, közel harmadával meghaladja a tervezett szintet.**

A **gazdaság és innováció** tématerület megítélt forrása 2017 január és október között 8,6 Mrd Ft összegben növekedett, a januári 14 Mrd Ft október végére 22,6 Mrd Ft-ra nőtt. A megítélt támogatás összege 2018 április közepén 29,8 Mrd Ft, 7,2 Mrd Ft-tal magasabb az előző év október végi állásnál. A megítélt támogatás 2018 szeptember 5-én 32,4 Mrd Ft-ra emelkedett, ez április közepéhez képest újabb 2,6 Mrd Ft támogatásösszeget jelent a térségben. A tavaly szeptemberi álláshoz képest 2019 első napjaira további 3,5 Mrd Ft növekedés regisztrálható, a megítélt támogatások összege elérte a 35,9 Mrd Ft-ot. 2019 január elején több mint két és félszer annyi megítélt támogatás jelent meg ezen a prioritáson belül az üdülőkörzetben, mint amennyi 2017 január végén volt. A megítélt támogatások aránya a GINOP 1-6 prioritástengelyek vonatkozásában permanensen növekvő jellegű, követi a pályázati gyakoriság növekedésének ívét, de az országos arány vetületében továbbra is relatíve alacsony a részesedés, 2017 januárban 1,7 %, októberben 1,9 %, 2018 április közepén 2,1 %, 2018 szeptemberében 2,2 %, 2019 első napjaiban 2,1 % volt. Ezzel együtt a megítélt támogatás aránya a dedikált uniós forráskeret százalékának metszetében magas, és éppen ez a kiemelt szempont a Kormányhatározat megvalósítása kapcsán. 2017 január végén 55,5 %, október végén 89,5 %, 2018 április közepén a forráskeret 118,3 %-át, szeptember 5-én 128,6 %-át, **2019 január 8-án 142,4 %-át alkotta,** közelít a másfélszeres szorzóértékhez.

Vízminőség és biztonság tématerületen belül a megítélt források vonatkozásában 2017 január és október vége között nagyjából 900 millió Ft nagyságrendű növekedés zajlott le, ezt 2017 október vége és 2018 április közepe között további 7,1 Mrd Ft a növekmény követte, ezt után viszont nincs újabb megítélt támogatás. 2018 szeptemberében ugyanaz a 40 db 1861/2016-os Kormányhatározatban érintett KEHOP projekt részesült megítélt támogatásban, mint 2018 április 11-én, ehhez képest projektszinten mindössze annyi változás zajlott, hogy a már többször említett madárvédelmi projekt kikerült a BKÜ-ben számon tartott projektek közül. A tématerületen belüli megítélt támogatások összege 2017 januárjában 29,6 Mrd Ft, októberben 30,5 Mrd Ft, 2018 április 11-én és szeptember 5-én 37,6 Mrd Ft, 2019 január elején a korábban ismertetett megvalósulási hely szerinti anomália hatására mintegy 100 millió Ft-al kevesebb, 37,5 Mrd Ft. A megítélt támogatás aránya a KEHOP 1-2-4-5 prioritások országos szumma értékéhez képest 2017 januárban 4,1 %, október végén 2,9 %, 2018 április közepén 3,3 %, 2018 szeptember 5-én, illetve 2019 január elején egyaránt 3,2 % volt. Ebben az esetben is a térségen kívüli támogatási összegek volumenváltozásai okozhatják a különbségeket. A megítélt források aránya a Kormányhatározatban dedikált keret százalékában magas, már 2017 januárban is 77 % volt, október végén 79,4 %, 2018 április közepére 100 %-os szint közelébe érkezett, 98 %-on állt, ami módosulások hiányában változatlan maradt 2018 szeptemberére is, majd a jelzett anomália miatt **2019 január elejére 97,9 %-ra mérséklődött.**

Közlekedés tématerület vonatkozásában a megítélt támogatások összege 2017 január 30-án 94 Mrd Ft, kilenc hónappal később 98,8 Mrd Ft, 2018 április 11-én 98,9 Mrd Ft, szeptember 5-én 121 Mrd Ft volt, és jelen állás szerint is 121 Mrd Ft. Az IKOP vonatkozó prioritásaiban **regisztrált pályázatok száma 2017 októbere óta változatlan, de a megítélt támogatás 2018 áprilisa és szeptembere között 22,2 Mrd Ft-os növekményt mutat.** Az eltérést a Szabadbattyán – Tapolca – Keszthely vasúti szűk keresztmetszet kiváltás, villamosítás és központi forgalomirányítás megvalósítása a Balaton körül I. ütem (Szabadbattyán – Aszófő) és II. ütem előkészítésének támogatási szándéka okozza.

A támogatások aránya az érintett prioritásokon belül az országos összes forráshoz képest 2017 január végén 13,2 % volt, ez kilenc hónap különbségében október 27-re 9,3 %-ra mérséklődött, 2018 április közepére további 2,5 százalékponttal csökkent, 6,7 %-os részesedési arányra zsugorodott. A közben az elszámolt növekmény hatására 2018 szeptember 5-én 8 %-os részesedést képviselt, 2019 január első napjaira 7,5 %-ra módosult. **A megítélt támogatások aránya a Kormányhatározatban dedikált uniós forráskeret százalékában az alacsony pályázati gyakoriság ellenére magas, 2017 január végén 76,7 %, október végére 80,6 %, 2018 április közepén 80,7 %, 2018 szeptember 5-én 98,7 %, ami jelen állás szerint is változatlan, csaknem teljes egészében lefedi a dedikált keretösszeget.**

2. sz. táblázat A 1861/2016 sz. Kormányhatározat által kijelölt fejlesztés stratégiai prioritások megvalósulási folyamata a megítélt támogatások alakulása alapján

Téma területek	OP / Prioritás	Indikatív forrás keret a BKÜ-ben (Mrd Ft)*	Megítélt támogatás a BKÜ-ben (Mrd Ft)					BKÜ megítélt támogatás aránya az országos %-ban					BKÜ megítélt támogatás aránya a korm.hat.-ban dedikált keret %-ban				
			2017 01.30	2017 10.27	2018 04.11	2018 09.05	2019 01.08	2017 01.30	2017 10.27	2018 04.11	2018 09.05	2019 01.08	2017 01.30	2017 10.27	2018 04.11	2018 09.05	2019 01.08
Turisztikai fejlesztések	GINOP-7	26,70	4,6	9,1	17,0	18,9	35,2	12,8	13,5	20,2	21,5	27,9	17,1	34,2	63,7	70,8	131,6
Gazdaság és innováció	GINOP- 1-2-3-4-5-6	25,20	14,0	22,6	29,8	32,4	35,9	1,7	1,9	2,1	2,2	2,1	55,5	89,5	118,3	128,6	142,4
Vízminőség és biztonság	KEHOP- 1-2-4-5	38,37	29,6	30,5	37,6	37,6	37,5	4,1	2,9	3,3	3,2	3,2	77,0	79,4	98,0	98,0	97,9
Közlekedés	IKOP- 1-2-3	122,60	94,0	98,8	98,9	121,0	121,0	13,2	9,3	6,7	8,0	7,5	76,7	80,6	80,7	98,7	98,7
Terület fejlesztés	TOP- 1-2-3-4-5-7	29,76	4,1	29,4	37,9	40,5	40,7	4,5	5,5	5,3	5,3	5,1	13,9	98,7	127,4	136,1	136,7
Humán erőforrás- fejlesztések	EFOP- 1-3 és 4.2.1.16	4,27	3,2	22,4	29,3	29,3	29,4	1,8	4,5	3,6	3,5	4,1	74,5	524,6	686,2	686,2	687,5
BKÜ ÖSSZESEN	GINOP/ KEHOP/ IKOP/ TOP/ EFOP/	246,90	149,5	212,8	250,5	279,7	299,7	5,9	4,8	4,4	4,8	4,9	60,5	85,9	101,4	113,3	121,4

*A táblázat csak az uniós forrásokat tartalmazza, a meghatározott stratégiai irányokhoz kapcsolódó hazai forrásokat nem. A Mrd Ft-os összegeket, illetve a százalékos értékeket egytizedes jegyre egyszerűsített módon, kerekítve közöljük. A Vidékfejlesztési Program adatainak hiánya a FAIR nomenklatúrától eltérő adatközlési időpont, illetve az adatközlés elmaradásának okaira vezethető vissza, ezekből következően a Kormányhatározatban meghatározott Egészséges Balaton termék prioritás VP-3-4.2.1-15/ VP3-16.4.1-17/ VP3-16.4.1-17/ VP6-6.4.1-16/ VP3-3.1.1-16/ VP3-4.2.2-16/ VP4-4.4.2.1-16/ VP6-7.2.1.2-16 programpontjaihoz csoportosított 16,80 Mrd Ft indikatív forráskeret felhasználásának állásáról nem állnak rendelkezésre aktuális, friss információk.

A területfejlesztés stratégiai témakörén belül megítélt források összegében továbbra is növekedést tapasztalunk, a növekedés üteme azonban erősen lassul. A lassulás egyik nyilvánvaló oka a TOP-hoz benyújtott pályázatok számának lefékeződése, amit az elmúlt negyedében tapasztalt növekmény már csak kis mértékben tudott ellensúlyozni. A megítélt támogatás összege 2017 január végén 4,1 Mrd Ft, október végére 29,4 Mrd Ft, 2018 április közepén 37,9 Mrd Ft, szeptember 5-én 40,5 Mrd Ft, 2019 január első napjaiban 40,7 Mrd Ft. A jelenlegi megítélt összeg csaknem tízszerese a 2017 január végi állapotnak.

A TOP 1-2-3-4-5-7 prioritásokban megjelent üdülőkörzeten belüli támogatás az országos összesen százalékában 2017 januárban 4,5 %, október végén 5,5 %, 2018 április közepén és szeptember elején egyaránt 5,3 %, 2019 január elején 5,1 %. Teljes volumen szerint 2017 során kicsit növekedett a BKÜ részesedés, de ekkor a pályázatok száma is emelkedett, majd 2018-ban mérséklődött ez a részarány, de ekkor a pályázatok száma nem változott sokáig érdemben, amikor meg az év végén mégis, a támogatásként megítélt összeg csak mintegy 200 millió Ft összeget ért el. A Kormányhatározatban dedikált uniós forráskeret közel 100 %-át kimerítették már 2017 október végére, akkor 98,7 %-on állt a megítélt támogatások aránya. A megítélt támogatási összegek további emelkedése masszívan a dedikált keret fölé emelte a TOP területben allokált uniós források arányát, ez 2018 április 11-én a dedikált keret 127,4 %-át, 2018 szeptember 5-én 136,1 %-át, **2019 január 8-án 136,7 %-át tette ki, vagyis több mint harmadával magasabb, mint a keretösszeg.**

A humánerőforrás-fejlesztések tématerületén belül is rendkívül tetemes mértékben emelkedett a megítélt összeg. A 2017 januári 3,2 Mrd Ft október 27-re 22,4 Mrd Ft-ra duzzadt, majd 2018 április 11-ére további 6,9 Mrd Ft-tal emelkedett, és elérte a 29,3 Mrd Ft összeget, ami 2018 szeptember elejére is változatlan maradt.

Annak ellenére, hogy 2018 tavasza óta 2019 január 8-ig a Kormányhatározatban nevesített EFOP prioritáshoz újabb pályázat már nem érkezett, a megítélt támogatások összege 77,3 millió Ft-al növekedett, így az év elején az EFOP prioritásban 29,4 Mrd Ft megítélt támogatást könyvelhetünk el.

Mivel a dedikált forráskeret egy nagyon speciálisan meghatározott alintézkedésből, illetve két általános, szolgáltatás és kapacitásfejlesztési prioritásból áll össze, és összesen 4,27 Mrd Ft dedikált uniós keretet alkot, az EFOP keretén belül már 2017 január végén 74,5 % volt a megítélt támogatás aránya a dedikált forráskeret százalékában. Ez 2017 október végére 524,6 %-ra, 2018 április 11-re 686,2 %-ra módosult, 2018 szeptemberében változatlan volt, és **2019 január első napjaiban 687,5 %-os arányon állt**, vagyis közel hétszeres szorzó érvényesül. A 1861/2016-os Kormányhatározatban nevesített EFOP programok támogatása azonban csak a dedikált keret százalékában extrém magas, azonos területű országos összehasonlításban értelemszerűen jóval alacsonyabb. 2017 januárban 1,8 %, október végén 4,5 %, 2018 április közepén 3,6 %, 2018 szeptember elején 3,5 %, 2019 január elején 4,1 %.

Összességében **a megítélt uniós támogatások alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben az indikatív forráskeretek dimenziói szerint egyre kevésbé rendelkeznek tartalékokkal.** A közlekedés, illetve a vízminőség és biztonság területén a dedikált uniós keretösszeg csaknem

maximumáig nyújtóznak a megítélt támogatások, míg az összes többi, FAIR adatokban nyomon követhető programterület vetületében már nincs keretmozgástér, vagy csak elméleti értelemben, hiszen ezek a kijelölt 100 %-os szintnél magasabb támogatási arányokat teljesítettek.⁸

Ezzel együtt azt kell mondanunk, hogy mivel felülről nyitott támogatási struktúráról beszélünk, a keretrendszer nincs feltétlenül túlterhelve.

Még a humánerőforrás-fejlesztések területéhez érkezett támogatások sem jelentenek volumenükben tényleges extrémítást, hiszen a 29,4 Mrd Ft megítélt támogatási összeg a hat monitorozható stratégiai programterület közül csak a hatodik helyet foglalja el, valamint országos összehasonlításban is belesimul a többi operatív program kapcsán mért támogatási arányszámokhoz. Azon túl, hogy a vidékfejlesztési kötelezettségvállalások alakulásáról nem tudunk összehasonlító képet alkotni, a forráselosztó szándéka szerint megítélt támogatások az IKOP és a KEHOP kivételével különböző mértékben, de növekednek, ennek megfelelően a dedikált uniós keret százalékában is emelkedést tapasztalhatunk.

2018 közepére a megítélt támogatások Kormányhatározatban nevesített, adott témakörökhöz rendelhető prioritások szerinti főösszege meghaladta a dedikált keret 100 %-át, 2018 szeptemberében 113,3 %-on, 2019 január első napjaiban 121,4 %-os értéken állt, és további növekedés várható.

A kifizetések, hasonlóan a forrásigényekhez és a megítélt támogatásokhoz dinamikusan változó egységet alkotnak, a programidőszak előrehaladtával egyre inkább betöltik reális összképalkotó szerepüket. Ennek megfelelően a kifizetések közelítenek a program tervezésekor meghatározott sárokszámok teljesüléséhez. A 1861/2016 Kormányhatározatban megnevezett stratégiai tématerületek vonatkozásában kifizetett összeg 2019 január 8-án mintegy 223 Mrd Ft, 17,7 Mrd Ft-tal magasabb, mint a legutóbbi mérés során, 2018 szeptember elején, és közel 152 Mrd Ft-tal haladja meg a vizsgálati időszak kezdeteként kijelölt 2017 januári állapotot.

Videkfejlesztési Program nélkül a **Kormányhatározat hatálya alá eső pályázatok kifizetett támogatásösszege 2019 január 8-án 79,2 %-a volt a BKÜ-ben** megjelent teljes kifizetett összegnek. Ez 1,3 %-kal alacsonyabb, mint az előző, 2018 szeptemberi arány, ami azt jelenti, hogy a Kormányhatározatban nem nevesített programcélok kifizetési fázisba kerülése erőteljesebb volt, mint az abban felsoroltaké, az eltérés mértéke azonban nem jelentős.

A kifizetett források aránya az azonos metszetek szerinti országos összehasonlításban 6,2 % volt 2017 januárjában, október végén 6,4 %, 2018 április 11-én és szeptember 5-én is egyaránt 5,6 %, 2019 január első napjaiban 5,8 %. A jelenség oka az összehasonlító országos volumenben bekövetkezett eltérés, amikor az üdülőkörzeti kifizetések nagyságrendje csökken,

⁸ Eddigi rálátásunk alapján egyedül a vidékfejlesztési programhoz dedikált egészséges Balaton termék prioritás vonatkozásában lehet még számottevő mozgástér, de ezt arra vonatkozó adatok hiányában nem tudjuk igazolni.

országosan voltak magasabbak a kifizetési nagyságrendek, amikor pedig növekedés tapasztalható, az üdülőkörzeti volumen lehetett pillanatnyilag magasabb.

A kifizetett összegek aránya az érintett operatív programok Kormányhatározatban dedikált uniós keret százalékában a 2017 januári 28,8 %-ról október végére 60,5 %-ra, 2018 április közepére 73,2 %-ra, 2018 szeptember 5-re 83,2 %-ra, **2019 január 8-ra 90,3 %-ra emelkedtek**, egyre közelednek az értékek a 100 %-os szinthez.

A GINOP-7, turisztikai fejlesztések vonatkozásában kifizetett összeg 2017 januárjában 1,5 Mrd Ft volt, október végén 3,2 Mrd Ft, 2018 április közepén ennek közel a duplája, 6,3 Mrd Ft, 2018 szeptemberében 8,2 Mrd Ft, majd 2019 január 8-ra a szeptemberi összeg több mint duplája, 16,9 Mrd Ft. Az országos összesen százaléka szerint 2017 januárjában **a térség turisztikai fejlesztései 7 %**, október végén 8,7 %, 2018 április közepén 13 %, szeptember elején 15,2 %, **2019 január elején 15,2 %-os arányt képviseltek**. Fokozatos növekedés tapasztalható.

A kifizetések a dedikált uniós keret százalékában a kezdeti nagyon alacsony szintről indulva egyre magasabb arányokat érnek el. 2017 januárjában 5,6 %-os arányt mértünk, kilenc hónappal később 11,8 %-os értéken állt, ez 2018 április közepére 23,6 %-ra, szeptember elejére 30,7 %-ra, majd 2019 január elejére már 63,3 %-ra módosult.

A gazdaság és innováció területén kifizetett források 2017 januárjához képest októberre mintegy 6,5 Mrd Ft-tal magasabbak, a januári 9,2 Mrd Ft október végére 15,7 Mrd Ft-ra változott, és 2018 április közepére további 4,1 Mrd Ft-tal emelkedtek. 2018 április közepén 19,8 Mrd Ft-os szinten álltak, szeptember elejére 21,7 Mrd Ft-ra, majd újabb négy hónappal később, 2019 év elejére 23,1 Mrd Ft-ra növekedtek. A kifizetések aránya az országos szinthez viszonyítva 2,3 % volt 2017 elején, 2017 októberében és 2018 áprilisában egyaránt 2,6 %, 2018 szeptember elején, illetve 2019 január elején egyaránt 2,5 %. A jelenség oka az összehasonlítási alapot képező országos metszet szerinti kifizetések állományváltozása. **A kifizetett összeg aránya a dedikált keret százalékában** a 2017 januári 36,4 %-ról októberre 62,1 %-ra, 2018 április közepére 78,6 %-ra, szeptember 5-re 86,1 %-ra, **2019 január 8-ra 91,7 %-ra emelkedett**.

Vízminőség és biztonság tématerületen belül a kifizetések 1,6 Mrd Ft-tal növekedtek 2017 január és október között a Balaton térségében, 16,6 Mrd Ft-ról 18,4 Mrd Ft-ra változtak. 2017 október 27 és 2018 április 11-e között eltelt 166 nap alatt a kifizetések további 1,5 Mrd Ft-al növekedtek, és megközelítették a 20 Mrd Ft-ot. 2018 április közepe és szeptember eleje között további mintegy 500 millió Ft emelkedés detektálható, a szeptember 5-i állás 20,4 Mrd Ft összeget jelez, amihez képest a korábban többször említett település besorolási differencia miatt 2019 január elejére mintegy 100 millió Ft-tal csökkent, jelen állás szerint 20,3 Mrd Ft. A kifizetett összeg aránya **a KEHOP 1-2-4-5 prioritásokban megállapítható országos összesen értékhez viszonyítva** 2017 januárjában 6 %, október végén 4,4 %, 2018 április közepén és szeptember elején is egyaránt 3,1 % körül alakult, **2019 január első napjaiban 2,9 %**. Ebben

az esetben is az üdülőkörzeten kívüli kifizetések növekvő, vagy csökkenő változása tekinthető potens befolyásoló tényezőnek.

A Kormányhatározatban dedikált keret százaléka szerint a 2017 év eleji 43,2 %-os lefedettség októberre 47,8 %-ra növekedett, 2018 április közepére 51,9 %-ra, 2018 szeptember elején 53,2 %-os arányon állt, ami jelen állás szerint 52,9 %-ra csökkent, tehát **a tervezett keret közel fele még továbbra is kifizetésre vár.**

A **közlekedés** stratégiai témakörön belüli **kifizetések** 2017 januárban 39,9 Mrd Ft, október végén 87,1 Mrd Ft, 2018 április közepén 95,3 Mrd Ft fősszegen álltak, 2018 szeptember 5-i állás szerint elérték a 107 Mrd Ft-ot, 2019 január 8-án 109,1 Mrd Ft-ot alkottak. A kifizetések aránya az IKOP 1-2-3 keretében mérve az országoshoz képest 2017 január végén 18,4 %, kilenc hónappal később 14,9 %, 2018 áprilisában 11,6 %, szeptember 5-én 10,9 %, 2019 január 8-án 10,7 % volt. A közlekedésfejlesztés területén tehát a BKÜ területe masszívan felülreprezentált. Még annak figyelembevételével is kijelenthető ez, hogyha tudjuk, hogy egy-egy nagyobb volumenű közlekedési infrastruktúra fejlesztés természetesen nem veheti figyelembe az üdülőkörzet elvi határait még akkor sem, ha a támogatás egy BKÜ településen került rögzítésre (ezt az esetet láthatjuk Somogybabod esetében). A Kormányhatározatban nevesített IKOP pályázatok gyakoriságai 2017 ősze óta nem mozdultak el, miközben a BKÜ-n kívül, országosan újabb programok kerültek kifizetési fázisba. A kifizetett összeg aránya a Kormányhatározatban dedikált uniós keret százaléka szerint a 2017 januári 32,5 %-os értékről októberre 71,1 %-ra, 2018 április közepére 77,7 %-ra, 2018 szeptember elejére 87,3 %-ra, **2019 január elejére 89 %-ra emelkedett.**

A területfejlesztés Kormányhatározatban nevesített programprioritásaiban kifizetett összeg 2017 január 30-án mintegy 4 Mrd Ft volt, ez október 27-re 21,2 Mrd Ft-ra, 2018 április közepére 28,6 Mrd Ft-ra, 2018 szeptember elejére 34,5 Mrd Ft-ra, 2019 január 8-ra 37,5 Mrd Ft-ra emelkedett. A TOP 1-2-3-4-5-7 vonatkozásaiban kifizetett összeg országos részarányt tekintve 2017 januárjában 4,8 %, októberben 4,9 %, 2018 április közepén 5,5 %, 2018 szeptember elején, illetve 2019 január elején egyaránt 5,6 % volt.

Részarányaiban kis mértékben növekedett, ami azt jelenti, hogy az országos kifizetések szerinti metszet volumene alacsonyabb volt a BKÜ-ben mérhető emelkedésnél, hiszen a pályázatok száma 2018 során érdemben nem növekedett. A TOP esetében a kifizetett összeg a Kormányhatározatban dedikált uniós keret metszetében a 2017 januári 13,5 %-os arányról október 27-re 71,1 %-ra, 2018 április közepére 96,1 %-ra, 2018 szeptember 5-re 115,9 %-ra emelkedett, **2019 január elején pedig már 125,8 %-os arányon járt**, vagyis negyedével meghaladta a tervezett keretösszeget.

A **humán erőforrás-fejlesztés** stratégiai tématerületén belül 2017 január végén még igen mérsékelték voltak a kifizetések, 2017 október végére azonban már mintegy 4 Mrd Ft jelent meg ebben a szektorban. De a kifizetések növekedése 2017 október és 2018 április között vált valóban jelentőssé, 6,8 Mrd Ft a két mérési időpont közötti különbség, ami önmagában mintegy másfélszerese a prioritás kapcsán előzetesen tervezett keretösszegnek. A kifizetett

összeg 2018 április 11-én 10,8 Mrd Ft volt, 2018 szeptember elején 13,5 Mrd Ft, további, mintegy 2,7 Mrd Ft-tal magasabb. A növekedés azonban tavaly ősszel sem állt meg, és 2019 január elejére további, mintegy 2,6 Mrd Ft-al emelkedett.

A kifizetett összeg aránya az EFOP 1-3 és a speciális 4-es alintézkedés vonatkozásában megjelent országos összeshez képest 2017 januárjában még tizedszázalékos szinten állt, október 27-én 1,7 %-ot tett ki, 2018 áprilisában 2,4 %, 2018 szeptember elején 2,7 %, 2019 január elején 3,5 % volt. Ez alapján elmondhatjuk, hogy a részarány értéke növekvő jellege mellett valójában relatíve alacsony. Ennek ellenére a **Kormányhatározatban dedikált uniós keret metszetében a kifizetések** a 2017 januári 1,4 %-os arányról október végére 93,7 %-ra növekedtek, 2018 április közepére, messze túlnövekedve a tervezett kereteket, 252,9 %-os, 2018 szeptemberére 316,1 %-os szintre ugrottak. A **legfrissebb leválogatási állás szerint 378,4 %-on állnak**, több mint három és félszeres szorzó érvényesül a ténylegesen kifizetett összeg és a tervezett keret között.

Pályázati aktivitás és forrásszerzés a Fejlesztéspolitikai Adatbázis és Információs Rendszerben (FAIR) rögzített, 2019 május 2-i adatleválogatás eredményei alapján

Mivel a pályázati aktivitás és forrásszerzés területi jelenségeinek alakulása a 1861/2016 (XII.27.) sz. Kormányhatározat keretében foglalt célkitűzések teljesülésének alapvető indikátora, a programozási ciklus előrehaladásának negyedéves térképezése érdekében újabb adatkéréssel fordultunk az **ITM Nemzetpolitikai Stratégiai Tervező és Tájékoztatási Főosztály**ához, amely **2019 május 2-i** leválogatási dátummal teljesítette adatigényünket. A Balaton Fejlesztési Tanács soron következő, **2019 május 21-i** tanácsülésére való tekintettel, tájékoztatási céllal elvégeztük a rendelkezésünkre bocsátott újabb FAIR adatállomány alapján a legfontosabb információk feldolgozását, amelyet az alábbiakban foglalunk össze.⁹

A monitoring jelentésben részletesen feldolgozott 2019 januári állást követően 2019 május elejéig eltelt **mintegy negyedév alatt¹⁰ országosan** 1595 db újabb projekt került a FAIR regiszterekbe, az adatbázis jelen állás szerint 57708 db pályázat adatait tartalmazza. **A megvalósulás helye szerint a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területének részesedése a januári állapothoz képest 75 db pályázattal több, összesen 2220 db projekt, változatlanul mintegy 3,8 %-a az országos gyakoriságnak.** A forrásigények **országosan** közel 11 300 Mrd Ft-ot alkotnak, ezek háromnegyede, mintegy 8 500 Mrd Ft megítélt, és az igénylések több mint fele, illetve a megítélt támogatások több mint kétharmada, 5 760 Mrd Ft már kifizetett összeg. **2019 májusára az üdülőkörzet területén 463,8 Mrd Ft forrásigény rögzíthető, ennek mintegy háromnegyede, 345,5 Mrd Ft megítélt támogatás, és közel kétharmada, 304,7 Mrd Ft kifizetett összeg. A januári álláshoz képest a forrásigények mintegy 2,8 Mrd Ft-al, a megítélt támogatás 1,1 Mrd Ft-al, a kifizetések több mint 23 Mrd Ft-al növekedtek. Az üdülőkörzet területén a kifizetett források aránya a megítélt összeg mintegy 88 %-a, lényegesen magasabb az összehasonító országos indexnél.** A programozási időszak végéhez közeledve a forrásigények fékeződése, a támogatások átgondolása és a támogatott projektek egyre gyorsuló tömegű kifizetési struktúrája tapasztalható.

A FAIR nomenklatúrában továbbra is 9 operatív programban zajlik adatrögzítés, országosan az RSZTOP kivételével minden OP-ban volt növekmény. Az új projektek kétharmada a GINOP, több mint negyede a TOP felületén jelent meg. A januári álláshoz képest a BKÜ területén csak a GINOP és a TOP metszetében volt érdemi változás, az új forrásigények mintegy 60 %-a sorolható a gazdaságfejlesztési és innovációs, míg közel 40 %-a a területfejlesztési operatív programhoz.¹¹ Települési szinten a januárhoz képest nincs jelentős változás a térségben, 34 üdülőkörzeti településen továbbra sincs FAIR-ban nyomon követhető pályázati aktivitás, és változatlanul 52 településen nem jelenik meg támogatási összeg. A kifizetések januárhoz képest

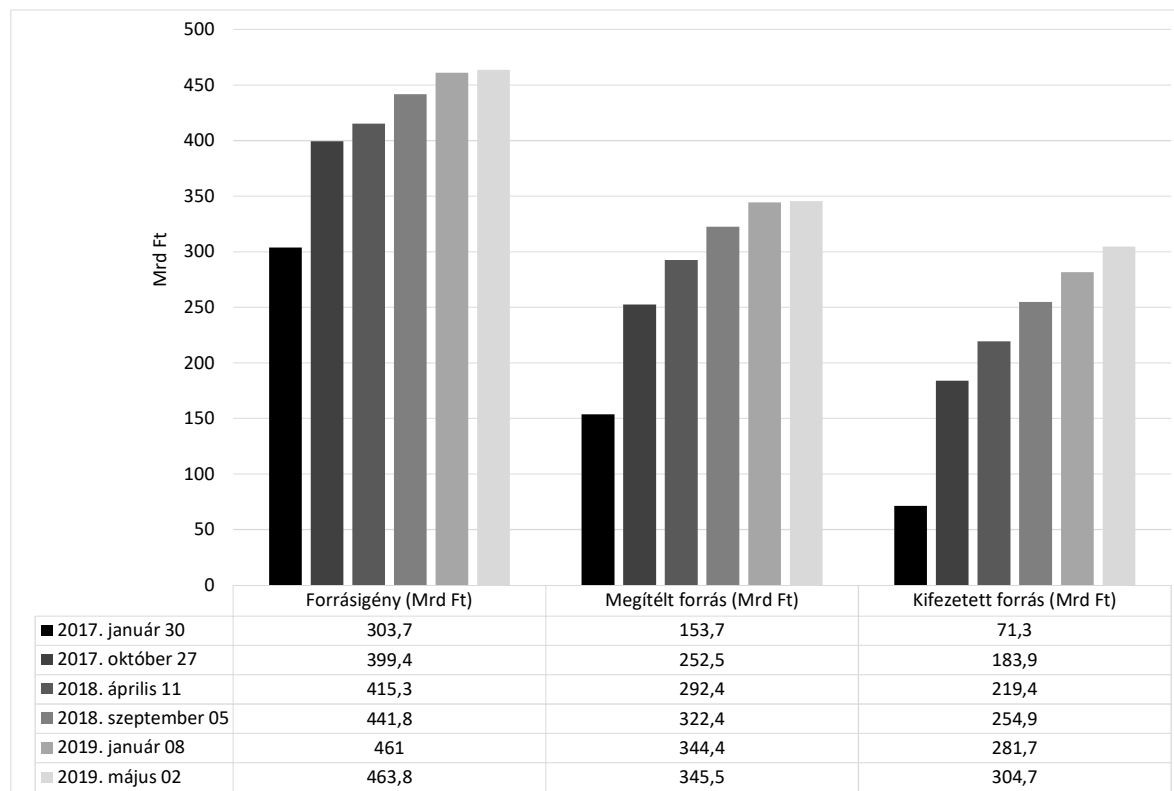
⁹ A FAIR nomenklatúra továbbra sem tartalmazza a Vidékfejlesztési Program (VP) eredményeit, így ennek változásait nem tudjuk nyomon követni.

¹⁰ Az előző, 2019 január 8-i dátummal teljesült adatleválogatást követően 114 nappal (16 hét és 2 nap) készült az újabb adatkeresztmetszet.

¹¹ A rögzített projektek számában is tapasztaltunk anomáliát, amelyre később visszatérünk.

megkezdődtek a Zala megyei Garabonc és Nemesbük községekben, illetve a Somogy megyei Hács községben is, ezzel már 123 településen zajlanak.

1. sz. ábra Forrásigények, megítélt támogatások és kifizetések alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben 2017 januárja és 2019 májusa között

Az egy lakosra jutó¹² forrásigények, támogatások és kifizetések metszetei szerint továbbra is kiemelkedő a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet pozíciója, a januári helyzethez képest gyakorlatilag alig van elmozdulás.

Az egy lakosra jutó forrásigény 2019 május elején országosan 1 128 472 Ft, közel 12 600 Ft-tal magasabb, mint januárban. Az üdülőkörzet területén megállapított egy lakosra jutó forrásigény 1 705 258 Ft-ra változott, három hónap alatt mintegy 10 ezer Ft-tal emelkedett. Amennyiben az országos értéket 100 %-nak tekintjük, **az üdülőkörzetben megjelent forrásigény több mint másfélszerese az országosnak.**

Az egy lakosra jutó megítélt forrás országosan közelíti a 850 ezer Ft-ot, mintegy 6 ezer Ft-tal emelkedett 114 nap alatt. Az üdülőkörzet területén az egy lakosra jutó megítélt forrás meghaladta az 1,27 millió Ft-ot, ez kevéssel több, mint 4 ezer Ft-os növekménynek felel meg a januárihoz képest. Az országos értéket 100 %-nak tekintve **az üdülőkörzet területéhez került egy lakosra jutó támogatási forrás továbbra is közel másfélszerese az országosnak.**

Észre kell vennünk, hogy mind a forrásigények, mind a támogatások vonatkozásában tapasztalható némi fékeződés, az igények metszetében 0,8 %-a, a támogatásoknál 0,5 %-os

¹² Az egy lakosra jutó adatok előállításához a monitoring jelentésben foglalt számításokkal szinkronban a 2014-2015-2016 és a 2017-es éves állandó népesség átlagát használtuk fel.

csökkenés mutatkozik, amit az országos értékek üdülőkörzetinél nagyobb növekedése idézett elő, de **volumenben mutatkozó változásról nem beszélhetünk.**

3. sz. táblázat Egy lakosra jutó forrásigények, támogatások és kifizetések Magyarországon és a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén 2019 január és május összehasonlításában

		Magyarország	BKÜ
Forrásigény	1 lakosra jutó igényelt támogatás (Ft) 2019. január 8.	1.115.844	1.695.168
	1 lakosra jutó igényelt támogatás (Ft) 2019. május 2.	1.128.472	1.705.258
	Igényelt támogatás index – Magyarország =100 % 2019. január 8.	100	151,92
	Igényelt támogatás index – Magyarország =100 % 2019. május 2.	100	151,11
Megítélt forrás	1 lakosra jutó megítélt támogatás (Ft) 2019. január 8.	843.380	1.266.249
	1 lakosra jutó megítélt támogatás (Ft) 2019. május 2.	849.334	1.270.444
	Megítélt támogatás index – Magyarország =100 % 2019. január 8.	100	150,14
	Megítélt támogatás index – Magyarország =100 % 2019. május 2.	100	149,58
Kifizetett forrás	1 lakosra jutó kifizetett támogatás (Ft) 2019. január 8.	540.003	1.035.815
	1 lakosra jutó kifizetett támogatás (Ft) 2019. május 2.	575.491	1.120.478
	Kifizetett támogatás index – Magyarország =100 % 2019. január 8.	100	191,82
	Kifizetett támogatás index – Magyarország =100 % 2019. május 2.	100	194,7

A forrásigények és támogatások növekményétől eltérően **a kifizetések az üdülőkörzet területén az országosnál továbbra is magasabb növekményszintet produkálnak.** Az üdülőkörzet területén az egy lakosra jutó kifizetett összeg a FAIR nomenklátúra által monitorozható forráselosztási rendszer alapján meghaladta az 1,1 millió Ft-ot, miközben országosan ez az összeg csak mintegy 575 ezer Ft közelében jár. A kifizetések üteme országosan is jelentős, hiszen január és május között az egy lakosra jutó kifizetések összege több mint 35 ezer Ft-tal emelkedett, ugyanakkor a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén a növekmény összege megközelíti a 85 ezer Ft-ot, az összegezésük közötti különbség két és félszerese az országosnak.

Amennyiben az egy lakosra jutó országos értéket 100 %-nak tekintjük, az üdülőkörzet területén élő lakosság minden tagjára csaknem kétszer annyi kifizetett forrás jut, mint amennyi országos átlagban 2014 és 2019 között összesen teljesült. A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet tartja vezető pozícióját minden Magyarországon belüli összehasonlítható területi szegmensben.

A 1861/2016 (XII.27.) sz. Kormányhatározatban foglalt prioritások és stratégiai célok teljesülése metszetében az alábbi összegző képet alkothatjuk.

4. sz. táblázat A 1861/2016 (XII.27.) sz. Kormányhatározat által kijelölt fejlesztés stratégiai prioritások FAIR szerint monitorozható megvalósulási folyamata a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén az igények, a támogatások és a kifizetések keretösszegek szerinti százalékában

FORRÁSIGÉNYEK ALAKULÁSA A KERETÖSSZEGEK SZÁZALÉKÁBAN						
	2017. január 30	2017. október 27	2018. április 11	2018. szeptember 05	2019. január 08	2019. május 02
Turisztikai fejlesztések (GINOP-7)	55,8	93,6	101,5	106,7	162,2	162,2
Gazdaság és innováció (GINOP-1-2-3-4-5-6)	176,6	232,9	254,8	261,5	273,2	284,2
Vízminőség és biztonság (KEHOP-1-2-4-5)	81,8	87,3	103,5	103,7	103,6	102
Közlekedés (IKOP-1-2-3)	99,1	102,7	102,7	120,7	120,7	120,7
Területfejlesztés (TOP-1-2-3-4-5-7)	182,1	233,9	233,9	234,2	238,7	240,5
Humánerőforrás-fejlesztés (EFOP-1-3 és 4.2.1.16)	178	847,8	852,4	852,4	852,4	852,4
BKÜ - GINOP/KEHOP/IKOP/TOP/EFOP ÖSSZESEN	111	141,3	147,0	157,3	165,0	166,1
MEGÍTÉLT TÁMOGATÁSOK ALAKULÁSA A KERETÖSSZEGEK SZÁZALÉKÁBAN						
	2017. január 30	2017. október 27	2018. április 11	2018. szeptember 05	2019. január 08	2019. május 02
Turisztikai fejlesztések (GINOP-7)	17,1	34,2	63,7	70,8	131,6	131,6
Gazdaság és innováció (GINOP-1-2-3-4-5-6)	55,5	89,5	118,3	128,6	142,4	141,7
Vízminőség és biztonság (KEHOP-1-2-4-5)	77	79,4	98	98	97,9	96,2
Közlekedés (IKOP-1-2-3)	76,7	80,6	80,7	98,7	98,7	98,7
Területfejlesztés (TOP-1-2-3-4-5-7)	13,9	98,7	127,4	136,1	136,7	143,1
Humánerőforrás-fejlesztés (EFOP-1-3 és 4.2.1.16)	74,5	524,6	686,2	686,2	687,5	688,5
BKÜ - GINOP/KEHOP/IKOP/TOP/EFOP ÖSSZESEN	60,5	85,9	101,4	113,3	121,4	121,9
KIFIZETÉSEK ALAKULÁSA A KERETÖSSZEGEK SZÁZALÉKÁBAN						

	2017. január 30	2017. október 27	2018. április 11	2018. szeptember 05	2019. január 08	2019. május 02
Turisztikai fejlesztések (GINOP-7)	5,6	11,8	23,6	30,7	63,3	64,1
Gazdaság és innováció (GINOP-1-2-3-4-5-6)	36,4	62,1	78,6	86,1	91,7	98,8
Vízminőség és biztonság (KEHOP-1-2-4-5)	43,2	47,8	51,9	53,2	52,9	52,1
Közlekedés (IKOP-1-2-3)	32,5	71,1	77,7	87,3	89	97,1
Területfejlesztés (TOP-1-2-3-4-5-7)	13,5	71,1	96,1	115,9	125,8	128,6
Humánerőforrás-fejlesztés (EFOP-1-3 és 4.2.1.16)	1,4	93,7	252,9	316,1	378,4	394,6
BKÜ - GINOP/KEHOP/IKOP/TOP/EFOP ÖSSZESEN	28,8	60,5	73,2	83,2	90,3	95,6

2019 május eleji állás alapján a térségben megvalósuló **2220 db pályázat 91,1 %-a, 2026 db sorolható a 1861/2016 sz. Kormányhatározat hatásköre** alá. A január óta eltelt 3 hónap ideje alatt a térségben regisztrált 75 db új projektből 74 db sorolható a Kormányhatározatban nevesített prioritásokhoz. **Az új programok 60 %-a, 45 db program a GINOP, 40 %-a, 30 db projekt TOP besorolású,** egy esetben területi áthelyezésre került sor.¹³ A BKÜ területéről áthelyezett projekt, ahogyan a 2018 szeptemberi álláshoz képest 2019 januári állás szerint ezúttal is a vízminőség és biztonság prioritáson belül következett be,¹⁴ így ezeknek a fejlesztéseknek a száma januárhoz képest újabb 1 db-bal csökkent. Mivel ez a program támogatásban és kifizetésben is részesült, ennek hatásai negatív anomáliát képezve az elemzés egészen érzékelhetők.

Mivel csak a GINOP és a TOP metszetében tapasztalható beérkezett igények szerinti elmozdulás, a turizmus, a közlekedés és a humánerőforrás fejlesztés vonatkozásában **nincs** változás januárhoz képest. **A gazdaság és innováció prioritáshoz érkezett forrásigények a rendelkezésre álló keretösszeg 284,2 %-án, a területfejlesztés esetében a keretösszeg 240,5 %-án állnak. Ez a GINOP 1-2-3-4-5-6 esetében mintegy 71,6 Mrd Ft-ot, a TOP 1-2-3-4-5-7 esetében 71,5 Mrd Ft-ot jelentenek.**¹⁵

Értelemszerűen, mivel a vízminőség és biztonság tématerületéhez nem érkezett új igény, de egy projekt kivált a térségből, a forrásigény így csökkent, jelen állás szerint a keretösszeg 102 %-át alkotja.

¹³ További egy nem tartozik a Kormányhatározatban foglaltak közé, ennek megfelelően $(45+30=75)+(-1+1=0)$.

¹⁴ A szóban forgó projekt címe: Veszprém megyei oktatási intézmények épületenergetikai fejlesztése, besorolása kiemelt eljárásrendben KEHOP-5.2.2-16 Középületek kiemelt épületenergetikai fejlesztése. A program 2016.09.16:47 perckor került regisztrálásra, és a 2019 januári állás szerint még Balatonfüredhez volt elsámolva. Ezt a projektet a FAIR 2019 május 2-i állása szerint az adatgazda Veszprém megyei jogú városhoz sorolta át. A program pályázati forrásigénye 590 millió Ft, amelyet teljes egészében megítélt a forráselosztó. A kifizetett összeg mindössze alig 3 millió Ft-al kevesebb a megítélt összegnél.

¹⁵ A differencia az eltérő keretösszegekből következik.

Összességében a forrásigények a GINOP/KEHOP/IKOP/TOP és EFOP prioritások vonatkozásában a rendelkezésre álló 246,90 Mrd Ft-os keretösszeg 166,1 %-át alkotják, 2019 május elején 410,1 Mrd Ft. Ez a januári álláshoz képest 1,1 %-os növekedést jelent.

Pozitív pályázati elbírálás 2019 januárjához képest a GINOP, a TOP és az érintett EFOP prioritások vonatkozásában következett be. A GINOP esetében egyszerű adatsorok alapján 5 db, a TOP struktúra összességében 19 db, az EFOP esetében 2 projekt részesült támogatásban. A turizmus és a közlekedés esetében semmilyen változás nem következett be.¹⁶

Amikor összehasonlító szerkezetben megvizsgáltuk a rendelkezésre álló adatokat, a GINOP esetében újabb szerkezeti anomáliára derítettünk fényt. Miközben azt láttuk, hogy a támogatott projektek száma emelkedett, a támogatásként megítélt GINOP prioritások végösszege januárhoz képest mégis csökkent. Emiatt projektszintű összehasonlító szűrést végeztünk a januári és a májusi állás adatsoraiban.

Az összehasonlító szűrés feltárta, hogy 2019 január 8 és 2019 május 2-a között 9 db projekt támogatására került sor a GINOP 1-2-3-4-5-6 keretében, de a januári szerkezethez képest 4 db projekt besorolása megváltozott. Ebből 3 esetben visszavonásra került a támogatási kérelem, ennek megfelelően ezeknek a projekteknek a támogatási összegei is eltűnnek,¹⁷ illetve egy további támogatott GINOP projekt kivezetésre került a térségből, Balatonfüzfőtől Veszprémbe került át.¹⁸ Ha az előbbieken érintett programok által keletkezett negatív összeget összeadjuk a pozitív összegű programokkal, és a végösszeget összehasonlítjuk a januári állás szerinti végösszeggel, negatívum keletkezik, vagyis hiába növekedett a támogatott projektek száma, amelyek hozadék szerint több mint 187 millió Ft-tal növelték a támogatási forrásösszeget, mégis csökkenés mutatható ki a januári álláshoz képest. Az anomáliák figyelembevételével előálló és a GINOP 1-2-3-4-5-6 prioritás teljesülése érdekében rendelkezésre bocsátott keretösszeg százaléka szerinti csökkenés mértéke nem nagy, de jól látható, 0,7 %, a 2019 január 2-i 142,4 %-ról 141,7 %-ra módosult. Természetesen így is nagyon magas teljesülési indexről van szó, hiszen a támogatásokat tekintve így is a Kormányhatározatban nevesített keretösszeg másfélszerese közelében járunk.

A korábban már említettek szerint a vízminőség és biztonság prioritáson belül is csökkenés mutatható ki a rendelkezésre álló keretösszeg százaléka szerint, a januári 97,9 %-os arány egy támogatott projekt területi kimozgatása miatt 96,2 %-ra mérséklődött, gyakorlatilag ugyanúgy 100 % közelében áll.

A TOP és az EFOP esetében, ahol pozitív növekmény mutatható ki, nem tapasztaltunk gyakoriság anomáliákat. A TOP vonatkozásában a rendelkezésre álló 29,76 Mrd Ft-os

¹⁶ Ebben az esetben is ki kell vonnunk egy programot az előbbieken nevezett KEHOP program területi kimozgatása miatt.

¹⁷ Az alábbi három programról van szó: Innovatív fakezelő és konzerváló festék és egyedi gyártástechnológiájának kutatás-fejlesztése – Balatonkeresztúr községben, Panoráma tárgyfoto készítéséhez szükséges forgóasztal-rendszer kifejlesztése a Malibo Kft-nél- Balatonboglár városban, illetve Növényi alapanyagú építési anyagok prototípusainak fejlesztése – Nyim községben.

¹⁸ Az alábbi projektről van szó: Mikroorganizmusok antibiotikum rezisztencia vizsgálata MALDI-TOF MS tömegspektrometriával. Ezt a program egy budapesti székhelyű kisvállalkozás valósítja meg. A program 2016.02.29-én került a regiszterbe, és 2018-ban már kifizetésben is részesült, de 2019 január elejéig Balatonfüzfő szerepelt a projekt megvalósulási helyeként feltüntetve.

keretösszeg 143,1 %-án jár 2019 májusa elején a teljesülési index, az érintett EFOP keresztmetszetben a sokkal alacsonyabb, 4,27 Mrd Ft-os keretösszeghez képest a támogatások elérték a 29,4 Mrd Ft-ot, ami azt jelenti, hogy több mint 6,5-szerese a ténylegesen támogatásként megítélt összeg az eredetileg tervezetthez képest. Az elmozdulás a két új támogatott projekt számbeliségével arányosan kicsi.

Összességében a megítélt támogatások a GINOP/KEHOP/IKOP/TOP és EFOP prioritások vonatkozásában a rendelkezésre álló 246,90 Mrd Ft-os keretösszeg 121,9 %-át alkotják, 2019 május elején mintegy 301 Mrd Ft. Ez a januári álláshoz képest 0,5 %-os növekedést jelent.

A kifizetések metszetében minden FAIR szerint monitorozható prioritás vonatkozásában tapasztaltunk elmozdulást.

Az egyetlen negatív végösszeg a vízminőség és biztonság témakörén belül említett projekt kapcsán mutatható ki, mivel ehhez a prioritáshoz új pályázat nem érkezett, és új támogatás sem, a kimozgatott program kifizetésével a teljes összeg kevesebb, így a teljesülési indexérték is alacsonyabb az előző álláshoz képest. A vízminőség és biztonság vonatkozásában a kifizetett összeg a rendelkezésre álló 38,37 Mrd Ft mintegy felét, 52,1 %-át teszi ki. Az anomália hatás 0,8 %-os csökkenést idézett elő a teljes összegben 2019 januárjához képest május elejére. Minden egyéb esetben pozitív összegű növekmény igazolható.

A turizmus tématerületen belül mintegy 191 millió Ft-tal növekedett a kifizetett összeg, meghaladta a 17,1 Mrd Ft-ot, ezzel a Kormányhatározatban előzetesen tervezett keretösszeg 64,1 %-ánál jár. A gazdaság és innováció prioritáson belül közel 1,8 Mrd Ft-tal növekedtek a kifizetések, megközelítették a 25 Mrd Ft-ot, ezzel a tervezett keretösszeg 98,8 %-ához értek. A közlekedés tématerületén egy újabb, korábban már támogatásban részesült projektben is megindult a kifizetés,¹⁹ 2019 májusában az IKOP metszetében az előzetesen tervezett keretösszeg 97,1 %-án járnak a kifizetések. A területfejlesztés tématerületén belül a tervezett keretösszeget már 2018 kora őszére meghaladták a kifizetések, 2019 januárjára a tervezett keretösszeg 125,8 %-át, májusra 128,6 %-át fizették ki, ez összességében közel 38,3 Mrd Ft-ot jelent. A humán erőforrás-fejlesztések vonatkozásában az előzetesen tervezett 4,27 Mrd Ft-os keretösszegnél már 2017 év végén magasabbak voltak a kifizetések, mivel ezen a területen belül még huzamosabb ideig jelentős pályázat aktivitás zajlott, jelentős támogatással, a változásjelenségeket a kifizetések is követték. 2018 szeptemberében már több mint a háromszorosát fizették ki a pályázóknak a tervezett keretösszegnél, de ezt követően a folyamat jelentősen lefékeződött, az alacsonyabb pályázati intenzitás alacsonyabb támogatási volument, majd mérsékeltebb kifizetési növekményt eredményezett. 2019 májusára a tervezett keretösszeg közel négyszeresénél járnak a kifizetések, ami összességében mintegy 16,8 Mrd Ft-ot jelent.

Összességében a május 2-i FAIR leválogatás is megerősíti, hogy a kifizetések rendben és intenzív ütemben zajlanak, a gazdaságfejlesztés és a közlekedés tématerületén belül a tervezett keretösszegekhez képest közel 100 %-os indexértéken állnak, az EFOP és a TOP

¹⁹ Ez a projekt a balatoni vasútállomások rekonstrukciója (TEN-T-n kívüli vasútállomások), a 2017 július 11-én rögzített projekt a BKÜ-n belül Balatonkenese városához került elszámolásra.

vonatkozásában már jelentősen meg is haladták azt. A turizmus és a környezet és energiahatékonyság, nevesítve a vízminőség és biztonság területén továbbra is van a keretösszeg határokig mozgástér.

A kifizetések üdülőkörzeti szinten a Kormányhatározatban kiemelt GINOP/KEHOP/IKOP/TOP és EFOP prioritások vonatkozásában a rendelkezésre álló 246,90 Mrd Ft-os keretösszeg 95,6%-át alkotják, ez összességében 2019 május elején mintegy 236,1 Mrd Ft-ot jelent, 2019 januárjához képest további 5,3 % az emelkedés.

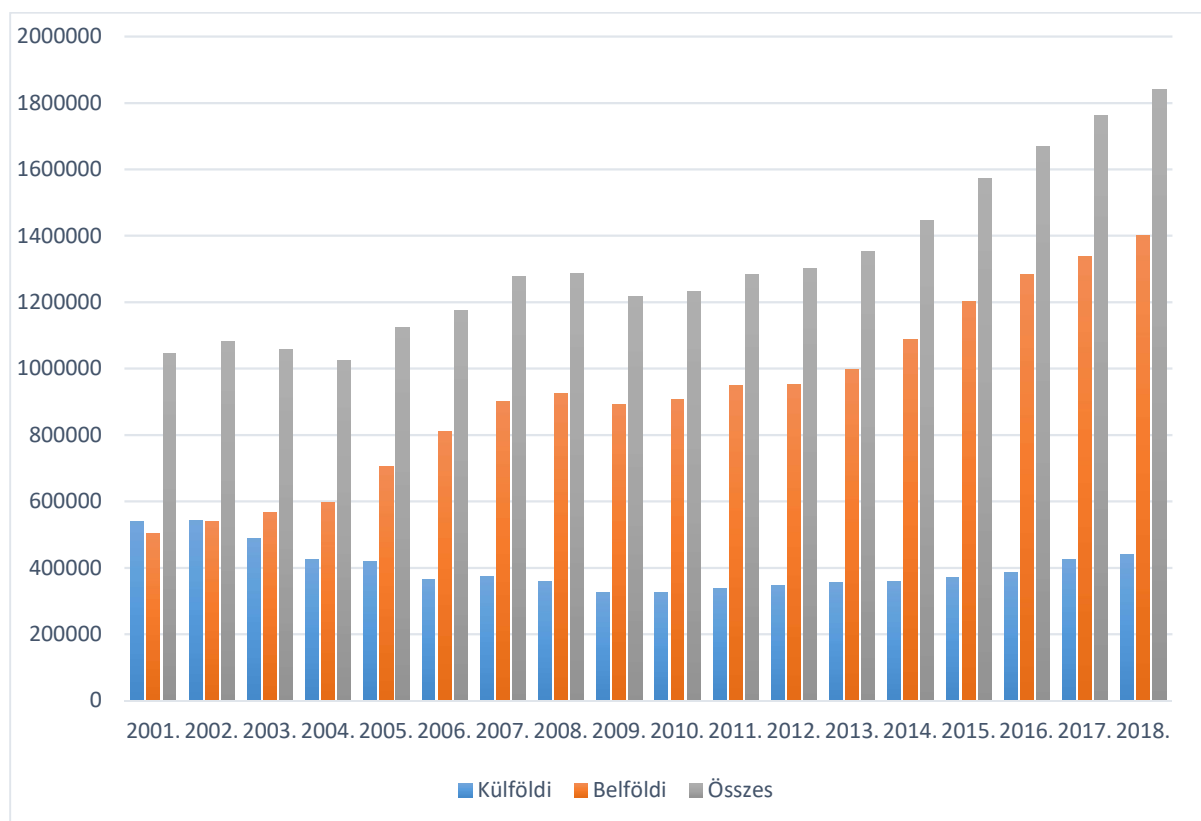
Turizmus

A legfőbb idegenforgalmi teljesítménymutatók legfrissebb adatait vizsgálva elmondható, hogy a megelőző évek tendenciái alapvetően 2018-ban is folytatódtak. **A régió éves vendégszáma a 2008-at követő mérséklődést leszámítva lényegében 2001 óta fokozatosan növekszik, ez közel 800 ezres növekedést jelent 2001-2018 között.**

A növekedésből ugyanakkor jóval nagyobb hányadot tettek ki a belföldi turisták, mint a külföldről érkezők, ugyanis **ebben az időtávban a külföldi vendégek száma mintegy 100 ezer fővel csökkent. A 2010-es mélypont után a külföldi vendégek száma 2010-2014 évenként viszonylag kis mértékben (kb. 2-5 ezer fővel évenként) de töretlenül növekedett.** 2015-ben a növekedés üteme némileg dinamikusabbá vált, hiszen az előző évhez viszonyítva mintegy 13 ezer fővel emelkedett a külföldi vendégek száma. Az ezt követő években **a dinamika tovább gyorsult: előbb 2016-ban 16 ezer fővel, majd 2017-ben rendkívül nagymértékben, 38 ezer fővel növekedett a külföldi vendégek száma a Balatonnál.** A növekedés üteme némiképp lassult, de **2018-ban is 16 ezer fővel több külföldi vendéget regisztrálhattak az üdülőkörzet kereskedelmi szálláshelyei, mint előző évben.** Ezzel az elmúlt évben a külföldi vendégek száma meghaladta a **440 ezer** főt. Ez a külföldi vendégszám meghaladja a 2004-es év adatát, s ha ez a tendencia folytatódni tud, néhány éven belül átlépheti a külföldi vendégek száma a félmillió főt, amire 2002 óta nem volt példa.

A kereskedelmi szálláshelyeken megforduló belföldi vendégek száma ugyancsak növekedett, az előző, 2017. évihez képest **61 ezer hazai vendéggel több érkezett a térségbe, ez összesen 1 millió 400 ezer hazai vendéget** jelent. Ha hosszú, másfél évtizedes időtávban vizsgáljuk a belföldi vendégek számát, úgy megállapítható, hogy **2001 óta 2,8-szorosára növekedett a belföldi fizetővendégek száma, ami közel 900 ezres (897 ezer) növekményt jelent 2018-ig.** Ezzel szemben a külföldi vendégek száma a jelentős, gyorsuló ütemű növekedés ellenére is csupán a 2001-ben regisztrált adat 81%-a.

2. sz. ábra A külföldi és belföldi vendégszám alakulása a BKÜ-ben (2001 - 2018)

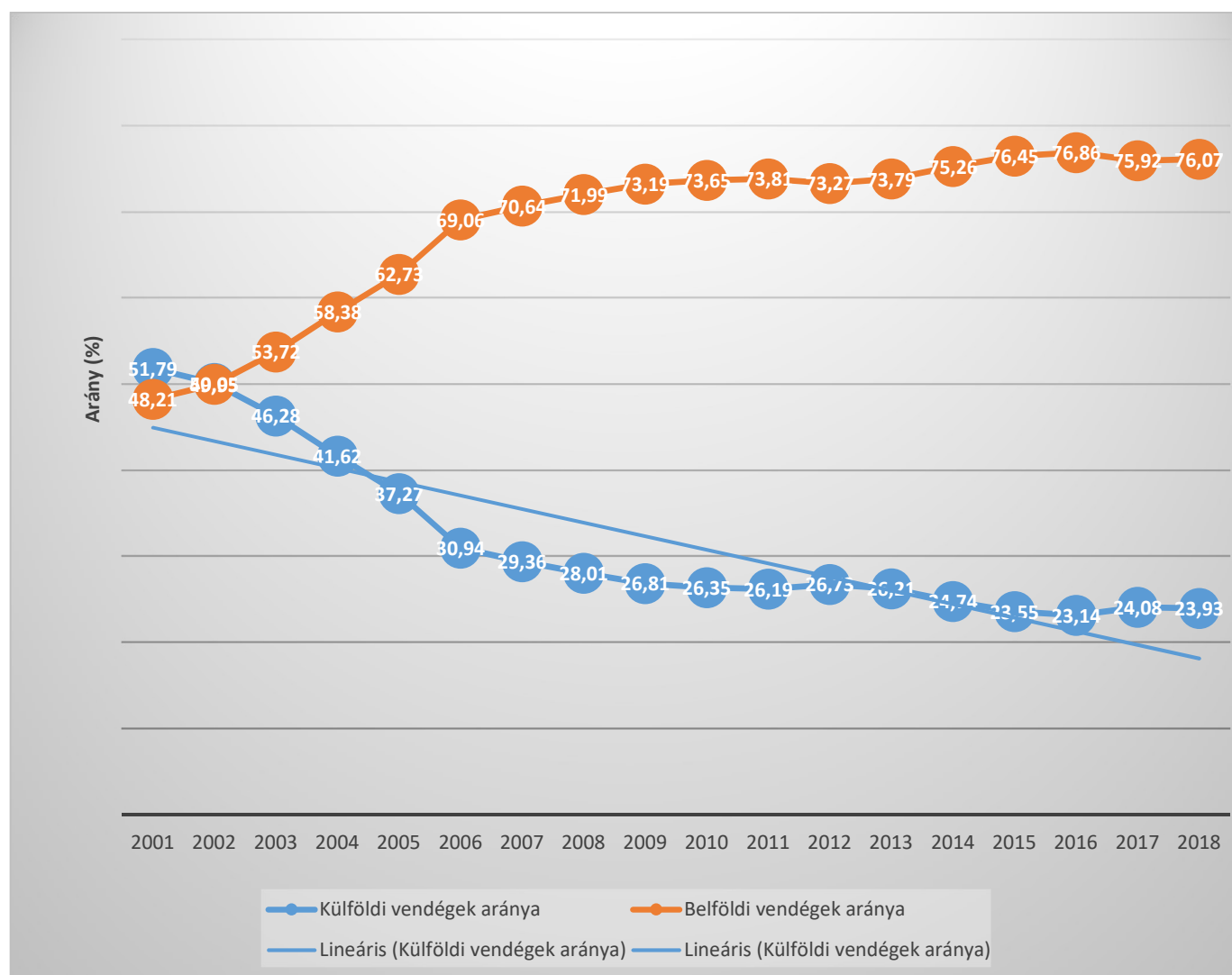

Adatok forrása: KSH T-Star

A 2018 évi vendégforgalmi mutatók értékei alapján a Balaton térsége továbbra is kiemelt státuszt élvez Magyarország határain belül. Az elmúlt évben **1 840 757** fizetővendéget regisztráltak a Balaton körüli kereskedelmi szálláshelyeken. 2017-ben ez az adat még 1,76 millió fő körül állt, így a teljes vendégszám egy év alatt mintegy 77 ezer fővel növekedett. Az üzleti, vagyis magánszállásadásban megforduló vendégek tömegével a szálláshelyeken megforduló vendégek száma vélhetően jelentősen meghaladta 2018-ban is a 2 millió főt.

A külföldi és belföldi vendégek arányának vizsgálata tekintetében fontos év volt 2017-es, ugyanis a külföldi vendégszám dinamikus növekedése oly mértékű hatással volt a belföldi és külföldi vendégek arányának széttartó trendjére, hogy az egyébként kivételes évnek mondható 2012-es szezon óta először azonosíthattuk a belföldi vendégek részhalmazának mérséklődését. Ez a trend 2018-ban nem folytatódott. **Míg 2017 során a belföldi vendégek 75,92 %-ot, a külföldi vendégek pedig 24,08 %-ot tettek ki, addig 2018-ban a belföldiek aránya 76,07 %, míg a külföldieké 23,93 % volt.** 2014 óta immáron ötödik éve regisztrálható a belföldi vendégek háromnegyedesnél magasabb aránya az üdülőkörzet vendégforgalmában.

3. sz. ábra **Külföldi és belföldi vendégek arányának változása (2001-2018)**

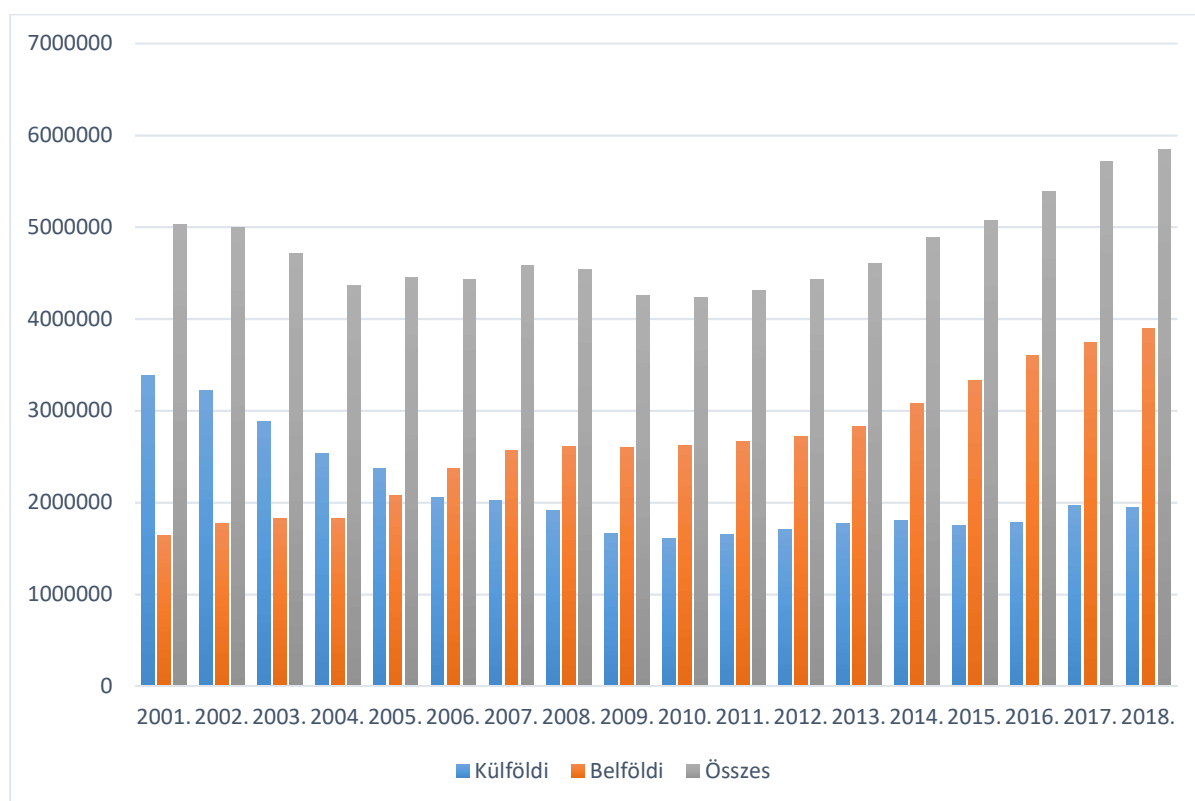
Adatok forrása: KSH T-Star

Illeszkedve a vendégszám alakulásának trendjéhez, azzal párhuzamos, 2010 óta összességében növekvő pályát ír le a régióban a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött **vendégéjszakák** számának alakulása. 2014-ben 4,88 millió volt ez az érték, mintegy 280 ezerrel, vagyis 1,06 százalékponttal több, mint a megelőző év adata. Növekedett az érték mind a külföldiek mind pedig a belföldiek tekintetében, a növekedés üteme azonban a belföldiek által eltöltött vendégéjszakák esetében ha kismértékben is, de erőteljesebb volt, előbbi esetében 1,01% a belföldiek tekintetében pedig 1,08%-nyi növekmény azonosítható. Ugyanez a mutató 2015-ben már meghaladta az 5 milliós értéket, és 2016 év során tovább növekedett, 2017-ben is hasonló ütemű emelkedés regisztrálható. **2018-ban a kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma 5 850 406 éjszaka volt, ez az előző évihez képest 1,02%-os növekedést jelent.**

A növekedés azonban kizárólag a belföldi vendégeknek köszönhető! Az összes vendégéjszakából 3 896 233 belföldiek, míg 1 954 173 külföldiek által eltöltött vendégéjszaka. **Az előző évi adatokhoz képest a belföldi vendégéjszakák száma 1,04%-kal növekedett,**

azonban a külföldiek által eltöltött éjszakák száma 0,6%-kal csökkent. A külföldi vendégek számának növekedéséből, azonban a vendégéjszakák csökkenéséből a külföldiek térségi átlagos tartózkodási idejének csökkenését feltételezhetjük. Emellett fontos, hogy 2018-ban a balatoni idegenforgalom bővüléséhez nagyobb mértékben járult hozzá a belföldi vendégkör által generált teljesítménymutatók növekedése, szemben a 2017-es évvel, amikor éppen a külföldi vendégek járultak jobban hozzá az üdülőkörzeti indikátorok növekedéséhez.

4. sz. ábra **Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken a BKÜ területén (2001 - 2018)**

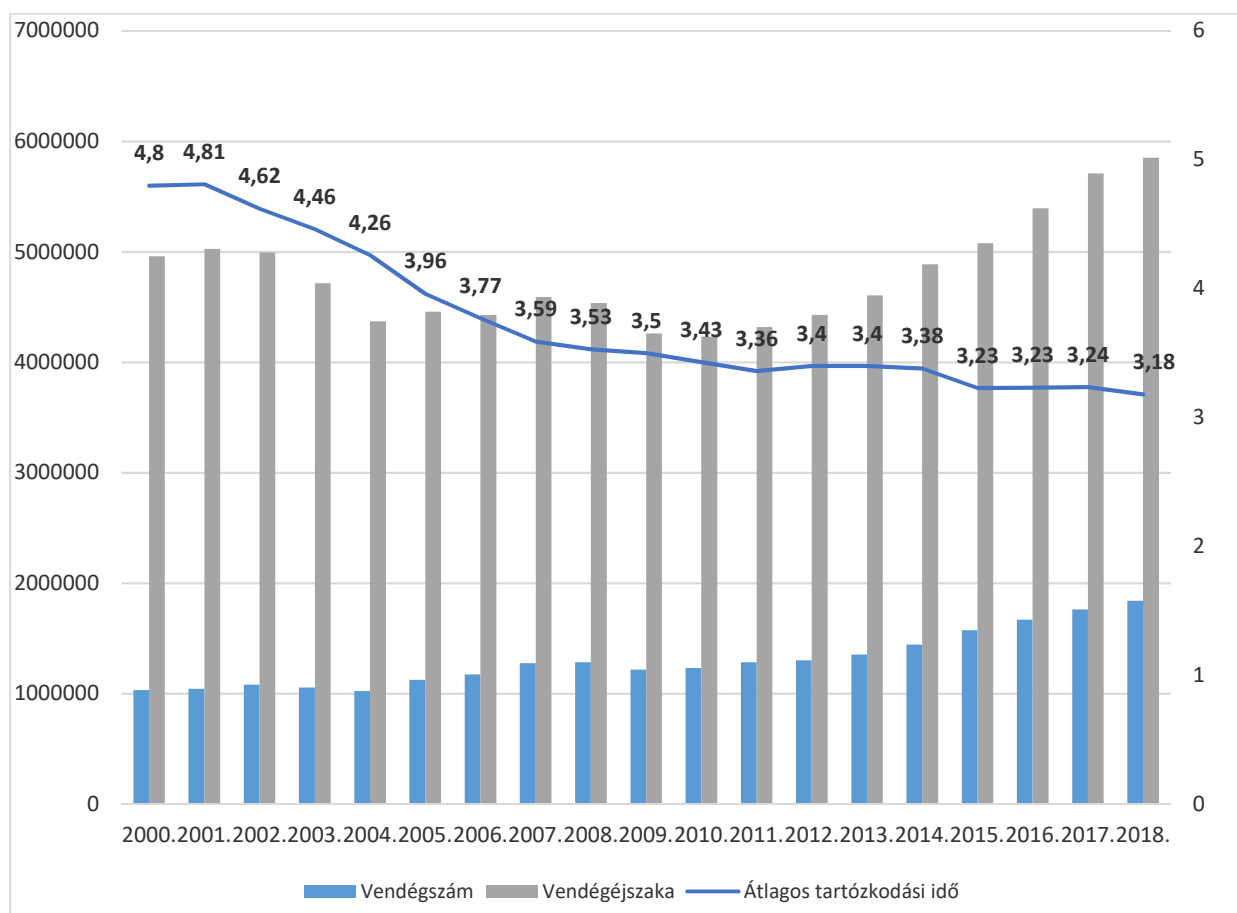

Adatok forrása: KSH T-Star

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi folyamatait tárgyaló monitoring jelentések egyik fontos elemzési módszere a partmenti illetve háttértelepülések idegenforgalmi adatainak területi szempontú vizsgálata. Utoljára ez az elemzési metszet 2015-ben készült el a KSH T-Star Balaton Kiemelt Üdülőkörzetre vonatkozó vendégforgalmi adataiból, illetve a statisztikai adatbázisba kódolt parti és háttértelepülések területi dimenziója segítségével. A KSH T-Star idegenforgalmi régiókra vonatkozó területi kódrendszerének megváltozásával 2016-tól csak a térség egészére nézve gyűjthetünk szakstatisztikai információkat, parti- illetve háttértelepülési dimenziók szerint nem. Emellett korábban a TeIR is biztosította ezen elemezhető mutatókat, azonban e felületen a legfrissebb elérhető adattartalom 2014-es. A fentiek fényében jelen monitoring elemzés nem tartalmazhat BKÜ partviszonylat szerinti elemzési metszeteket.

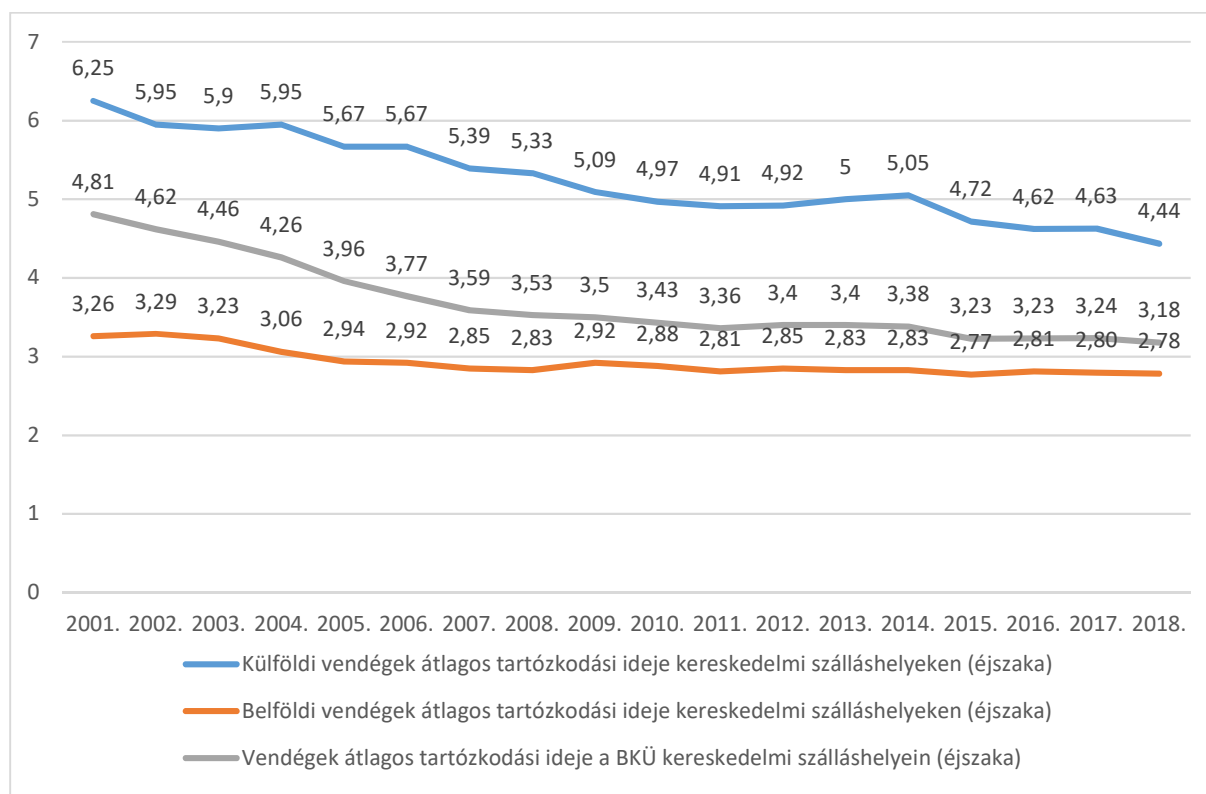
Összefüggésben a külföldi turisták idegenforgalmi arányának relatív csökkenésével, a régióban mérhető, külföldi és belföldi turisták tartózkodási idejét is magába foglaló átlagos tartózkodási idő 2000 – 2018 között egy-két apróbb megtorpanástól eltekintve fokozatosan, évről évre kis mértékben csökkent. A 2018-as évben mind **a belföldiek, mind pedig a külföldiek esetében a tartózkodási idő csökkenését regisztrálhattuk** az előző évhez képest. **Az átlagos tartózkodási idő 3,18 éjszakára csökkent, ezen belül a külföldi vendégek átlagosan 4,44 éjszakát, a belföldi vendégek átlagosan 2,78 éjszakát töltenek a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben.** 2001 óta egyszer sem mérhettünk ilyen alacsony értékeket!

5. sz. ábra A vendégszám, vendégéjszaka szám és az átlagos tartózkodási idő alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2018)

Adatok forrása: KSH T-Star

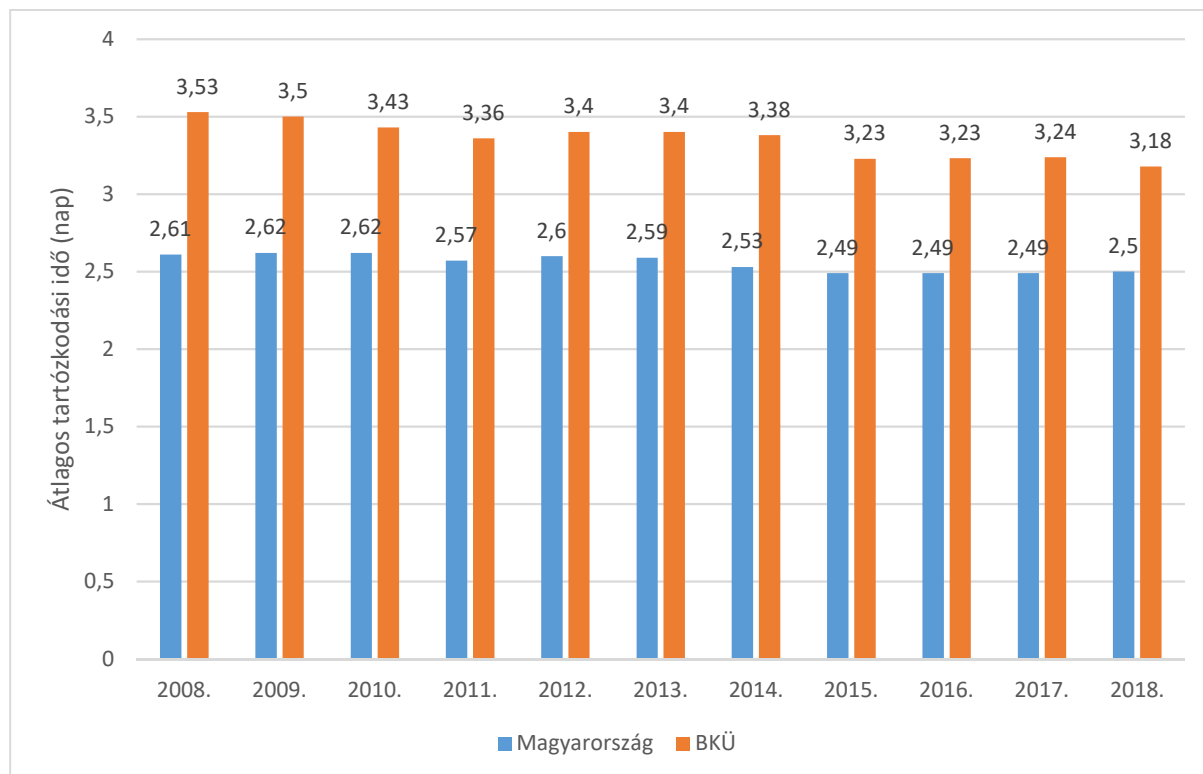
6. sz. ábra Külföldi és belföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2001-2018)

Adatok forrása: KSH T-Star

Ugyanakkor az országos és térségi szinten adekvátan viszonyítható kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött átlagos tartózkodási idő hosszabb időtávban, 2008 óta Magyarország teljes értékével összehasonlítva továbbra is a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területe számára kedvezőbb. Különösen a külföldiek esetében figyelhető ez meg: **a külföldi vendégek átlagos tartózkodási ideje országosan 2,6 nap, míg a Balatonnál 4,4** – tehát igen jelentős területi különbségek azonosíthatók e tekintetben! Ugyanakkor az országosan és a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben mérhető átlagos tartózkodási idő értékek nagyon lassan, de közelítenek egymáshoz, elsősorban a BKÜ lefelé történő nivellálódása miatt.

7. sz. ábra Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött átlagos tartózkodási idő Magyarországon és a Balaton térségében (2008 – 2018)

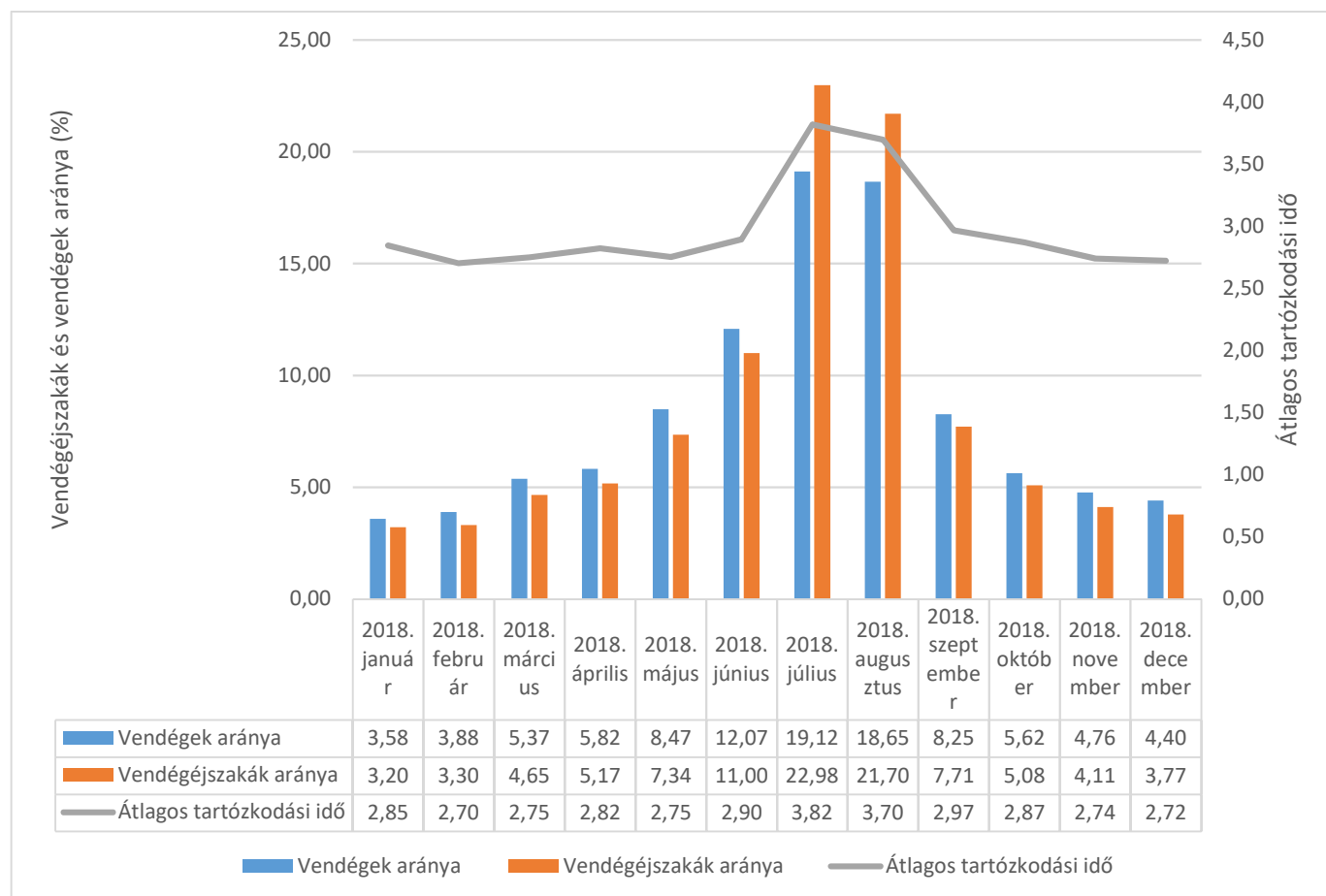

Adatok forrása: KSH T-Star

A 6. ábrán bemutatott vendégszám-vendégéjszaka és átlagos tartózkodási idő adatok értelmezéséhez hozzá tartozik a megfigyelt abszolút értékek szerinti változás mértéke és intenzitása. Ez alapján országos vetületben a 2008-ban kezdődő gazdasági válságot követő közvetlen visszaesés után **2010-től töretlen és lineáris a vendégéjszaka és vendégszám növekedése**. 2018-ban országosan mintegy 58,1%-kal több vendégéjszakát regisztráltak a kereskedelmi szálláshelyeken, mint 2010-ben. A gazdasági válság időszakában **Balaton térségében kisebb volt a 2008-2009 években kimutatható visszaesés mint országosan**. Ezzel párhuzamosan a növekedési pálya íve is mérsékeltebb, de ugyanúgy pozitív ívű.

Ahogy a magyarországi turizmust általában, úgy a Balaton üdülőtérségének vendégforgalmi jellemzőit is erős **szezonális** jellemzi. 2018 során az országosan az összes kereskedelmi vendégéjszaka 14,58 %-át júliusban, 14,71 %-át augusztusban realizálták. A Balaton térségében ez a paraméter az országosnál is markánsabb, a kereskedelmi vendégéjszakák 22,98 %-a júliusban, 21,7 %-a augusztusban, vagyis összességében **a vendégéjszakák közel fele július és augusztus hónapokban regisztrálódott**. Természetesen a vendégszám részesedése is a nyári főszezonban a legmagasabb, július-augusztus hónapok együttes gyakorisága meghaladja a Balaton térségébe érkezett, kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált éves vendégszám kétharmadát (37,76%). Ugyanakkor fontos, hogy ez az adat közel 4%-kal kevesebb arányt jelent, mint az előző, 2017-es év adata, vagyis **enyhe mérséklődés a szezonális tekintetében megfigyelhető**.

8. sz. ábra Vendégforgalmi jellemzők szezonális megoszlása kereskedelmi szálláshelyeken (2018)

Adatok forrása: KSH T-Star

Az átlagos tartózkodási idő, mint azt már az előbbieken is láthattuk, a vendég- és vendégéjszaka-szám függvényében változik. A két nyári hónapban masszívan éves átlag feletti értékeket látunk. Ezt a nagyságrendet a főszezont keretező június és szeptember-október hónapok adatai közelítik a legjobban, ami tekintélyt parancsoló adat ahhoz képest, hogy ezekben a hónapokban a vendég és vendégéjszaka szám éves részesedése július és augusztushoz képest mérsékelte. Az áprilisi valamint az októberi hónapok relatíve magasabb tartózkodási időértéke feltehetőleg az ünnepekhez kapcsolódó hosszú hétvégék miatt alakultak ki.

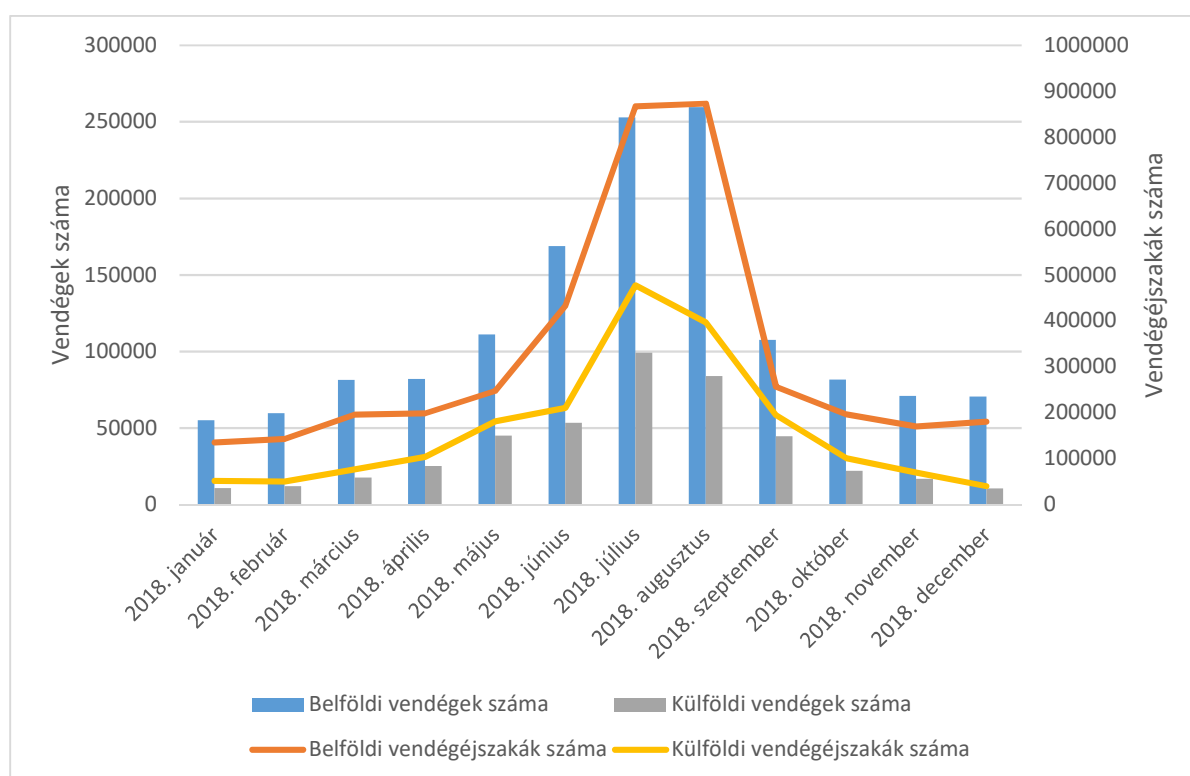
A kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált külföldi és belföldi vendégforgalom szezonális eloszlása követi a szezonális térségi trendjeit. Mind a külföldi, mind a belföldi vendég és vendégéjszaka szám július és augusztus hónapjaiban a legmagasabb.

2018 év jellemzői alapján a külföldi vendégek száma januártól júniusig gyorsuló ütemben növekvő, a meredek emelkedést produkáló nyári főszezont követően élesen csökken, majd az év végéig tovább mérséklődik. A belföldi vendégek számának eloszlása hasonló ívet követ, de a vendégszám emelkedése már április és június között meredek ívet vesz, a nyári főszezont követően augusztus és szeptember között exponenciális ívben csökken, majd az év utolsó

hónapjáig kis mértékben fokozatosan mérséklődik, azonban decemberben kismértékben újfent növekszik, feltehetőleg a karácsonyi ünnepkörhöz, illetve a Szilveszter napjához köthető utazások miatt. A kereskedelmi vendégéjszakák eloszlása a vendégkör gyakoriság alakulásához igazodik.

A belföldi vendégek által eltöltött vendégéjszakák száma minden hónapban meghaladja a külföldiek által eltöltött éjszakák számát, kiegyenlített gyakoriság a 2018-as évben sem jelentkezik, hasonlóan a korábbi évekhez.

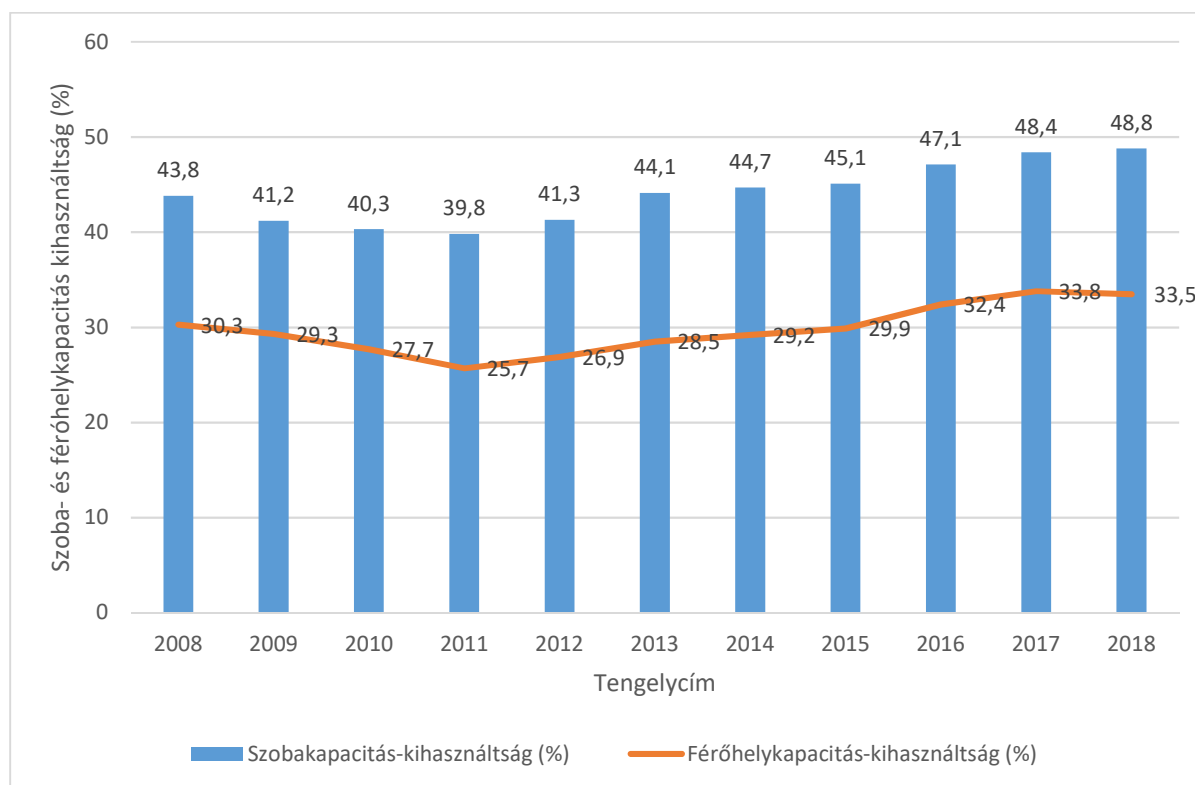
9. sz. ábra Külföldi és belföldi vendégforgalom szezonális jellemzői a Balaton üdülőtérületén (2018)

Adatok forrása: KSH T-Star

Üdülőkörzeti szinten a szoba és a férőhelykapacitások kihasználtsága 2008 és 2011 között mérséklődő ütemet mutatott, a szobakapacitás-kihasználtság 43,8 %-ról 39,8 %-ra, a férőhelykapacitás-kihasználtság 30,3 %-ról 25,7 %-ra csökkent. 2012 óta mindkét mutató értéke folyamatosan javult 2017-ig. 2018-ban a szobakapacitás-kihasználtság az előző évi értékhez képest tovább emelkedett 48,8 %-ra, a férőhelykapacitás-kihasználtság azonban 4 tizedszázalékkal csökkent, 33,4 %-re. Ez a mérséklődés utalhat a kereskedelmi szállásférőhelykapacitás bővülésére is, azonban nem szabad figyelmen kívül hagynunk azt a körülményt, hogy az utóbbi idők ingatlan-beruházásaival számos magas minőségű, a turizmusregiszterekbe nem feltétlenül bekerülő, alternatív szállásférőhely is létrejött.

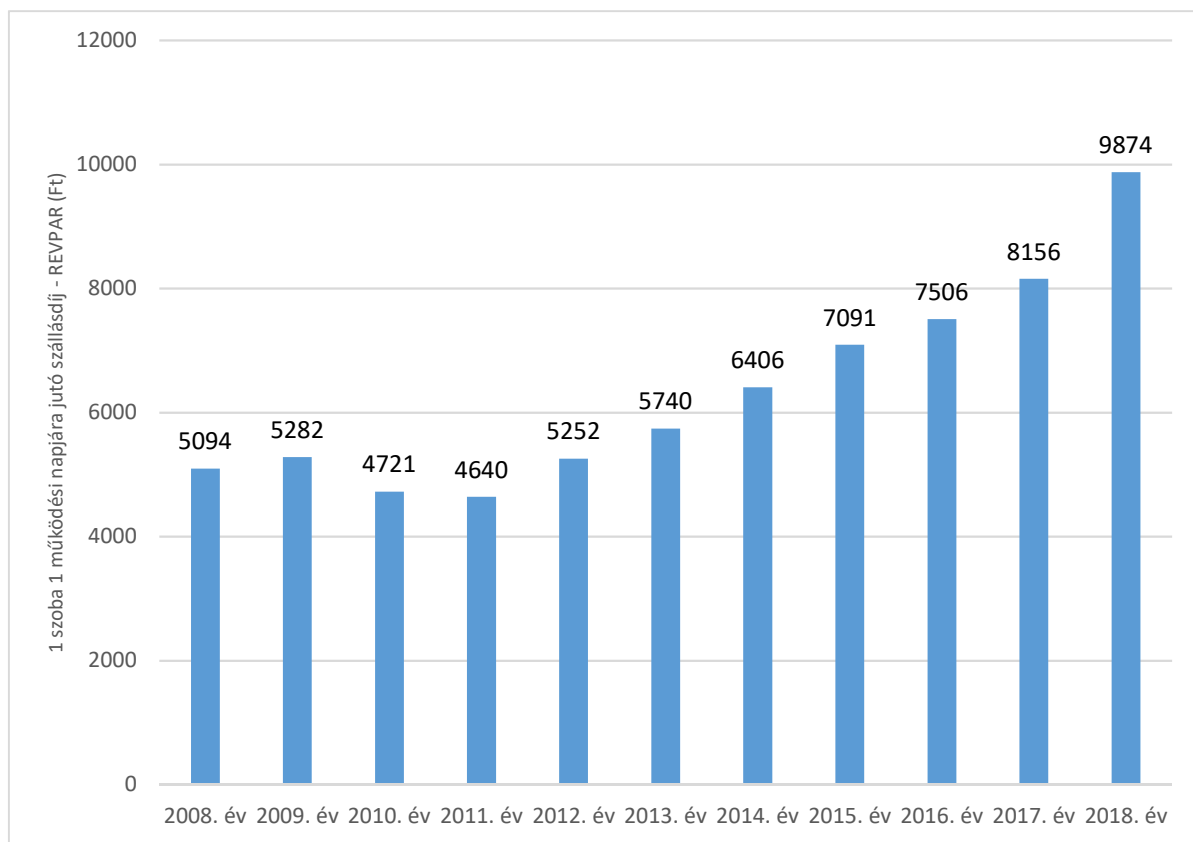
10. sz. ábra A kereskedelmi szálláshelyek kapacitás kihasználtsága a Balaton térségében (2008-2018; %)

Adatok forrása: KSH T-Star

A kereskedelmi szálláshelyeken mért egyedi **jövedelmezőségi mutató, a REVPAR** (Revenue Per Available Room), azaz az egy szoba egy működési napjára jutó szállásdíj Ft-ban kifejezett értéke a **2011-es mélypontot követően a BKÜ egészét tekintve növekszik**. 2012-ben 5252 Ft, 2014-ben 6406 Ft, 2016-ban 7506, míg 2017-ben 8156 Ft REVPAR érték azonosítható. 2018-ban tovább emelkedett ez az érték, immár **9874 Ft** értéket azonosíthatunk 1 szoba 1 működési napjára jutó szállásdíjként. **2011 óta a BKÜ REVPAR értéke több mint kétszeresére emelkedett.**

11. sz. ábra REVPAR - szálláshelyek jövedelmezősége a BKÜ-ben (2008-2018, Ft)

Adatok forrása: KSH T-Star

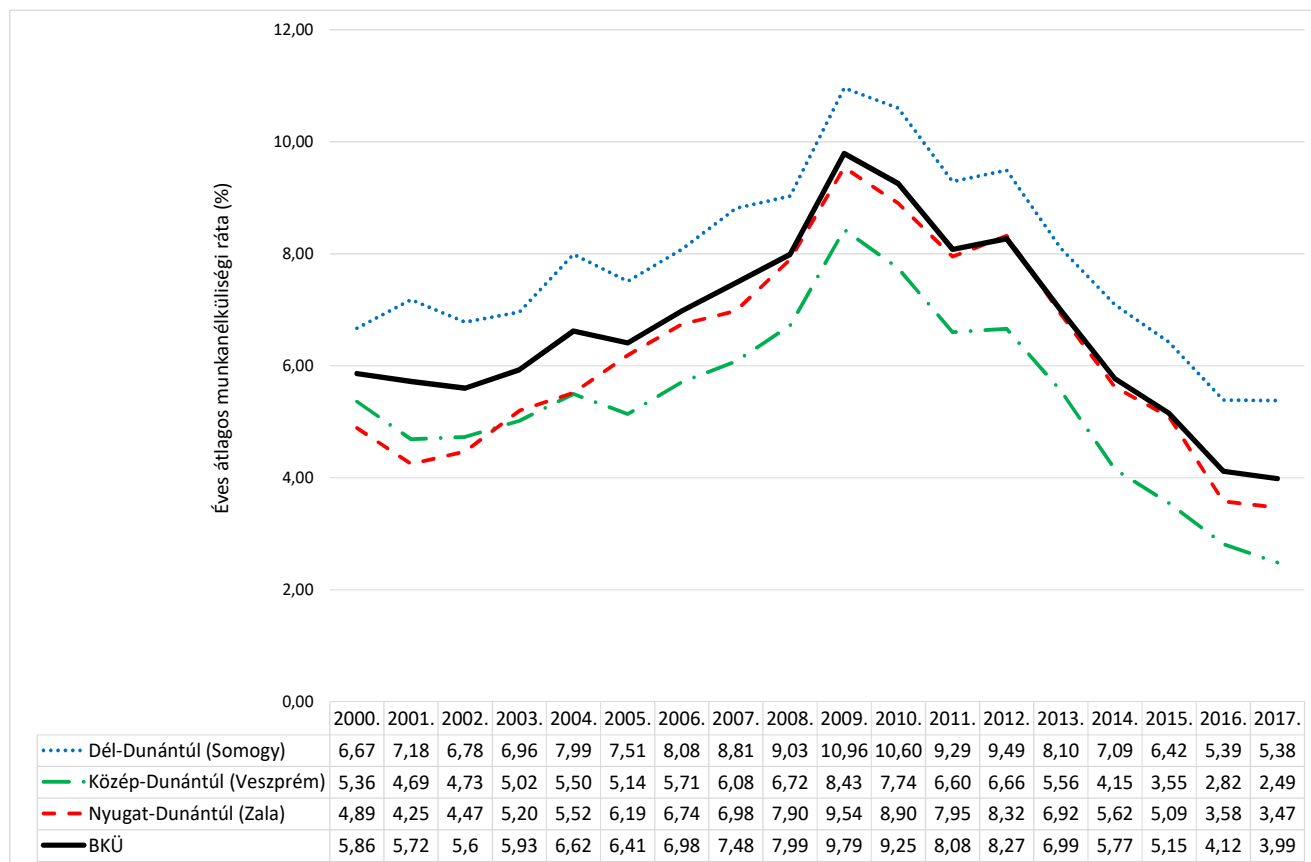
Foglalkoztatás, munkanélküliség

A BKÜ foglalkoztatottsági helyzetképe a munkanélküliség ciklikus ingadozásainak függvényében változó. A munkanélküliség és a foglalkoztatottság egymással szorosan összefüggő ciklikus ingadozásait a turizmusgazdaság térségi működése okozza, vagyis az idegenforgalom szempontjából hangsúlyos és kevésbé hangsúlyos szezonok periodikus váltakozásai váltják ki.

A regisztrált munkanélküliek éves átlagos száma az üdülőkörzetben 2009 óta egy 2012-es törést leszámítva fokozatosan csökken. 2014-ben ez az adat 10229 fő, 2015-ben 9579 fő, 2016-ban 7889, 2017-ben pedig 7263 fő. A regisztrált munkanélküliek aktív népességen belüli aránya **mind a part mentén, mind pedig a háttértelepüléseken mérséklődik.** A csökkenés mértéke 2012 óta egyre meredekebb linearitású függvényvel jellemezhető.

A BKÜ átlagos éves munkanélküliségi rátája a 2000-2009 között kimutatható fokozatos növekedés, majd a 2009-es csúcsérték óta, a 2012-ben mérhető megtorpanást kivéve erőteljesen csökkenő tendenciát mutat. 2010-2016 között 9,25%-ról **4,12 %-ra** csökkent a kiemelt üdülőkörzet éves szinten vizsgált munkanélküliségi mutatója. **2017-ben** a megelőző évekhez képest már csak **nagyon csekély mértékű csökkenés** mutatható ki. Ez üdülőkörzeti szinten mindössze 0,13%-os mérséklődést jelent, így a **munkanélküliségi ráta értéke 3,99% lett.** **A BKÜ Somogy megyei területén szinte stagnálás** mutatható ki: 2017-re mindössze 1 századszázaléknnyival lett alacsonyabb a munkanélküliségi ráta értéke (5,38%). **A legalacsonyabb rátaérték az üdülőkörzet Veszprém megyei településein mérhető, ahol nem éri el az átlagérték a 2,5%-ot.** Az elmúlt másfél évtized során mindvégig magasán a somogyi terület egységeen volt mérhető a legmagasabb munkanélküliség, míg ebből a szempontból a legkedvezőbb adatok 2004 óta az üdülőkörzet Veszprém megyei településeit jellemzik. Az alrégiós **területi különbségek a munkanélküliség radikális csökkenése ellenére is megmaradtak**, vagyis jelenleg is a térség Somogy megyei részén a legmagasabb, a Veszprém megyei területén a legalacsonyabb, és a zalai szegmensben főátlaghoz közelítő a regisztrált munkanélküliségi ráta.

12. sz. ábra Éves átlagos munkanélküliségi ráta (%) a BKÜ-ben és a BKÜ alrégióiban (2000-2017)

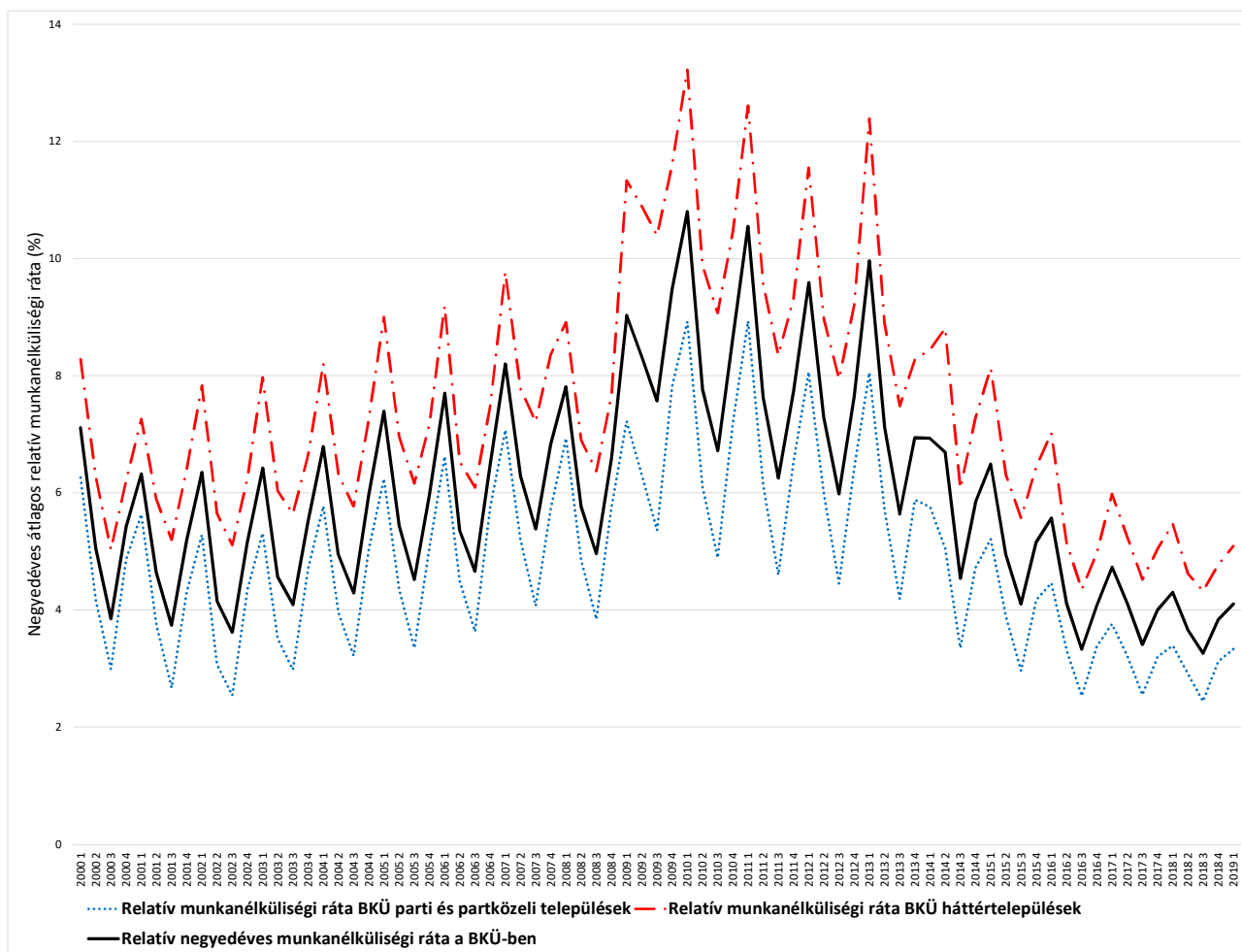

Adatok forrása: KSH - TeIR

Ugyanakkor a régió turizmusgazdasági kitettségéből fakadó szezonális forgalmi, és gazdaság teljesítménybeli hatások nagymértékben befolyásolják a foglalkoztatási mutatók változását, a munkanélküliségi ráta adott éven belüli ciklikus ingadozását okozva.

A BKÜ településein tartós időtávban kimutatható ez a periodikus váltakozás, mind a parti és partközeli, mind pedig háttértelepüléseket tekintve. A legfrissebb adatok szerint 2018 első negyedévében, tehát a téli időszakban a parti és partközeli településeken 3,39 % volt a munkanélküliségi ráta, egy évvel korábban ez az arány 3,76 % volt. A ráta értéke a harmadik negyedévére, vagyis a turisztikai főszezon idejére 2,44 %-ra módosult, egy évvel korábban 2,55% volt. Ugyanezek az értékek a háttértelepüléseken 2018 során 5,47 % és 4,32 %, az egy évvel korábbi adatok szerint 5,98% illetve 4,52 %-nak adódtak. Lényegében permanens, de egyre lassuló ütemű javulási folyamat érvényesül.

13. sz. ábra A munkanélküliségi ráta (%) negyedéves változása a BKÜ területén (2000 első negyedétől – 2019 első negyedévig)

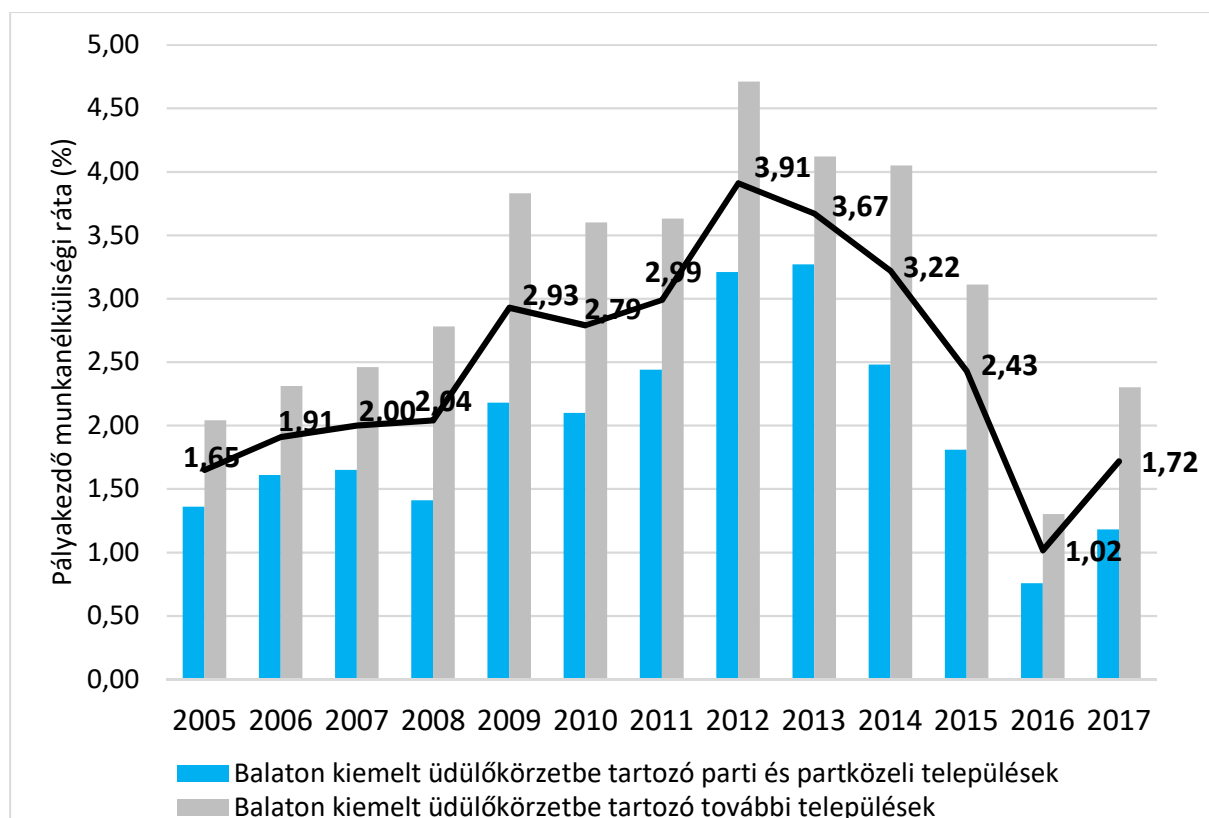

Adatok forrása: KSH - TeIR

A **pályakezdő munkanélküliségi ráta** évtizedes viszonylat alapján 2005 és 2008 között lassú ütemben növekvő, 2009-ben közel 3 %-os értéken áll, ehhez képest 2010-ben mérséklődő értéket látunk. A ráta **2011-ben ismét növekedésnek indult, és 2012 során 4 %-os szint közelébe ért**, ami a vizsgált évtizedes periódus legkedvezőtlenebb adata a térségben. A **pályakezdők munkanélkülisége alapvetően az üdülőkörzet Balaton parttól távolabbi településein magas**, a parti és partközeli településeken lényegesen alacsonyabb a teljes időszakban. Ezen időszak foglalkoztatás-bővülési visszaesése ugyanakkor nem csak pályakezdők körében mutatható ki, hanem a teljes munkaerő kínálat horizontján összességében is. 2013-tól azonban a térség egészét tekintve folyamatosan **csökken a pályakezdő munkanélküliek aránya**, még azzal együtt is, hogy 2013-ban a part menti településeken még növekvő adat figyelhető meg. 2015-ben a parti és part menti települések pályakezdő munkanélküliségi ráta értéke 2 % alá mérséklődött, az üdülőkörzet háttértelepülésein 3,11 % ez az érték, a térség egészét tekintve 2,43 %, ami a 2008 évi válság kezdete óta a legalacsonyabb

adat. Ezt követően 2016-ban további meredek csökkenés volt regisztrálható. A 2016-os mélypontot követően **2017-ben növekedett a nyilvántartott pályakezdő álláskeresők száma és aránya**, ezzel párhuzamosan pedig a pályakezdők munkanélküliségi rátája is. **A BKÜ átlag 1,72%** (ez kismértékben meghaladja a 2005-ben mért értéket). Mind a parti, mind pedig a háttértelepüléseken növekedett a pályakezdők munkanélküliségi rátája, nagyobb mértékben a parttól távolabb eső településeken. **A parti településeken 2017-ben 1,18%, míg a háttértelepüléseken a mérhető rátaérték 2,3%**, utóbbi az előző évihez képest éppen százalékpontos növekedést jelent.

14. sz. ábra A pályakezdő munkanélküliségi ráta alakulása a BKÜ-ben (2005-2017)

Adatok forrása: KSH - TeIR

Teljes foglalkoztatottsági helyzetkép a népszámlálások kapcsán mérhető. **1990-ben az aktív keresők, foglalkoztatottak éves száma 45,5 %-a volt a BKÜ térségének össznépességéhez képest, ez a nagyságrend a 2001-es népszámlálás időpontjára 37 %-ra csökkent. A 2011-es népszámlálás során újabb nagymértékű változás mutatható ki. A teljes foglalkoztatottsági ráta 62,1 %-ra nőtt a BKÜ-ben.**

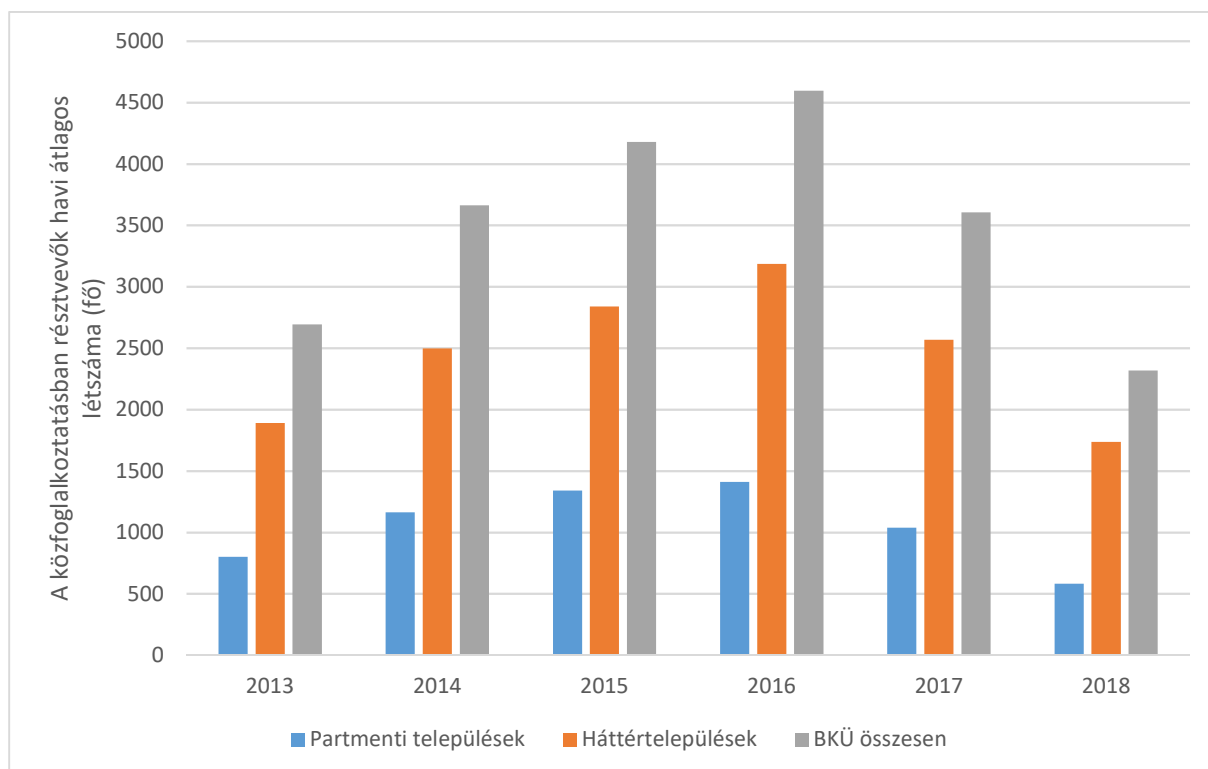
2010-ben megkezdődött a munkanélküliségi rendszer átalakítása, aminek keretében a segélyezési rendszer helyébe a munkába állítás preferálása került előtérbe. Ennek megfelelően csökkent a munkanélküli ellátás időtartama és összege, viszont radikálisan **növekedett a közfoglalkoztatási programba** bevont személyek száma. Mindez hatásaiban **jelentősen hozzájárult a munkanélküliségi ráta radikális mérséklődéséhez**, ugyanakkor **a térség**

foglalkoztatási helyzetének hosszú távú rendezéséhez elengedhetetlen a piaci viszonyok között is stabil, folyamatos megélhetést biztosító, állandó munkahelyek létrehozása. A jelen területi monitoring elemzésben lehetőség nyílik a térségi közfoglalkoztatási adatok demonstrálására. Ennek következtében adottak a feltételek ahhoz, hogy a **közmunka-program munkaerő-piaci statisztikát torzító hatásait kiküszöböljük**, azok ismeretében vonjunk le a kiemelt üdülőkörzet foglalkoztatási helyzetképre vonatkozó következtetéseket.

2017 óta a hazai foglalkoztatáspolitikai célja a közfoglalkoztatásban dolgozók visszavezetése a piaci alapokra helyezett munkavállalói létbe. E szakpolitikai törekvés a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet közfoglalkoztatási adataiban is nyomon követhető. A régió elsődleges területi dichotómiájára jellemző, és azt erősíti, hogy a munkanélküliségtől, munkalehetőségektől és a képzett munkaerő hiányától fokozottabban sújtott **háttértelepüléseken sokkal inkább jellemző ez a foglalkoztatási forma**, mint a parti menti településeken.

2013-2016 között a közfoglalkoztatottak számának bővülése figyelhető meg a teljes üdülőkörzetben. emellett pedig a településtípusokat tekintve átlagosan több mint kétszer annyi munkavállaló dolgozott a közfoglalkoztatásban a háttértelepüléseken, mint a parti- partközeli településeken. A **2016-ban rögzíthető csúcserőérték** követően a közfoglalkoztatottak havi átlagos létszáma csökkenésnek indult. A közfoglalkoztatottak havi átlagos létszáma 2017-ben a BKÜ teljes területét figyelembe véve kevés eltéréssel, nagyjából a 2014-es szintre esett vissza. **2018 esetében újabb nagymértékű, közel 36%-os mérséklődés tapasztalható a térség egészében.** A parti településeken volt nagyobb a csökkenés üteme (45%), ezzel ugyanakkor a parti és a háttértelepülések között mérhető különbségek e dimenzióban növekedtek.

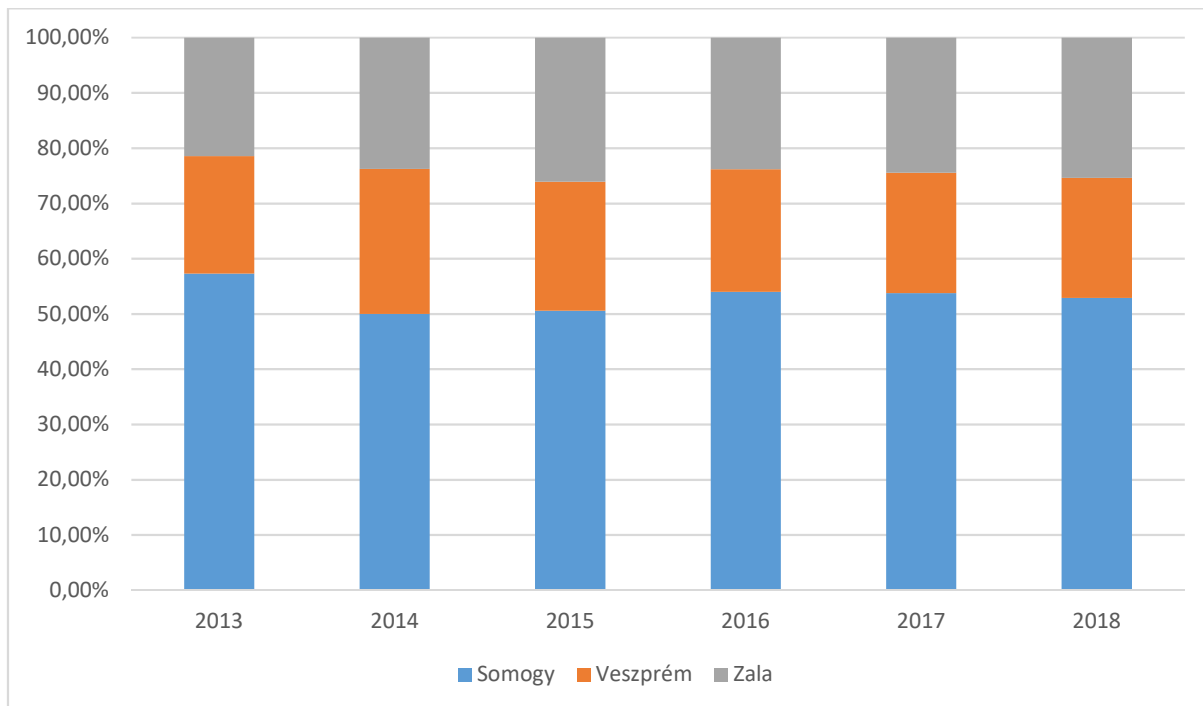
15. sz. ábra A közfoglalkoztatottak számának éves átlaga a BKÜ területén 2013-2018 (1-11. hónap)

Adatok forrása: BM - TeIR

A parti és háttértelepülések közötti területi különbségeknél árnyaltabb képet rajzol ki, ha a közfoglalkoztatottak arányát a kiemelt üdülőkörzet megyei metszetében is megvizsgáljuk. 2013-2018 között a közfoglalkoztatottak többsége az üdülőkörzet somogyi településeiről került ki. Az évek előrehaladtával és a közfoglalkoztatottak számának növekedésével egy időben Veszprém és Zala közfoglalkoztatottjainak térségben mérhető aránya csak kis mértékben növekedett, majd e két megye összértéke 50% körüli, jellemzően kicsivel az alatti részhányadon állandósult. 2018 év átlagértékei szerint az üdülőkörzet somogyi területének részesedése a közfoglalkoztatásban résztvevők körében abszolút többséget élvez (52,8%), a zalai és a Veszprém megyei (21,8%) területrész részesedése relatíve kiegyenlített, a mérés metszetében kicsivel magasabb a Zala megyei részesedés aránya (25,4%).

16. sz. ábra A közfoglalkoztatásban résztvevők átlagos aránya a BKÜ alrégióiban (BKÜ = 100%) 2013-2018

Adatok forrása: BM – TeIR

Települési gazdasági erő

A területi statisztikai vizsgálatok visszatérő problémája a települések, kistérségek, járások gazdasági teljesítményének időben és térben összehasonlítható módon való, sztenderdizálható becslése. A gazdasági teljesítmény általánosan elfogadott mérőszámát, a GDP-t ugyanis – módszertani okokból – mindössze megyei, és ebből aggregálva regionális szinten számítja ki és közli hivatalosan is a KSH, illetve rajta keresztül az Eurostat. A GDP, mint mérőszám ugyanis nem csak egzakt, adózási aktivitásból, költségvetési jelentésekből, termelési volumenekből származó adatokat vesz számba, hanem a társadalom működésének nehezebben kvantifikálható, így területekre is nehezebben bontható jelenségeit is igyekszik mérni, magába sűríteni.

Települési szinten mindössze néhány olyan indikátor áll rendelkezésünkre, amelyik jól azonosítható gazdasági tartalmat jelenít meg, s így alkalmas a gazdaság területi folyamatainak mérésére, területi egyenlőtlenségek kimutatására. Azt a KSH minden évre vonatkozóan közli, hogy hány darab vállalkozás működött az ország településein (székhely szerint), és ezek a vállalkozások jogi forma, méret, fő tevékenység, működési aktivitás szerint hogyan oszlanak meg. De azt például már nem tudjuk, hogy ezek a cégek településenként hány főt foglalkoztattak; foglalkoztatotti statisztikák ilyen finom területi bontásban mindössze a népszámlálási adatokra alapozva, vagyis tíz évente állnak rendelkezésünkre. (Az álláskereső, és mellettük a közfoglalkoztatottak létszáma is ismert, ebből lehet következtetni a foglalkoztatottak számára településenként, de ez nem tud kellően pontos mérés lenni.) A munkavállalók által bevallott és befizetett személyi jövedelemadó is ismert településenként; tapasztalataink szerint ennek az adatsornak az egy állandó lakosra vetítése írja le mind közül a legjobban az ország térszerkezetét, bár tartalma ennek az indikátornak is részben áttételes, hiszen a gazdaság néhány folyamatáról nem, vagy csak áttételesen ad képet. Hiányzik tehát a rendszerből egy olyan indikátor, amelyik átfogóan igyekszik mérni a települések, és belőlük aggregálva a kistérségek, járások gazdasági teljesítményét.

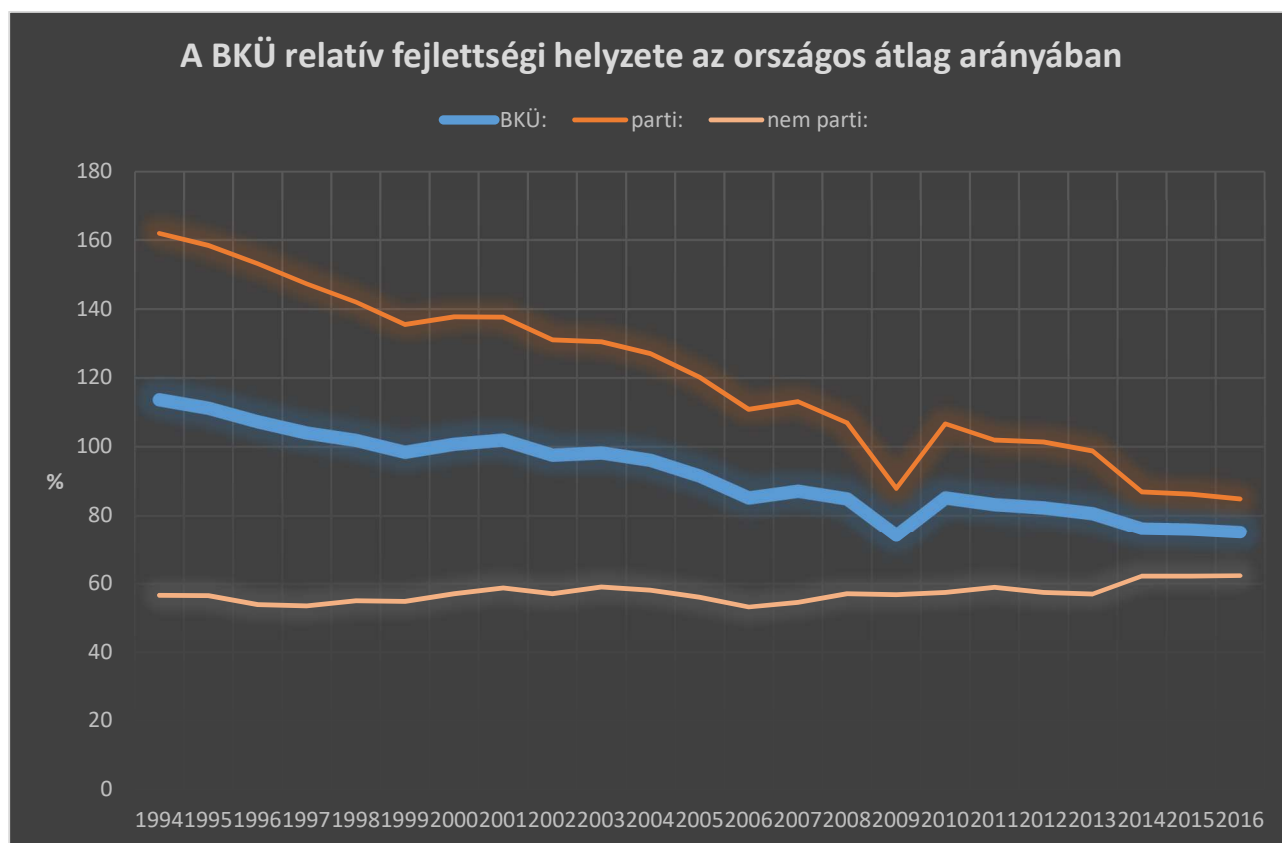
Az alább bemutatott számítások hátterét a fenti gondolatsor adta, az alapötlet pedig a GDP meglévő adataiból származik. A GDP ugyanis minden évre rendelkezésünkre áll (a hivatalos közlés kb. két naptári évnél késéssel lát napvilágot), így van egy számunk, amelyik minden megye esetében elég pontosan leírja, hogy a gazdaság az adott megyében hogyan teljesített az adott évben. Innen jött a kutatói kérdés, hogy vajon meg lehet-e oldani, hogy ezt a megyei adatot dezaggregáljuk települési szintre. A dezaggregáció mindenképpen csak becslést jelenthet, hiszen mint ahogy fent is jeleztük, a GDP háttérében álló adatsorok, jelenségek egy része már megyei szintre is csak becsléssel adható meg, a részletesebb területi bontásuk pedig már olyan mértékű bizonytalanságot hordozna magával, hogy a számítást felelősséggel nem lehet elvégezni. Az alapötlet tehát a következő volt: keressünk olyan gazdasági indikátorokat, amelyek a tapasztalatok szerint jól ragadják meg, jól írják le a települések gazdasági helyzetét és a települések egymáshoz képesti fejlettségi viszonyait, és ezeket az egyenlőtlenségi pozíciókat vegyük alapul a megyei GDP adatok dezaggregációjánál. Három ilyen indikátort találtunk alkalmasnak arra, hogy bevonjuk ebbe a vizsgálatba: a gazdasági szervezetek 1000 lakosra jutó száma; az egy lakosra jutó személyi jövedelemadó-alap; a helyi adók egy lakosra

jutó mértéke. Ezeket az adatokat évente közli a KSH, de e tekintetben sajnos negatív irányú változás következett be: a helyi adó adatok 2013-ig a szokott rend szerint rendelkezésünkre álltak, 2014-től viszont ezek az adatok hozzáférhetetlenné váltak, a KSH semmilyen fórumon nem közli az önkormányzati adóbevételek mértékét települési szinten. Éppen ezért a fent ismertetett módszertan is kényszerűen egyszerűsödött: 2014-től kezdve a GDP dezaggregációját már mindössze csak a gazdasági társaságok száma és az egy lakosra jutó személyi jövedelemadó-alap segítségével végeztük el. Ez természetesen azt jelenti, hogy a 2014. előtti és utáni számítások nem teljesen összehasonlíthatók; az összefüggés jelentős, és a gazdasági teljesítményt valószínűleg így is elég jól meg tudjuk becsülni települési szinten, de épp a Balaton környékén a helyi adó bevételek jelentős plusz gazdasági tartalmat hordozhatnak, így ezeknek az adatoknak a kihagyása a számításból vélhetően némiképp alá becsüli a BKÜ gazdasági teljesítményét.

A települési gazdasági erő-számítás módja tehát a következő:

- A fenti két, vagy hiánytalan rendelkezésre állás esetén három indikátorhoz szükséges alapadatokat adatbázisba rendezzük minden településre, adott évre vonatkozóan. Ehhez a KSH T-STAR adatbázisa elégséges alapot nyújt, a TeIR rendszer minden alapadatot tartalmaz. (Az önkormányzati költségvetési adatok egy-két éves késéssel jelennek csak meg a többi adatsorhoz képest.)
- Megnézzük, hogy az adott település saját megyéjén belül hogy részesül a gazdasági szervezetek, a személyi jövedelemadó-alap, valamint a helyi adók volumenéből. Vagyis egyszerűen csak összeadjuk, hogy adott megyében hány gazdasági társaság van, mennyi szja-t vallottak be az adózók, és mennyi helyi adó keletkezett, és megnézzük, hogy egy adott település ebből a három volumenből hogyan részesedik, mennyivel járul hozzá az adott megye volumenéhez. Kapunk tehát három arányszámot; a módszer következő lépéseként ezt a három arányszámot elátlagoljuk (számtani átlaggal), és azt mondjuk, hogy az adott település valószínűleg ennek az átlagértéknek megfelelően részesül a megye GDP-jéből. Tehát ha egy település pl. az adott megye gazdasági szervezeteinek 1%-át, szja-befizetéseinek 2%-át, helyi adó bevételeinek pedig 3%-át adja, akkor azt feltételezzük, hogy az adott megye GDP-jének 2%-át állítja elő.
- Ha ezek az arányszámok megvannak, akkor a megye GDP-volumene már visszaosztható települési szintre, így minden településre kapunk egy pénzbeli értéket, millió Ft-ban. Ezt nevezzük „Települési Gazdasági Erőnek”, ami már a szokott módon rávetíthető az állandó lakosságra, így minden település esetében kapunk egy kvázi egy lakosra jutó GDP-értéket. De még egyszer hangsúlyozzuk: ez nem nevezhető GDP-nek hiszen a számítási eljárásunk nem követi a GDP számbavételi módszertanát.

17. sz. ábra A BKÜ relatív fejlettségi helyzete az országos átlaghoz képest

A Települési Gazdasági Erő (TGE) adatsora évek között viszonylag nagy ingadozásokat képes mutatni, főleg olyan települések esetében, ahol nagyobb gazdasági volumen összpontosul, és magasabb fejlettségi szinten állnak. Egy-egy nagyobb, de csak időszakosan érvényesülő beruházás (pl. útépítés), vagy vállalkozás-alapítási, befektetési hullám jelentősen megemelheti az adott évre becsült adatot. Éppen ezért a TGE-adatsor is inkább csak a relatív fejlettségi viszonyok összehasonlítására alkalmas módszertan, a konkrét, forintosítható értékeket nem érdemes készpénznek venni. Így például többváltozós regresszió-analízissel végzett fejlettségi vizsgálatok indikátorának nem ajánljuk az egy lakosra jutó TGE-t.

Mivel e módszer segítségével települési szinten tudunk becslést adni a gazdaság volumenére, lehetőségünk van a települések adatainak tetszőleges összevonására is, így bármilyen térségi szint TGE-adata könnyűszerrel előállítható. Éppen ezért ezzel a módszertannal megbecsülhető a teljes Balatoni Kiemelt Üdülőkörzet gazdasági teljesítménye is, mégpedig idősorba rendezve. Az 1. ábra egy ilyen számítást mutat be, ahol is az látszik, hogy a BKÜ becsült gazdasági teljesítménye miként aránylik az országos folyamatokhoz. Jól látszik az ábrán, hogy **a BKÜ a kilencvenes évek közepén még magasabb fejlettségi szinten állt, mint az országos átlag, majd fokozatosan pozíciókat vesztett, és 2002 magasságában tartósan is az országos átlag alá süllyedt a BKÜ átlagos fejlettségi szintje. Vagyis a BKÜ gazdasági növekedése rendre elmaradt az országos növekedési átlagtól.** Ez a folyamat azóta is tart, **a BKÜ egyre nagyobb mértékben elmarad az országos egy lakosra jutó GDP-átlagtól; 2013-ban már csak annak alig 80%-át érte el, majd a következő években 75% körüli szinten stabilizálódni látszik a térség**

pozíciója. Nem fedezhető fel tehát trendforduló; a BKÜ sokáig folyamatosan veszített relatív fejlettségi pozíciójából, de közeledés 2016-ig nem volt mérhető. Ha a megyéket nézzük, ma kb. Veszprém és Zala megyékkel áll azonos fejlettségi szinten a BKÜ²⁰.

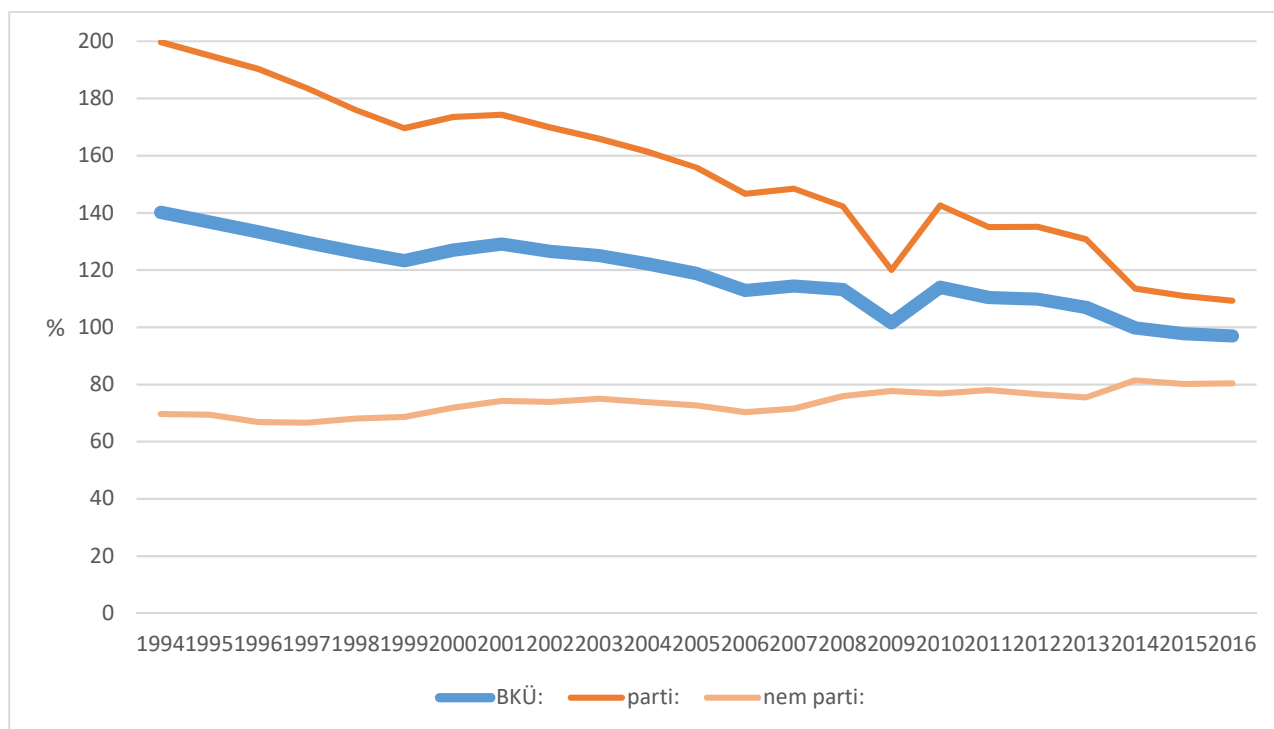
Ez a jelenség jól illeszkedik a hazai területi folyamatok fő áramába. A piacgazdasági viszonyok megerősödésével párhuzamosan ugyanis a területi egyenlőtlenségek is megnőttek az országban. Ha a fővárost és a megyéket hasonlítjuk össze, azt látjuk, **hogyan Budapest fejlettségi szintje kétszeresen meghaladja a hazai átlagot**, és a fővárosi gazdaság növekedése rendre gyorsabb is volt 2009-2010-ig, mint az országos átlag. Az ezt követő években következett be egy stabilizálódási szakasz Budapest relatív fejlettségi viszonyaiban: ekkor évekig a főváros gazdasága kb. ugyanolyan ütemben bővült, mint az országos átlag. Mindössze **2014-től mérhető némi kiegyenlítődés** e tekintetben, azóta a **főváros relatív fejlettségi előnye kisebb** lett, de még a 2017. évi GDP-beclés is az országos átlag 206%-ára teszi Budapest relatív fejlettségi pozícióját. 2000-ben még Győr-Moson-Sopron megye mellett Vas és Fejér megye fejlettségi szintje is meghaladta az országos átlagot; azóta e két utóbbi megye fejlettségi szintje is az országos átlag alá süllyedt, igaz, közben Komárom-Esztergom megye az országos átlag fölé tudott emelkedni, és ott is tudott maradni, és Fejér megye gazdasága is visszakerült az országos átlag feletti szintre. 2016-ban tehát mindössze három olyan megyénk volt – Győr-Moson-Sopron, Fejér és Komárom-Esztergom – amelyek fejlettségi szintje országos átlag feletti, és növekedésük helytel-közzel lépést is tud tartani az ország átlagos növekedésével, míg az ország össze többi megyéje átlag alatt található, és egy részük folyamatosan pozíciókat is veszít. A BKÜ ez utóbbi csoportba lenne besorolható, ha önálló megye lenne, bár megjegyezzük, hogy **ilyen mértékű relatív pozícióvesztés, mint amit a BKÜ produkált, csak kivételes esetekben volt tapasztalható**. A megyék közül a relatív fejlettségi pozíciók tekintetében (vagyis hogy a GDP-fő tekintetében az országos átlaghoz képest hogy áll a megye) a kilencvenes évek közepén még országos átlag feletti, ipari alapú fellendülésen keresztülment megyéknél volt tapasztalható a legnagyobb mozgás. Fejér megyénél van 30 százalékpontos különbség a legjobb és legrosszabb év között, Vas megyénél pedig közel ekkora volt a visszaesés. De mára már mindkét megyénél megállt a visszaesés, sőt, 2012-2013-ban pozíciójavulás figyelhető meg náluk, vagyis növekedésük gyorsabb volt, mint az országos átlag. Így ma már kivételes, hogy a BKÜ esetében még mindig nem tudott megfordulni a trend.

Némiképp árnyalja a képet, ha külön vesszük a BKÜ part menti, illetve parttól távolabbi településeit (1. ábra). Ha a nem part menti, vagyis **háttér településeket vizsgáljuk**, esetükben azt látjuk, **hogyan átlagos fejlettségi szintjük alig-alig mutat mozgást** a vizsgált hosszú időszor tekintetében, **a TGE/fő értéke mindig valahol az országos átlag 50-60%-a körül mozgott**. Ez azt jelenti, hogy ennek a településkörnek a gazdasági növekedése nagyjából az országos átlagot követi évről-évre; talán inkább lassú felzárkózás mérhető, míg leszakadás semmiképp. Annál erőteljesebb a **part menti települések pozíció veszítése**. Az ő átlagos fejlettségi szintjük a kilencvenes évek közepén még az országos átlag kétszeresét is megközelítette, de folyamatos volt a zuhanás, minek eredményeképp e településkör átlagos fejlettségi szintje **2013-ra már az**

²⁰ Pest megyében statisztikai értelemben természetesen nincs benne Budapest.

országos átlag alá került²¹, majd 85% körül stabilizálódni látszik, 2014-2016 között jelentős pozícióvesztés már nem volt mérhető. A BKÜ általános visszaesésében tehát a part menti települések igen lassú, az országos átlagot meg sem közelítő növekedése játssza a kulcsszerepet. Ennek oka a gazdasági tömeg is: a BKÜ-ben megtermelt gazdasági volumen mintegy 70%-a a part menti településeken koncentrálódik, és csak 30%-os a nem part menti települések részesedése.

18. sz. ábra A BKÜ relatív fejlettségi helyzete a vidéki (Budapest nélküli) átlaghoz képest

A kép még tovább finomodik, ha nem a teljes országos fejlettségi átlagot vesszük viszonyítási alapnak, hanem abból kivesszük Budapestet, és csak azt vizsgáljuk, hogy az ország maradék részéhez („vidék”) képest hogy áll a BKÜ fejlettségi szintje. Mint a 2. ábrán látható, a BKÜ fejlettségi szintje ebben az összevetésben 2013-ig átlag feletti volt, és ma is az átlag környékén mozog; e tekintetben is jelentős, 30 százalékpont feletti a visszaesés 1994-2013 között, de **a BKÜ még mindig tartja magát, az egy lakosra jutó gazdasági értéktermelés lényegében még mindig eléri azt a szintet, amit a Budapesten kívül Magyarország produkál.** Vagyis **a BKÜ relatív pozícióvesztése az országon belül elsősorban annak köszönhető, hogy egyáltalán nem tudja tartani a lépést a fővárosi gazdaság növekedésével,** és mint láttuk, az ipari fejlettségi bázist kialakító megyék is más pályán vannak, mint a BKÜ.

A part menti települések 60 százalékpontos visszaesése (1994-2013) ebben az összevetésben is megfigyelhető, vagyis ezek a települések a Budapesten kívüli gazdasági fejlődéssel sem tudnak

²¹ A 2009-es adatsort hibának tekintjük.

lépést tartani, de a BKÜ part menti részének átlagos fejlettségi szintje még így is a vidéki átlag 130%-án állt 2013-ig, majd a helyi adók nélküli számítási metódus már csak 110% környékére mérte ezt a fejlettségi szintet.

De összességében, a gazdaság színvonalát tekintve, „vidéki” összevetésben, ezek a part menti települések még ma is a jólétet, a gazdagságot testesítik meg. Ugyanígy a nem part menti települések relatív pozíciója sem annyira kedvezőtlen, mint ha Budapest is benne van az összevetésben: a háttér települések a vidéki átlag 75%-a körüli fejlettségi szinten álltak folyamatosan, majd 2014-től jelentős pozíció javulás következett be, és 2014-2016 között 80% fölé került ez az átlag.

Társadalom

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet állandó népessége a KSH elérhető legfrissebb, 2017 évi adatai alapján **271 271 fő**, a lakónépesség száma **256 858 fő**. Fontos, a régió egészének társadalmi-gazdasági életét és kilátásait számottevően befolyásoló folyamatként értelmezhető, hogy az üdülőkörzet 2008-as bővítését követően összesen mintegy **3700 fővel csökkent** a 180 település állandó népessége, **a lakónépesség pedig 2008 – 2017 között, éppen egy évtized alatt 5500 fővel lett kevesebb.**

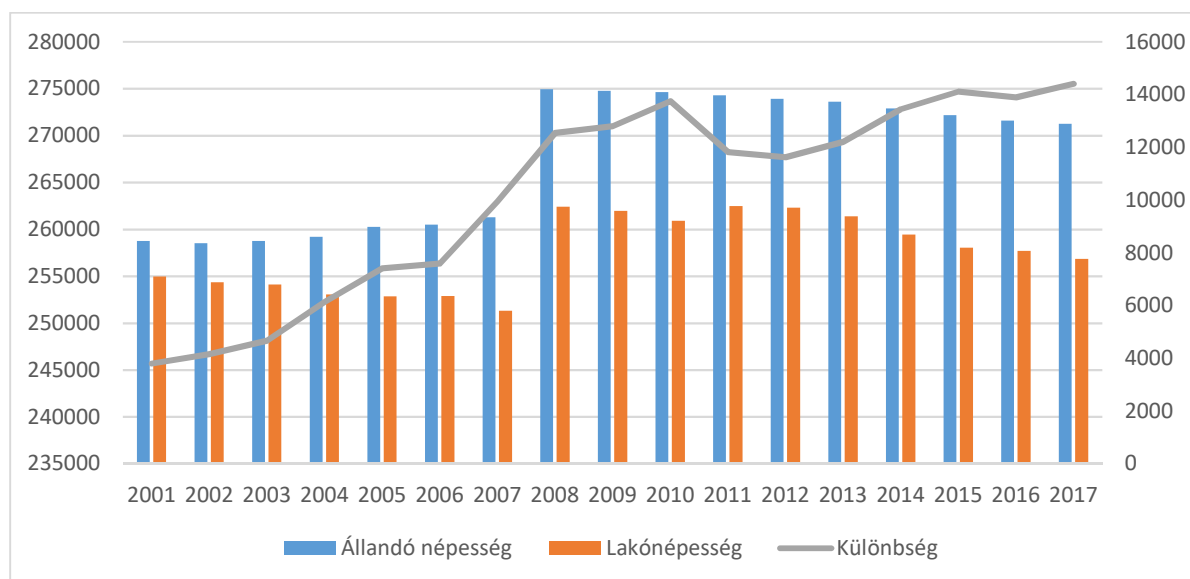
Az üdülőkörzet egymásra rétegződő, összetett gazdasági, társadalmi, környezeti sajátosságaiból adódó egyik természetes népességszerkezeti következmény az állandó és a lakónépesség számbeli különbségének alakulása. Tartós időtrendben mutatkozó empirikus tény, hogy az üdülőkörzet területén állandó lakcímmel rendelkező népesség száma rendre meghaladja az adott évek végén kimutatható helyben lakó népesség számát²². Ugyanakkor az ideiglenesen az üdülőkörzetben élő népesség az év közepén, elsősorban a nyári hónapokban, vagyis az idegenforgalmi főszezon időszakában haladhatja meg az állandó népesség számát. Összességében a BKÜ mindhárom mikrotérségében rendre magasabb az állandó népesség száma az év végi lakónépességnél. A két mutató különbsége az elmúlt közel két évtizedben több mint 3,5-szeresére nőtt. E különbség értéke éppen 2017-ben mutatja az eddig mért legmagasabb differenciát: az utolsó rendelkezésre álló adat szerint 14 413 főnyi az állandó és lakónépesség tekintetében mérhető eltérés.

²² Állandó népesség: Az adott területen bejelentett lakóhellyel (állandó lakással) rendelkező személyek adatait tartalmazza, függetlenül attól, hogy van-e máshol bejelentett tartózkodási helyük (ideiglenes lakásuk). Ebbe a csoportba tartoznak azok a személyek is, akik valamely okból (munkavállalás, tanulás...stb.) az eszmei időpontban átmenetileg külföldön tartózkodtak, de bejelentett lakóhelyük az adott területen volt.

Lakónépesség: A népszámlálási lakónépességbe azok a személyek tartoznak, akiknek egyetlen lakóhelyük az összeírás helye, illetve ha több lakóhellyel rendelkeznek, akkor az összeírás helyét tekintik életvitelszerű lakóhelyüknek. A hazánkban élő külföldiek akkor tartoznak bele a lakónépességbe, ha legalább 12 hónapja életvitelszerűen Magyarországon élnek, vagy szándékoznak élni.

<http://www.ksh.hu/nepszamlalas/docs/modszertan.pdf>

19. sz. ábra Az állandó népesség és a lakónépesség különbsége a BKÜ területén (2000 – 2017)

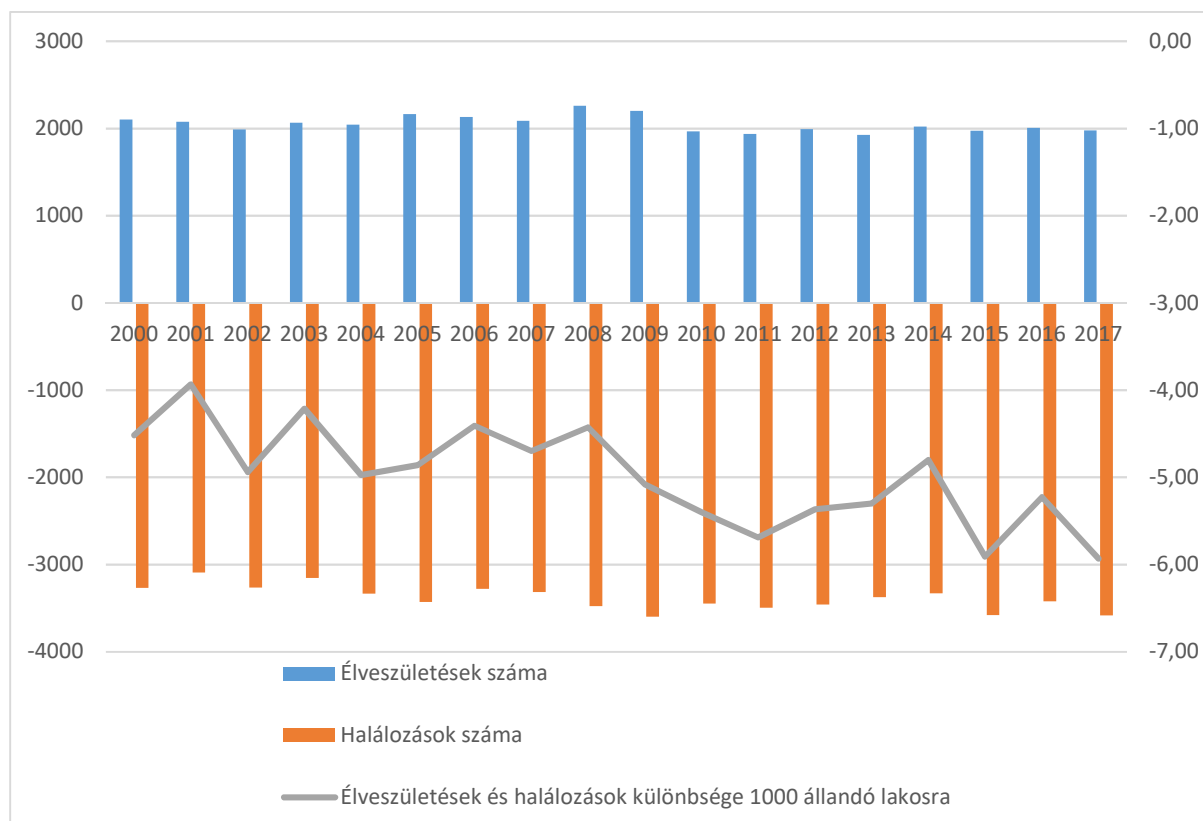
Adatok forrása: KSH - TeIR

A térség népsűrűségének állandó népesség dimenziójában kalkulált értéke 69,8 fő/km², mely hosszú időtávban (2000-2017) kismértékű csökkenést mutat. Ez az üdülőkörzet 2008-as területi bővítéséből is következik, hiszen ekkor jellemzően alacsony népességszámú települések csatlakoztak a régióhoz. Ugyanígy, hosszú időtávban jellemző a zalai területek BKÜ-n belüli átlagnál jóval magasabb népsűrűségi értéke. A népesség csökkenése, a lakó- valamint az állandó népességszám különbségében kimutatható strukturális jellemzők nyilvánvalóan hatással vannak a térségi népsűrűségi adatokra is. Amennyiben a lakónépességre vetítjük a népsűrűséget, minden területi metszetben alacsonyabb értékeket kapunk.

A BKÜ-ben a születések és a halálozások egyenlege évtizedek óta negatív, azaz többen halnak meg a térségben élők közül, mint ahányan születnek, és ahogyan országosan sem, úgy ez alól egyik BKÜ mikrotérség területe és népessége sem jelent kivételt. **2017-ben a XXI. század eddigi legmagasabb természetes fogyás indexe rögzíthető a térségben. Az elveszületések és halálozások 1000 lakosra vetített egyenlege -5,93.**

Az üdülőkörzet átlagához képest azonban számottevő különbségek mutatkoznak. Tartós időtrend vizsgálatok szerint az üdülőkörzet Veszprém megyei szubrégiójában a legkedvezőbb a természetes népességváltozás értéke, és csak egy-egy évben múlja az felül a Zala megyei érték, ugyanakkor fontos aláhúzni, hogy ezek a kedvezőbb értékek is csak relatív kedvezőséget jelentenek, hiszen mindössze csak kisebb az élve születések és a halálozások egyenlegéből adódó népességveszteség, nem pedig születésből és halálozásból eredő népességnyerés az egyenleg mérlege.

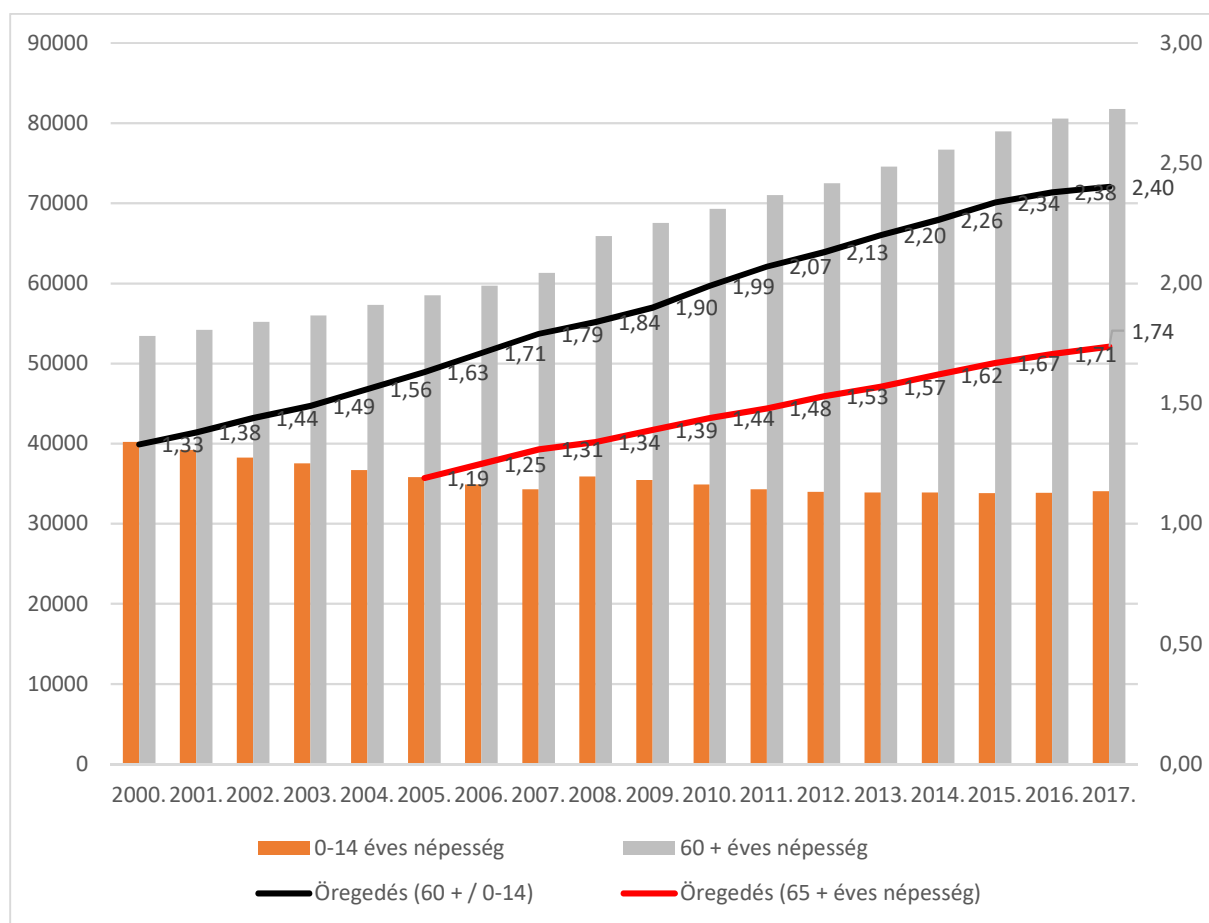
20. sz. ábra A születések és halálozások különbségéből eredő természetes népességváltozás alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2017)

Adatok forrása: KSH - TeIR

Párhuzamban a népesség negatív születési és halálozási egyenlegével **a lakosság nagymértékű öregedése figyelhető meg.** Az üdülőkörzet hatályos jogszabályi rendelkezéssel létrehozott (akkor még 164 településes) területén **2000-ben** üdülőkörzeti szinten **1,33**-as értéket jelzett az **öregedési index.** Ez azt jelenti, hogy minden 100 15 évesnél fiatalabb emberre 133 59 évesnél idősebb személy jutott. Ez **2017-re elérte a 2,40-es** értéket, amely ebben az értelmezésben azt jelenti, hogy 100 15 évesnél fiatalabb lakosra 240 59 év feletti állampolgár jut, a 65 év felettiiek esetében ez a szám 174. Megállapítható, hogy a BKÜ területének öregedési indexe töretlen növekszik.

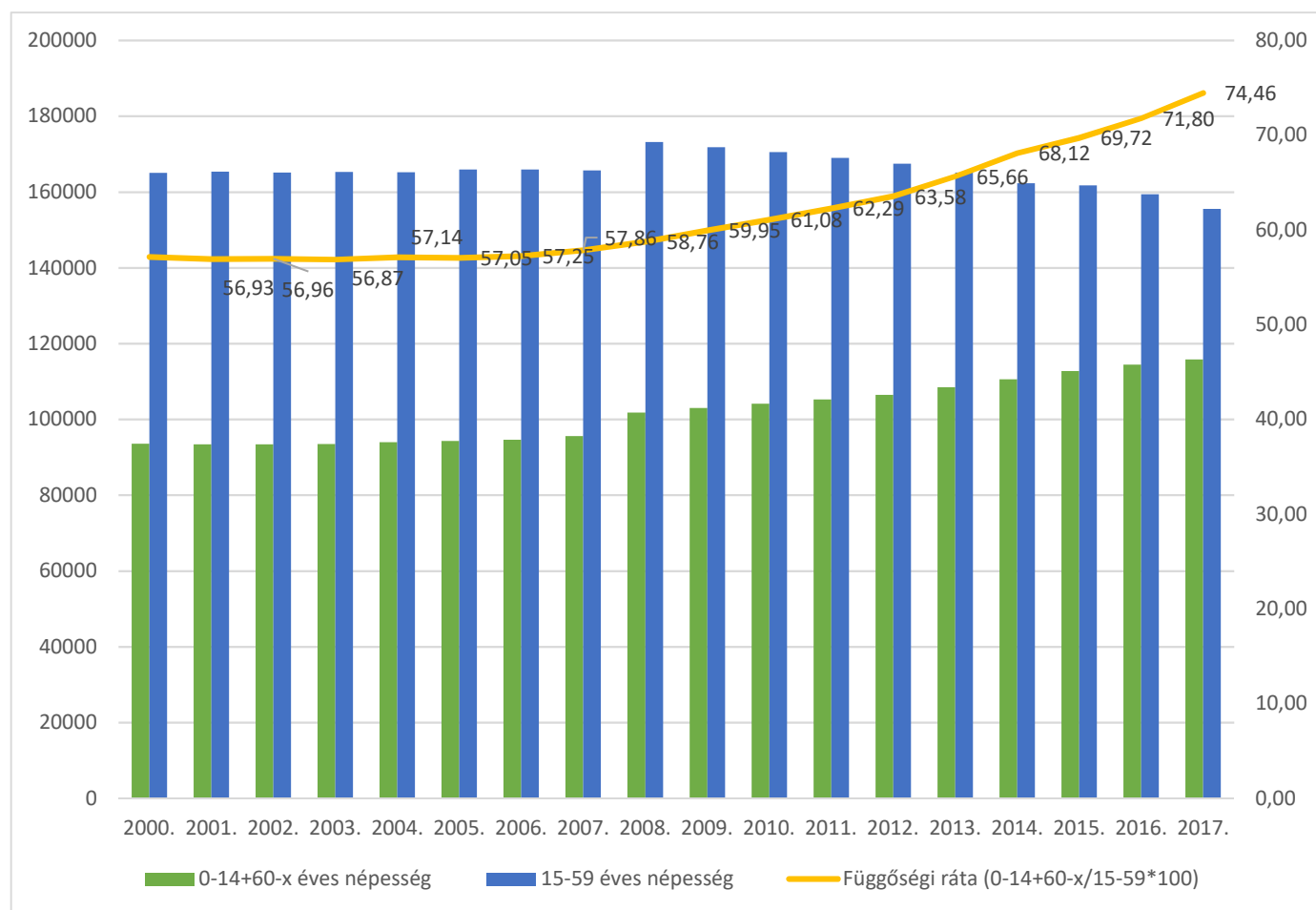
21. sz. ábra Öregedési index alakulása Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2017)

Adatok forrása: KSH - TeIR

Az öregedéssel párhuzamos természetes demográfiai jelenség a függőségi ráta értékeinek alakulása. Nyilvánvaló, hogy minél több a gazdaságilag leginkább inaktív korú (0-14 és 60+ éves), annál magasabb az életkoruk alapján gazdaságilag leginkább aktív korúaktól való függőségi viszony aránya. E függőségi viszony 2006 óta tartósan növekszik, s trendjében nem érzékelhető és egyelőre nem is várható törés. Ugyanakkor e mutató tekintetében többről van szó, mint egyszerű öregedési dimenzióról. Hiszen annak együttes hatását érzékelhetjük a mutatóból, hogy egyrészt előregedési hatások érvényesülnek a térségben, másrészt pedig **egyre kevesebb az aktív életkorba belépő fiatalok**, párhuzamosan azzal, hogy **növekszik azoknak a száma, akik életkorukból adódóan kilépnek az eltartó képes munkaerőpiacról.**

22. sz. ábra Függőségi ráta alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000-2017)

Adatok forrása: KSH - TeIR

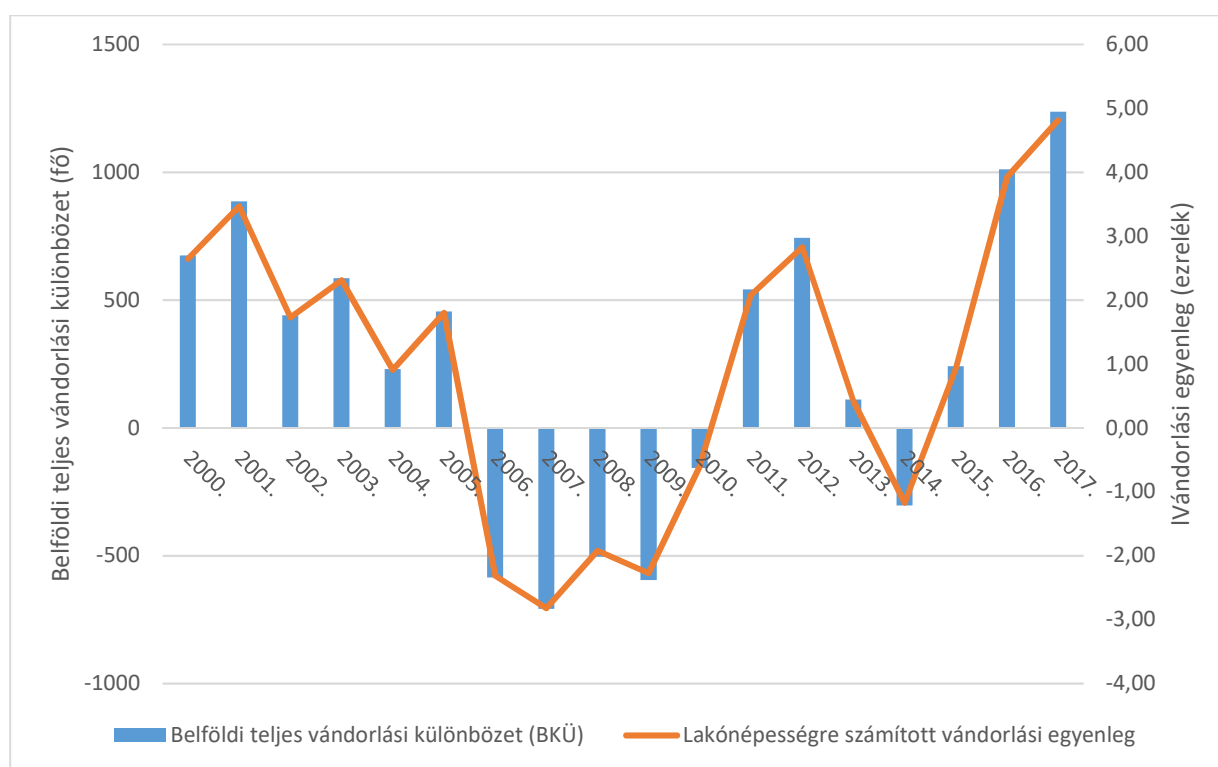
A 2017-es évben a Balatoni Integrációs Közhasznú NKft. megbízásából a Központi Statisztikai Hivatal Népességtudományi Kutatóintézete hosszú távú, 2062-ig szóló népesség-előreszámítást végzett a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet egészére. E tanulmány egyben egy 2003-ban készült hasonló tematikájú munka felülvizsgálata is, amely demográfiai prognózis 2041-ig tartó időtávban készült el a térségre vonatkozóan. E korábbi munka 2041-re 215 ezer főre becsülte a kiemelt üdülőkörzet állandó népességét, ezt a becslést a 2017-ben készített tanulmány megerősítette. Emellett a KSH által készített aktuális elemzés 2062-ig további népességcsökkenést prognosztizált, ugyanis ebben az időpontban mindössze 184 ezer fő a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet várható népességének száma. E jelentős, közel 90 ezer főnyi népességveszteség szakpolitikai eszközökkel történő korrigálása, enyhítése a következő évek egyik kiemelt feladata lehet.

Az üdülőkörzet népessége országos átlagnál magasabb öregedettségeinek tényét támasztja alá a legalább 8 általános iskolai osztályt végzettek aránya a tizenötödik életévüket betöltött népességhez képest. Ez az érték Magyarországon a 2011-es népszámlálás alkalmával 95,1 % volt, az üdülőkörzetben belül 92,8 %. Az országos értékhez képest mért alacsonyabb arány közvetett módon szintén a legidősebb generációk országos átlagnál jelentősebb halmozódását

támasztja alá, hiszen az idősebb generációk körében magas a 4-6 osztályos, vagy annál alacsonyabb általános iskolai végzettség.²³

Az üdülőkörzet területét jellemző további fontos demográfiai tény, hogy a természetes népességfogyatkozástól várható mértékben mégsem csökken az **üdülőkörzet népessége hosszú időtrendben**. Az állandó népesség számának a várható népességcsökkenési tendenciával szemben megfigyelt változása a **nemzetközi és az országhatáron belüli vándorlás összességében pozitív egyenlegével magyarázható**. Ugyanakkor meg kell jegyezni, hogy a 2006-2010 között érzékelhető nagyobb mértékű elvándorlási hullám után **2014-ben ismét negatívba fordult mind a lakó- mind pedig az állandó népességre vetített teljes vándorlási egyenleg értéke. 2015-ben újfent**, bár viszonylag kismértékben, de mindkét egyenleg a pozitív tartományba mozdult el. 2016-ban és 2017-ben a lakónépességet tekintve magasan **pozitív volt a térség vándorlási egyenlege**, olyannyira, hogy a XXI. század két eddigi legmagasabb értékét regisztrálhattuk e vonatkozásban.

23. sz. ábra Lakónépességre számított, ezer főben kifejezett vándorlási egyenleg változásai (2000-2017)

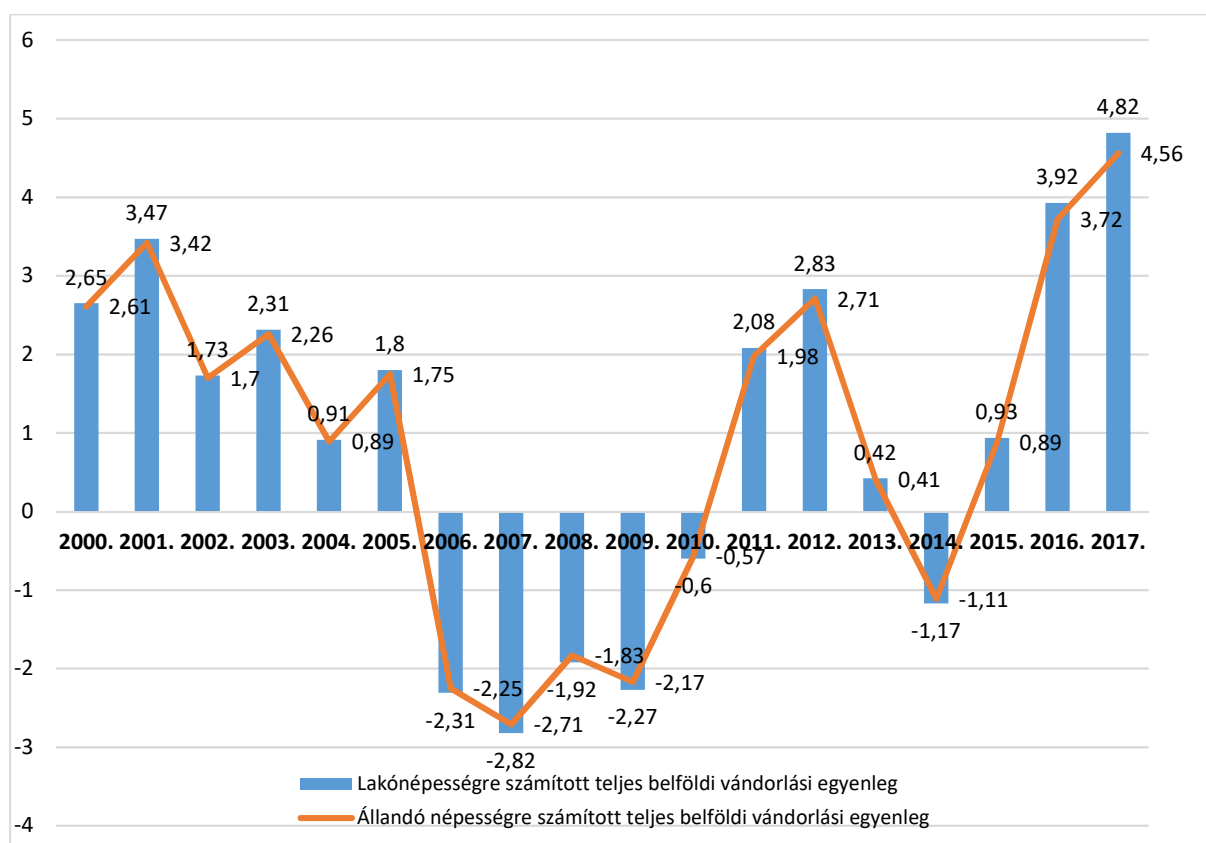
Adatok forrása: KSH - TeIR

A hosszú időtávban külső és belső **vándorlás során keletkező térségi népességnyereség** azonban életkori összetétel szerint **inkább az idősebbek felé mutat, vagyis öregedést fokozó**

²³ A 8 osztályos általános iskolai oktatást csak a második világháború után, 1945 szeptemberétől vezették be Magyarországon. <http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/1369.html>

hatást fejt ki, ami **a fiatalabbak** állandó foglalkoztatási igényével kiegészülve (amely igényt a foglalkoztatás-munkanélküliség térségen belüli ciklikus ingadozásai a közfoglalkoztatási program csillapító hatásai ellenére még mindig hangsúlyoznak) azok **elvándorlási hajlandóságával** társul.

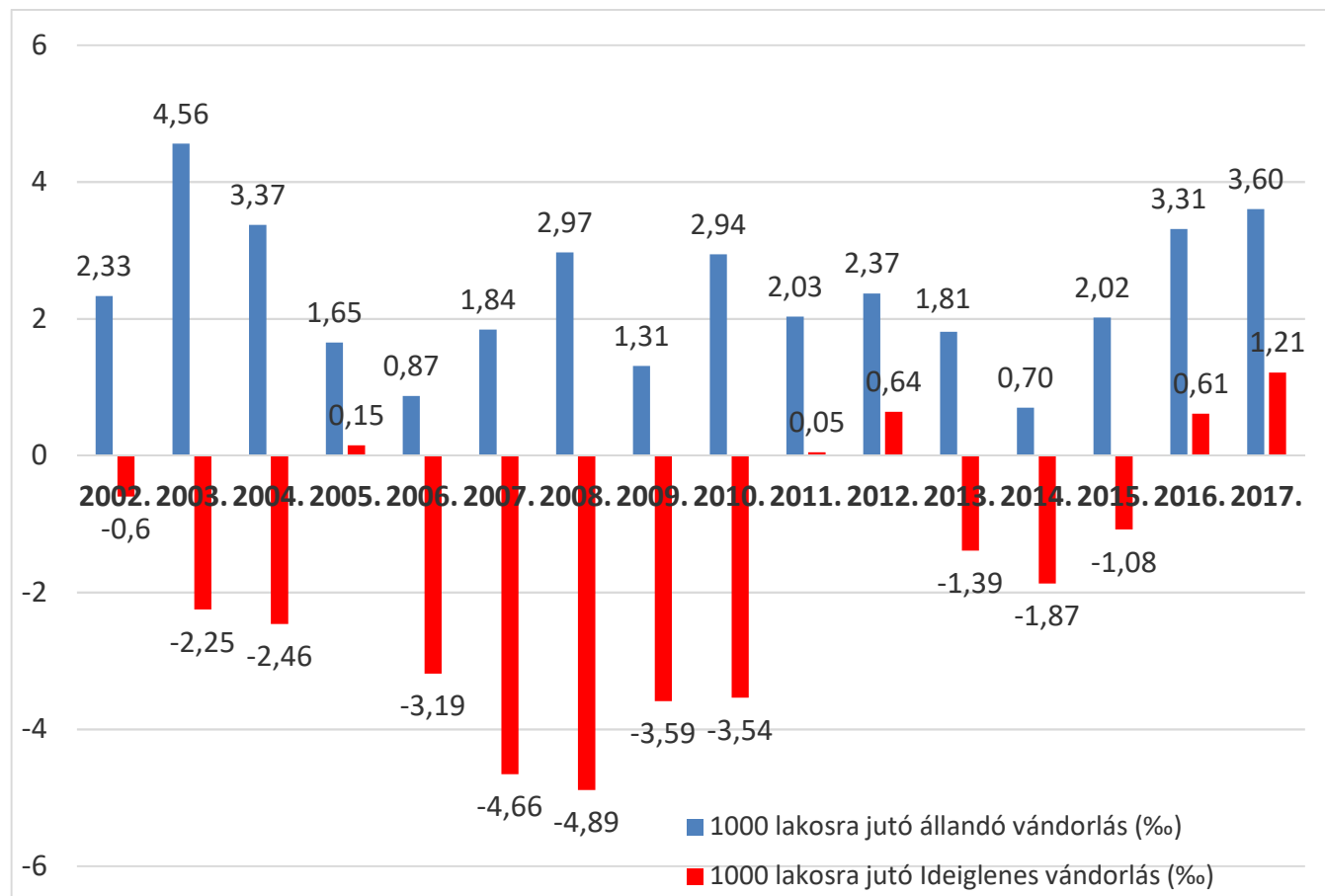
24. sz. ábra A lakónépességre valamint az állandó népességre számított vándorlási egyenleg időbeli alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2000 – 2017)

Adatok forrása: KSH - TeIR

Az állandó és ideiglenes vándorlás különbözősége vizsgálata során jól látszik, hogy az összesített vándorlási egyenleget pozitív irányba alapvetően a térségbe történő állandó vándorlás mozdtja el, hiszen az ideiglenes vándorlási egyenleg jellemzően, a vizsgált évek jelentős többségében negatív. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy 2011-2012-ben, valamint 2016-2017-ben ez a mérleg is pozitív.

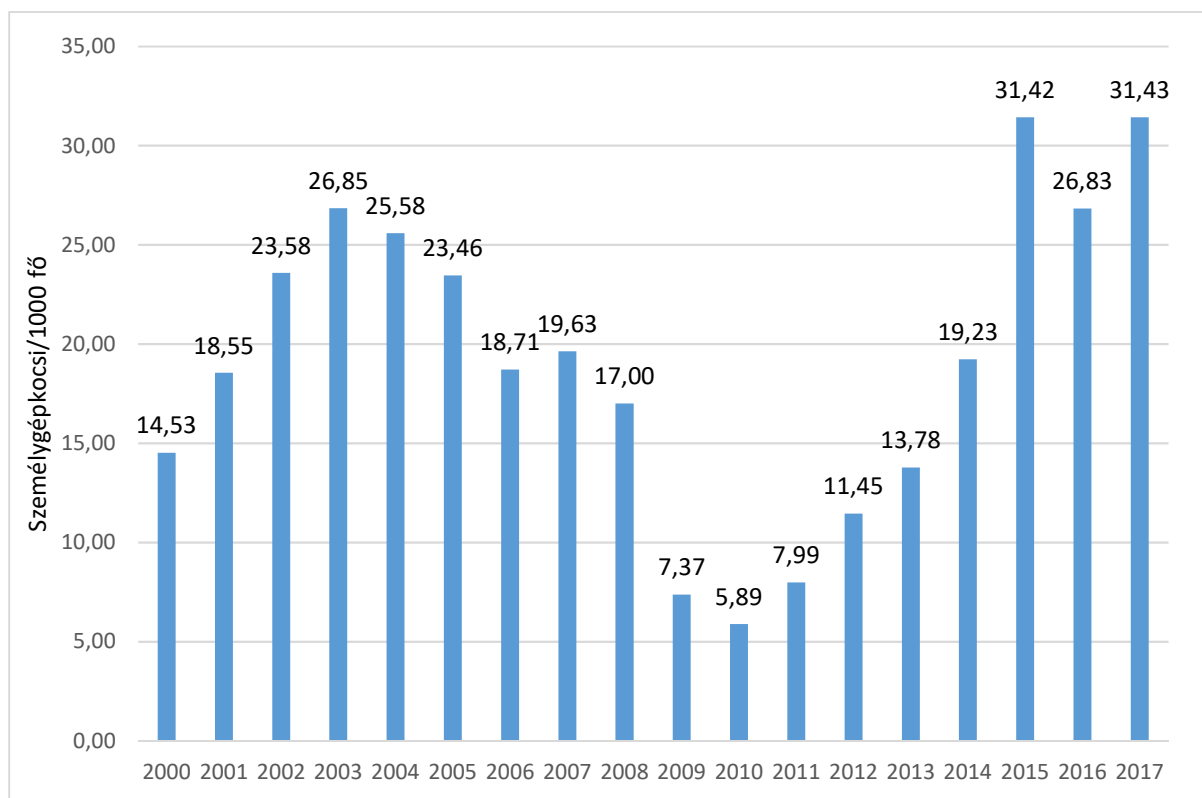
25. sz. ábra Az ezer lakosra jutó állandó és ideiglenes vándorlás különbözése a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2002-2017)

Adatok forrása: KSH - TeIR

A lakosság egzisztenciális helyzetében bekövetkezett kedvezőtlen folyamatok egy része a 2010 előtti állapotokhoz köthető. Ezt támasztja alá az adott évben **forgalomba hozott új személygépkocsik ezer állandó lakosra jutó számának változása**. Ez az érték 2000 és 2004 között növekedett, majd 2005-től csökkent, amely csökkenést a világgazdasági válság okozta hatások tovább fokoztak. Míg 2003-ban ezer lakosra 27, 2010-ben már csak alig 6 forgalomba helyezett új személygépkocsit figyelhetünk meg. 2010 és 2014 között az index jelentős növekedésnek indult. 2014 év egészére számolva több mint 19 üzembe állított új személygépkocsi jut minden ezer lakosra. Ez utóbbi érték a 2000 évi szintnek felel meg. **2015-re** egy újabb, ugrásszerű növekedés figyelhető meg a mutató vizsgálata során, hiszen az előző évihez képest 2015-re 60 százalékpontnyit növekedett. A 2016-ban rögzített érdemi, közel 15 százalékpontos visszaesés után **2017-ben a 2000 óta mért eddigi legmagasabb értéket rögzíthettük.**

26. sz. ábra Első alkalommal forgalomba helyezett személygépkocsik 1000 lakosra vetített száma a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (személygépkocsi/ezer lakos; 2000-2017)

Adatok forrása: KSH - TeIR

Közbiztonság, bűnügyi helyzet

A 2018. évi turisztikai főszezon idején Somogy megyében elsődlegesen a **Siófoki Rendőrkapitányság megerősítése** volt indokolt. A Készenléti Rendőrség 8 fő közrendvédelmi járőrt 3 napos váltásban napszakonként 12 óra szolgálati időben, valamint időszakos jelleggel 2 fő lovas járőrt, a hétvégi időszakban szintén időszakos jelleggel 2 fő kutyás járőrt biztosított megerősítő erőként. A Veszprém Megyei Rendőr-főkapitányság alárendeltségébe nappali időszakban 6 fő és éjszakai időszakban szintén 6 fő közrendvédelmi járőr, 3 napos váltási rendben, kihelyezett szolgálatellátás keretében (napszakonként 12 óra szolgálati időben), valamint időszakos jelleggel 1 fő lovas járőr került vezénylésre. Zala megyében elsősorban a Keszthelyi Rendőrkapitányság megerősítése szükséges. Erre a Készenléti Rendőrségtől napszakonként 4 fő megerősítő erő került vezénylésre, akik a gépkocsizó és gyalogos szolgálatellátás mellett kerékpáros szolgálatellátásra is igénybe vettek.

Somogy megyében ez évben az idei évtől megyei **rendészeti koordinátor** működött 24 órás szolgálati időben Siófokon 2018. június 15. és augusztus 26 között. **Bűnügyi Műveleti Központ** került létrehozásra az idei évben ugyancsak Siófok központtal. A Balatoni Vízürendészeti Rendőrkapitányságon az idei idegenforgalmi szezonban hétvégén a Fonyódi Vízürendészeti Őrsén két váltást működtetett. Az egyik váltás 07.00 órától 19.00 óráig, a másik pedig 11.00 órától 23.00 óráig teljesített szolgálatot. Siófokon hétfőigente három váltás kerül vezénylésre, az I. váltás 07.00 órától 19.00 óráig, a II. váltás 11.00 órától 23.00 óráig, a III. váltás 10.00 órától 22.00 óráig. A III. váltás a balatonkenesei vízürendészeti rendőrség működési területén lát el szolgálatot. Az egység szolgálatát Siófoknak a balatonfüredi vízürendészeti rendőrséggel közösen kellett megszervezni. Balatonföldváron, Keszthelyen, Balatonfüreden a hajóvezetők 10.00 órától 22.00 óráig láttak el járőrszolgálatot a Balaton vízterületén.

A korábbi évek gyakorlatának megfelelően 2018-ban is kijelölésre kerültek a kereskedelmi szálláshelyekkel a **rendőrségi kapcsolattartók**, akik több nyelven íródott prevenciós kiadványokat juttattak el a hotelek, panziók és kempingek üzemeltetőihez. A kapcsolattartók és a körzeti megbízottak felkeresték a Balaton-parti strandokat, önkormányzatokat és a kiadványok átadása mellett, javaslatot tettek a vendégek biztonságát erősítő intézkedések megtételére. A prevenciós kiadványok és tanácsok terén hasonlóan jártak el a pénzváltók, piacok, kispoták, éjjel-nappali boltok, üzemanyag töltőállomásokat illetően is. A kapcsolattartó rendszer létének szükségességét egy a Balatonmárfürdői Viktor Bor és Vendégházban már június első felében fizetés nélküli távozással elkövetett csalás bűncselekmény is megalapozta.

A vagyon elleni jogsértések elkövetése volt a térségben domináns 2018-ban is. Mivel júniusban emelkedést mutatott a **gépjárműből lopások és a gépjármű feltörések** száma, a BKKB elnöke a júliusi operatív értekezleten meghatározta a megelőzési és a sajtószolgálati koordinátorok részére, hogy a tevékenységet terjesszék ki a gépkocsi feltörésekkel kapcsolatos jogsértések és a gépkocsiból történő lopások megelőzésére. A személygépjármű lopások száma csökkent, a gépkocsi feltörések számában minimális az emelkedés. Gépkocsi feltörést elsősorban Somogy

megyében követtek el.

Összességében csökkent a strandlopások száma, mely a Balaton déli partján (Siófok Arany-part) volt a legmagasabb. A strandlopások megelőzése érdekében bűnügyi portyaszolgálat működött a forgalmasabb szabad strandi területeken a Balaton déli partján. A feladat polgári ruházatban, rejtett fegyverzettel került végrehajtásra, preventív és gyors reagálást lehetővé tevő céllal. **Csökkenő tendencia érvényesült a betöréses lopásokban és a zseblogásokban.**

Az **idegenforgalmi szezon nemcsak a turisták, hanem az utazó bűnözők célpontja** is volt. Ezt bizonyítja egy lopás vétségének elkövetése miatt jelenleg is folyamatban lévő eljárás is. Az eljárásban gyanúsítottként került kihallgatásra egy német állampolgárságú nő, aki a rendelkezésre álló adatok szerint 2018. augusztus 13-án a Samsara Fesztivál területén, majd augusztus 23-án a kora hajnali órákban a balatonszemesi Állomás Sörözőben és a délutáni órákban a Siófok, Petőfi sétányon található Hotel Európa bekerített strandján követett el alkalmi lopást magyar állampolgárok sérelmére.

A 2 rendbeli magánlaksértést, illetve ezzel együtt az 1 rendbeli besurranásos lopás kísérletét Balatonberényben egy kilimáni (Zala megye) lakos követte el, aki ugyancsak elfogásra került, de egy nappal később az M7-es Autópályán ez a személy szenvedett halálos közlekedési balesetet, így az eljárás megszüntetésre került.

Az értékelt időszakban sorozat jellegű elkövetésre utalt, hogy Balatonboglár egyik városrészében 7 alkalommal történt szűnyogháló letépes módszerével betörés. Az ügyekkel kapcsolatban kaposvári elkövetői kör merült fel.

Trükkös lopás egy esetben történt. A 39 éves férfi az M7-es autópálya pihenőjében műszaki hibára hivatkozva megállított egy autóst 2018. július 10-én, akitől ellopta értékeit. Az M7-es autópályán, a Siófok-Szabadifürdő pihenőhelyen egy férfi műszaki hibára hivatkozva kért segítséget a sértettől, miközben figyelmét elterelve a gépkocsijából eltulajdonította pénztárcáját, személyes irataival együtt. A sértett miután észlelte a bűncselekményt az autó után eredt. A lepsényi benzinkúton utolérte a feltételezett elkövetőt és társait, akik közül egyikük önként visszaadta az eltulajdonított pénztárcát és az iratokat, majd folytatták útjukat.

A turisztikai idényben a BKKB illetékességi területén **emberölés nem történt. Rablás 6, kifosztás 16** történt az idei szezonban. A súlyos testi sértés és a garázdaság minden évben negatív kísérőjelensége a turisztikai szezonnak. Ezen cselekmények elkövetése a „buli-turizmussal” összefüggésben nagyrészt a déli parthoz, ezen belül is Siófokhoz köthető, de az utóbbi években Balatonfüreden is tapasztalható volt. A súlyos testi sértések szám a Siófoki Rendőrkapitányság illetékességi területén volt a legmagasabb. A nyári időszakban elkövetett garázda jellegű cselekmények történeti tényállása nem változott az évek során. Ezen cselekményeket többségében nyaraló övezetben, szórakozó helyek közelében, éjszakai időpontban követték el.

Az idegenforgalmi szezonban elsősorban hétvégén, különösen a pénteki és vasárnapi napokon **jelentős a közutakon a forgalom.** A horvát tengerpartot érintő turisztikai idény Letenye közúti és autópálya határátkelőhely forgalmát terhelte meg, a turnusváltásoknak megfelelően jellemzően péntektől vasárnap délutánig a kilépő irányban az M7-es autópálya jobb pályatestet érintően, valamint szombat estétől hétfő estig a belépő irányban a bal pályatest vonatkozásában. Mindez részben egybeesett a Balatont és a Velencei tavat érintő hétvégi forgalomnövekedéssel. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján kijelenthető hogy egy-egy komolyabb közlekedési baleset, de még sok esetben egy sérülés nélküli egyszerű anyagi káros baleset is megbéníthatja az M7-es autópálya, vagy a 7-es, 71-es főutak forgalmát, így azok szakszerű és gyors rendőri kezelése kiemelt fontosságú a régió látogatottsága érdekében. Halálos kimenetelű közlekedési baleset a Somogy Megyei Rendőr-főkapitányság, a Zala Megyei Rendőr-főkapitányság és a Fejér Megyei Rendőr-főkapitányság illetékességi területén történt. A súlyos és a könnyű sérüléssel járó balesetek száma egyaránt csökkent.

Vízbiztonság

Balatoni Vízügyi Rendőrkapitányság

2018 nyarára júniusban az enyhébb, hűvösebb, júliusban és augusztusban pedig a melegebb időjárás volt a jellemző. Mint általában, ez évben is júliusban és augusztusban volt több látogató a Balatonon. A tó 140 kijelölt és ennél is több jelöletlen fürdőző helyén egy-egy forró napon több mint 300 ezren töltötték szabadidejüket. A nyári időszakban **viharjelzés elrendelésére** a három medencében összesen **551 esetben került sor**.

A **Balatoni Vízügyi Rendőrkapitányság** állománya az idegenforgalmi szezonban **336 fő mentését hajtotta végre sikeresen**. Sikertelen mentés, vagy viharos helyzetben történt baleset, mentéssel kapcsolatos vízbefulladás nem volt. Az idegenforgalmi szezonban egy hajózási baleset történt Siófokon, mely csak anyagi kárral járt. Az értékelt időszakban **6 vízbefulladást történt, mintegy 60 %-kal kevesebb, mint az előző év azonos időszakában**. A vízbefulladások közigazgatási hatósági vizsgálata jelenleg is zajlik, de már most megállapítható, hogy idén nem az emberi felelőtlenség okozta a vízbefulladások nagy részét. Ugyan található emberi felelősség a vízbefulladások mögött, de túlnyomó többségében vannak olyan, a **kánikulához és hőségriadóhoz kapcsolódó események**, amelyeket emberi eszközökkel nem lehet megelőzni. Ebbe a körbe elsősorban a rosszulleset balesetek tartoznak. Ezekben az esetekben valamilyen egészségügyi probléma, alap betegség „erősödik fel” a nagy melegben, és lehet oka egy tragédiának. Az emberi felelőtlenségből bekövetkezett eseteknél látható hogy ezen eseteket megelőzni csak a vízi kultúrára való neveléssel, a megfelelő vízi magatartásra és az úszni tudásra történő oktatással lehet, ami mutatja a **prevenció** jelentőségét.

A vízügyi állomány 8 kiemelt vízügyi esemény esetében hajtott végre vízügyi biztosítási feladatot, 290 esetben pedig vízügyi ellenőrzést. Kiemelendő a rendezvények közül a Balatonfüreden megrendezésre került FINA/HOSA Nyíltvízi Úszó Világkupa, a Révfülöp-Balatonboglár között megrendezésre került Balaton átvándorlás és a Fonyód-Badacsony között megrendezésre került MOL Balaton átvándorlás is.

A Balaton vízi biztonsági rendszere Európában egyedülálló. A 2017-ben elfogadott „**Mentőöv**” program 2018-ban további elemekkel bővült. Már a tavaszi időszakban elindult egy kiterjedt balesetmegelőzési kampány, amelynek keretében 51 Balaton-parti általános iskolában tájékoztató előadások kerültek megtartásra.

Civil aktivitás, intézményrendszer

Az üdülőkörzet civil aktivitása továbbra is töretlen. Az ezer lakosra jutó nonprofit szervezetek száma (2017: 7,96) az elmúlt egy évtizedben rendre meghaladja az országos értéket (2017: 6,25), de még az üdülőkörzet átlagát is jelentősen meghaladja a közvetlen Balaton parti települések ezer lakosra jutó NGO- indexe (2017: 8,8). A természet- és környezetvédelemmel foglalkozó civil szervezetek száma a régióban 61.

Számottevő a speciálisan a BKÜ-be települt, vagy telepített, regionális feladatokat ellátó intézmények száma is. A Balatoni Integrációs Közhasznú Nonprofit Kft. Társadalomtudományi Kutatócsoportjának megalakuláskor végzett első felmérések során 2000-ben hivatalos kezdeményezésre 13, alulról jövő civil kezdeményezés alapján további 4 ilyen szervezetet azonosítottunk. 2018-ban a BKÜ-ben

- hivatalos kezdeményezés alapján 12 szervezet
- alulról jövő civil kezdeményezés alapján 6 szervezet működött.

A BKÜ-be telepített országos intézmények tekintetében fontos megjegyezni, hogy 2016-ban változás történt a Magyar Turizmus Zrt. Balatoni Regionális Marketing Irodájának működésében, mivel a szervezet megszűnésével azt a Magyar Turisztikai Ügynökség vette át. Ezt követően a balatoni turisztikai fejlesztések koordinálására és végrehajtására 2017. februárjában létrejött a Kisfaludy2030 Turisztikai Fejlesztő Nonprofit Zrt.

Indikátorként alkalmaztuk a Balaton Fejlesztési Tanácsban szavazati joggal rendelkező, az üdülőkörzethez területi értelemben térséginek tekinthető szereplők arányát a BFT-ben szavazati joggal rendelkezők összlétszámához képest.²⁴ Több mint egy évtizedes viszonylat alapján a BFT taglétszáma, összetétele többször is megváltozott, adott esetben egyazon éven belül többször is. A BFT megalakulásától kezdve 2004-ig a kistérségi, megyei delegáltak abszolút többséget alkottak a mindenkori kormányzat minisztériumi, regionális és térségi delegáltjaihoz képest. A BFT tagsági összetételének átalakulása ezt követően a kormányzati szereplők abszolút túlsúlyát eredményezte, amely állapot változó összetételben, de egészen a BFT 2012. február 24-i teljes megújulásáig tartott.

A BFT 2012. februári átalakulását követően a szervezet szavazati joggal rendelkező tagságát gyakorlatilag a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetet magába foglaló három megye közgyűlésének elnökei, illetve azok egy-egy delegáltja, valamint a kormány képviselőiben a BFT elnöke alkották.

A Balaton Fejlesztési Tanács összetételében 2014. február 28-án újabb változás következett be. A Tanács tagsága bővült a kiemelt térség fejlesztésében érintett ágazati operatív programok

²⁴ A térségi szereplőket nem személyük, hanem a BFT-ben betöltött szerepük alapján definiáltuk, ami azt jelenti, hogy különböző időmetszetek alapján akár ugyanaz a személy is lehet térségen belüli, majd térségen kívüli, vagy fordítva, a tanácsban betöltött pozíciója változásai szerint.

szakmai végrehajtásáért felelős miniszterekkel, illetve a miniszterek által delegált szavazati jogú képviselőkkel. Ennek megfelelően a Tanács tagsága az üdülőkörzetet érintő megyei önkormányzatok elnökei, az elnökön, valamint a megyék egy-egy képviselőjén túl az Innovációs és Technológiai Minisztérium, a Pénzügyminisztérium, az Emberi Erőforrások Minisztériuma, és az Agrárminisztérium egy-egy képviselőjéből, mindösszesen 11 főből épül fel.

Közlekedés

A közúti közlekedési feltételek fejlődésének, javulásának egyik legfontosabb mérőszáma az elérhetőségi idők csökkenése. E mérőszám jellemzően a központi funkcióval rendelkező települések, valamint közlekedési csomópontok út- illetve idődimenzió szerint optimalizált elérhetőségi időit mutatja. A fővárosi települési szintű adatokból átlagszámítással aggregált BKÜ-re számított elérhetőségi ideje mind az út- mind pedig az idő szerint optimalizált adatokat tekintve összességében növekedett 2008 és a jelenleg elérhető legutolsó év adata, 2016 között. Az idő szerinti optimalizálás esetén mérhető leggyorsabb út átlagos hossza Budapestig 2008-ban 111 perc, míg 2016-ban 121,9 perc. Feltételezhető, hogy e növekedés az autósforgalom megnövekedésével, valamint bizonyos közlekedés- és forgalombiztonsági intézkedések megtételével magyarázhatók. Az elérhetőségi időket a megyeszékhelyek tekintetében vizsgálva a 2008-2016-es időintervallumban, ugyanez a növekvő tendencia figyelhető meg: az idő szerint optimalizált leggyorsabb utak ideje 47,9 percről 48,1 percre növekedett meg. Ez utóbbi adat esetén fontos, hogy 2015-hez képest jelentős csökkenés azonosítható, ami feltehetőleg a közúti fejlesztések statisztikában is megjelenő eredményeit tükrözi.

A Közlekedésfejlesztési Koordinációs Központ valamint a MÁV Zrt. adatszolgáltatásai alapján az elmúlt évek vasúti fejlesztéseiről a következők mondhatók el. Az elmúlt időszak legnagyobb volumenű vasúti infrastruktúra fejlesztési beavatkozása a NIF Zrt. által megvalósított 30. sz. vasútvonal rekonstrukciója. Az első ütemben végrehajtott, Lepsény – Szántód-Köröshegy állomások között lezajlott munkálatok összesen mintegy 31,2 km hosszúságú pályaszakaszt érintettek, ugyanakkor a projektnek nem volt része a felvételi épületek (állomásépületek) felújítása. A projekt első üteme a BKÜ következő településeit érintette: Balatonfőkajár, Balatonvilágos, Siófok, Zamárdi, Szántód. A kiemelt jelentőséggel bíró projekt második ütemének megvalósítása Szántód-Köröshegy – Balatonszentgyörgy állomások között zajlott le 2018-ban. Ugyancsak 2018-ban fejeződött be a Kaposvár – Fonyód vasútvonal fejlesztése.

A balatoni közlekedési hálózat fontos eleme a hajózás. Ezen belül a vízi közlekedés egyik kiemelkedő balatoni ágazata a komp közlekedés. A 2000 – 2018 közötti időintervallumra rendelkezésre álló adatokból tudható, hogy a forgalmi adatok 2010-es mélypontját követő fokozatosan növekvő tendencia jelenleg is tart. **2016 során 14 év után először haladta meg a kompok által szállított utasforgalom az egymillió utast.** Ez, a több mint 1,1 millió szállított utas már az ezredforduló évében regisztrált gyakorisághoz közelített. 2017-re, az előző évek dinamikájához képest mérsékeltebb ütemben, de tovább növekedett a komp utas- és járműforgalma egyaránt, ugyanakkor még az ezredforduló környékének értékeit nem haladták meg a mért forgalmi adatok. 2018-ban további növekedés volt regisztrálható, hiszen a hajózási társaság immáron 1,274 millió személyjegyet értékesített a legutolsó vizsgált évben. Emellett a személyhajózásban további 751 ezer utas vett részt.

27. sz. ábra A balatoni vízi közlekedés főbb forgalmi mutatói 2018-ban

2018. évi kompforgalom		2018. évi személyhajó forgalom	
Jegykategória	fő, db		
Személy	1 274 715	Menetrendi (települések közti járat)	514 294
Gépjármű	393 838	Nem menetrendi (séta- és programhajózás)	236 950
Kerékpár	80 347		
Összesen	1 748 900	Összesen	751 244

Adatok forrása: BAHART, 2019

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén nemzetközi utasforgalmat bonyolító repülőtér működik Sármelléken. Ez az adottság jelentős térségi versenyelőnynek számít, éppen ezért indokoltnak tartjuk a repülőtér utasforgalmának vizsgálatát, időbeli alakulásának bemutatását. A legutolsó vizsgált évben (2017) a repülőtér utasforgalma 13 229 fő volt. 2005 óta ez a forgalmi mutató a legalacsonyabb érték. A 2000-es évek első évtizedének utolsó éveiben a reptér százezres nagyságrendű utasforgalmat bonyolított – ehhez képest tekintélyes forgalomcsökkenésről számolhatunk be. Ugyanakkor az alábbi táblázatból jól látható, hogy évenként hullámozó a reptér forgalmi teljesítménye.

5. sz. táblázat A Sármelléki Repülőtér utasforgalma 2004 - 2017²⁵

Év	Utasok száma	Változás
2004	21 077	n.a.
2005	25 932	+23%
2006	63 627	+145,34%
2007	105 697	+66,11%
2008	102 131	-3,37%
2009	15 075	-85,23%
2010	14 828	-1,63%
2011	18 191	+22,68%
2012	18 831	+3,51%
2013	25 015	+32,84%
2014	25 588	+14,28%
2015	15 748	-38,45%
2016	17 663	+12,16%
2017	13 229	-25,10%

²⁵ Adatok forrása: <http://www.hevizairport.com/>

Környezet

Vízminőség - 2018

A tó vízminősége 2018 évben jónak minősült. Ahogy azt az utóbbi évek tendenciája alapján várhattuk is, a tóközepi mintavételi pontoknál a tó vízminősége egy helyen sem közelítette meg a kedvezőtlen vízminőséget jelentő hipertróf szintet. Méréseink alapján a **klorofill koncentráció mind a négy medencében a kiváló-jó kategórián belül** maradt. A kifogásolható állapotot jelentő (a hipertróf szint határát jelző) 75 mg/m^3 -es értékhez képest a tóközépen mért klorofill koncentráció legmagasabb értékei Siófoktól Keszthely felé haladva mindössze 4,3, 5,0, 15 és 11 mg/m^3 voltak. A problémás algák (nitrogénkötő fonalas kékalgák) nem voltak képesek nagy tömegben elszaporodni.

A **Balaton vízminőségének alakulása évek óta kedvező**, a tó vízminősége jellemzően alkalmas a legkülönbözőbb vízhasználatokra, így a fürdőzésre is. Mint az a mellékelt grafikonon jól látható, a korábbi, kritikus mértékű alga túlszaporodások megszűntek, a 1994-ig rendszeresnek tekinthető **nyárvégi algásodás, ha teljesen meg nem is szűnt, de erőteljesen visszaszorult**. A kékalgák, azon belül is a nitrogénkötő fajok nyárvégi (augusztusi) elszaporodásának lehetősége azonban továbbra is fennáll. Bár problémát okozó mennyiségben hosszú évek óta nem találtunk belőlük, a tó természetes állapotában ezek az algák csak szórványosan fordulhatnak elő. Azaz **a tó vízminősége majd akkor tekinthető a természetes állapothoz közelinek, ha ezek a kékalgák teljesen visszaszorulnának**.

Az algásodás mellett helyi jellegű problémák fordulhatnak még elő a tóban, mint például parti sáv esetenkénti szennyezettsége, de ilyen esetről sem tudunk. Egyéb szempontokból a Balaton vizének összetétele kedvező. A környezetében is kevés a szennyező forrás (veszélyes ipari vagy mezőgazdasági tevékenység nem jellemző a környéken), a tó tápanyag terhelését a különböző beavatkozásokkal hatásosan sikerült csökkenteni, a keletkező szennyvizet lehetőség szerint még a vízgyűjtőről is kiveztették. A fürdőhelyek higiéniai állapota jó, az évtizedekkel ezelőtti túlterheltségét megszüntették. Az algásodáson kívül **más vízminőségi probléma előfordulásának esélye csekély**.

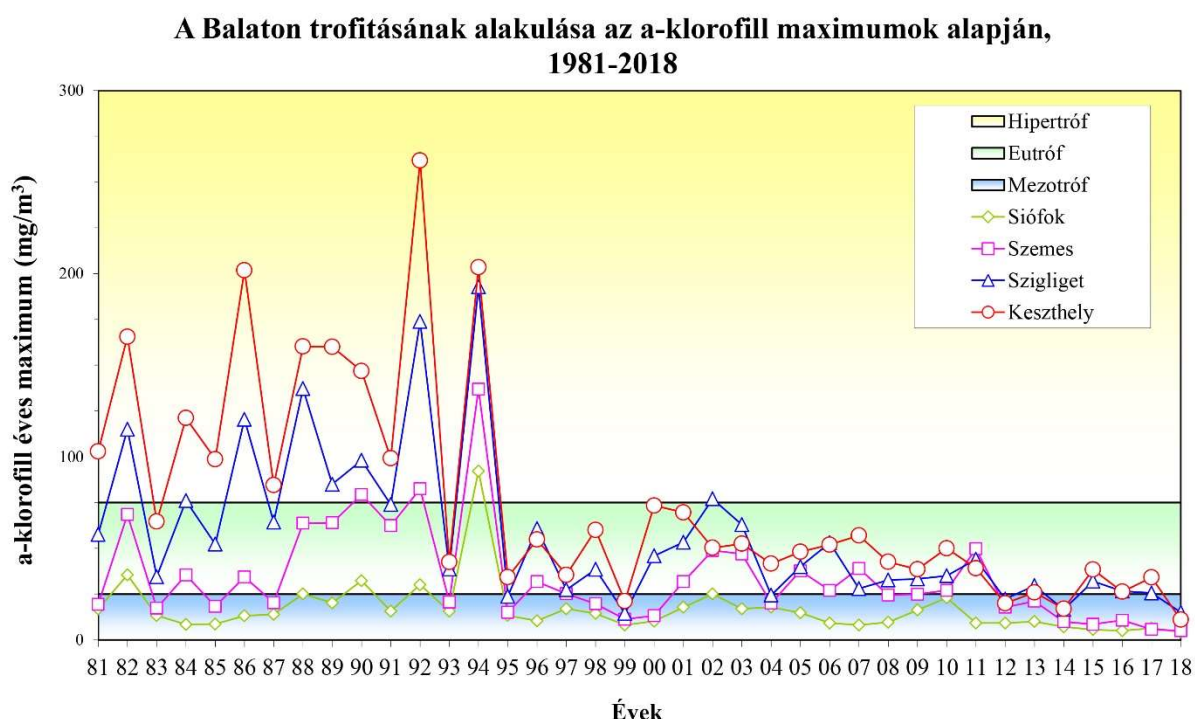
Az esetenként előforduló **alacsony vízállás nem okoz vízminőségi problémát**. A vízszegény években, így például 2012-ben is, a sekély part menti területeken a békanyál (fonalas zöldmoszat) elszaporodása látványnak ugyan kellemetlen, és a fürdözést is akadályozhatja, de a vízminőségben számottevő romlást nem okoz. A balatoni nyári vízminőséget elsősorban az algák elszaporodásának mértéke határozza meg. Az **algásodás mértéke a 2018-as év során is kedvezően alakult**. A problémás algafajok számára már nem optimálisak a tápanyag és egyéb viszonyok, így kifejezetten kedvező a klorofill koncentrációnak (az algák mennyiségét jelző paraméternek) alakulása. Legutoljára 16 évvel ezelőtt mértünk a hipertróf (rossz vízminőséget jelző) határérték közeli éves klorofill maximumot.

A leginkább veszélyeztetettebb nyugati medencékben (Keszthely, Szigliget) is csak 15 mg/m^3 volt az éves maximum. A 90-es évek közepéig sok problémát jelentő süveges kékmoszat sem

volt képes az utóbbi jópár évben nagy tömegben elszaporodni. Az eseti problémákat okozó fonalas kékalgák a tó keleti medencéiben (Siófok, Szemes) nagyon kis számban voltak csak jelen. A nyugati medencékből (Keszthelynél) az összes alga között ugyan már nagyobb arányt képviselnek, de a mennyiségük, mint az az elfogadható klorofill koncentráció alapján is látható, egész évben elmaradt a problémás szinttől.

Halpusztulást nem észleltünk, az esetlegesen szórványosan előforduló haltetekem vízminőségi problémát nem okoznak, a természetes szelekció része. Szintén inkább csak látványnak kellemetlen az árvaszúnyogok jelenléte, a vízben lebegő maradványaik, vagy a rajzásukkor észlelhető enyhe habosodás lehet zavaró látvány, de valójában ártalmatlan jelenség.

28. sz. ábra

Forrás: Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság

A Balaton vízminősége az emberi tevékenység okozta tápanyagterhelés növekedése következtében XX. század közepén kezdett a korábbiakhoz képest romló értékeket mutatni. A vízminőség romlását a tóba jutó növényi tápanyagok, elsősorban a foszfor mennyiségének emelkedése okozta, ami a vízben élő növényi élet mennyiségi növekedését, többek között a tó elalgásodását vonta maga után. Az algák, ezen belül alapvetően a süveges kékmoszat mennyisége nyár végére érte el a maximumát, az egyre növekvő algamennyiség pedig a Balaton különböző medencéiben egyre nagyobb mérvű vízelszíneződéseket okozott. Az 1980-as évek végén, az 1990-es évek elején Siófoknál a víz klorofill-a koncentrációja, amely az algák mennyiségének kimutatására szolgál jó, oligotróf, vagy elfogadható, azaz mezotróf volt, a nyugati medencékben azonban jellemzően már rossz, hipertróf volt a víz minősége az algák mennyisége alapján. Az alga tömegkoncentráció nemcsak látványelem negatívum a vízben,

hanem enyhébb-súlyosabb humán allergiás reakciókat kiváltani képes biológiai anyag, ami részben fürdőzéskor, részben a víz ivóvízként való hasznosítása révén okozhat kellemetlenségeket.

Az intézkedések hatására a Balaton vízminősége az 1990-es évek második felétől jelentősen javult, az elmúlt másfél évtizedben hipertróf határértékek alatti szinteket mérnek a Balaton valamennyi medencéjében. A Balaton elalgásodottságának csökkenésével nem oldódtak meg a tóval kapcsolatos vízügyi problémák, az utóbbi évtizedben a romló vízmérleg és a növekvő hőmérséklet szintén kedvezőtlenül hat a tó vízminőségére, ennek nyomán a víz foszforterhelésének további csökkentése indokolt²⁶.

A Sió belterületi szakaszának vízminősége

A Sió belterületi szakaszában az algásodás erőteljesebb lehet, mert ott a víz sekély, jobban felmelegszik, és terhelése is magasabb, az erőteljes emberi jelenlétnek és a városias környezetnek köszönhetően. A **belterületi Sió szakaszon** a hínár és az algák is nagyobb tömegben szaporodhatnak el, mint magában a tóban, de **ez évben nyáron ezen a területen sem mértünk magas értékeket, jellemző a 10 mg/m³ alatti tartomány** volt. A magasabb értéket májusban tapasztaltunk, akkor 50 mg/m³ koncentráció volt regisztrálható²⁷.

Meteorológiai jellemzők

Az Országos Meteorológiai Szolgálat egyik kiemelt feladata a tavi viharjelzés, ezen belül is a Balatoni Viharjelzés ellátása. A vízen tartózkodók számára a 40 és 60 km/óra közötti széllelkésekre figyelmeztető elsőfokú viharjelzés már komoly nehézségek lehetőségére hívja fel a figyelmet. 2018-ban **a viharjelzések fenntartási ideje a sokéves átlagához képest (2005-2017) alacsonyabb volt**, köszönhetően elsősorban az augusztusi majd az őszi csendesebb időjárásnak. A frontátvonulások és a tartósan szeles időszakok száma kevés volt a szezonban. Az idei szezon egyik fő sajátossága, hogy tavasszal és nyáron gyakoriak voltak a zivatarok, emiatt a kiadott viharjelzések száma viszont magas volt.

2018. október 29-ig a nyugati medencében 1967, a középső medencében 1794, a keleti medencében 1782, a Velencei-tónál 1231 órán át volt érvényben első- vagy másodfokú viharjelzés. **A sokéves átlaghoz képest a nyugati medencében 10,1, a középső medencében 10,7, a keleti medencében 14,5 százalékkal volt kevesebb a fenntartott jelzések időtartama.** A Balatonra kiadott másodfokú viharjelzések fenntartási ideje a teljes időszaknak a keleti medencében 11,3, a középső medencében 11,3, a nyugati medencében 12,3 %-ára terjedt ki.

²⁶ Adatok és ábra forrása: Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság

²⁷ Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság

Az átlagosnál gyengébben szeles **2018-as** szezonban október 29.-ig mindössze **két erős vihar** érte el a Balatont. Mindkét erős vihar zivatarokhoz köthető: 2018 június 8-án egy délnyugatról érkező zivatarlanc okozott Örvényesen 100 km/h-s szelet, szeptember 1-én pedig délről érkező zivatarokból fújt ugyancsak 100 km/h-s szél Siófokon. A szezon folyamán **a viharjelzések nagyobb részben a záporok, zivatarok érkezése miatt** kerültek kiadásra, elsősorban a **helyi zivatarok** voltak a gyakoriak. A keleti medencében például májusban 13, júniusban 12, júliusban pedig 11, a viharjelzési szezonban pedig összesen **54 zivataros nap volt, ami jóval több a 2000 utáni időszak átlagánál**. A helyi zivataroknak köszönhető, hogy a térségben (és az ország legnagyobb részén) nem alakult ki a nyugat-európaihoz hasonló rendkívüli aszály. Így míg a tőlünk nyugatabbra lévő vízgyűjtőjű Dunán rekord alacsony vízállásokat mértek, addig szeptember első hetéig a Balaton bőségesen kapott utánpótlást. A tartósan szeles időszakok, illetve a frontátvonulások ritkábbak voltak az átlagosnál.

2018-ban a szezon igen melegnek indult és minden további hónap is **az átlagosnál melegebb lett. A nyári félév a Balatonnál a számítások szerint 1901 óta az eddigi legmelegebb** (klimatológusok által megerősítve) **félév volt.** Az áprilisról szeptemberig terjedő időszak átlaghőmérséklete Siófokon elérte a 20,9, Keszthelyen pedig a 19,3 fokot. **Ez Siófok esetében 3.3 C°, Keszthely estében 2.4 C° -kal magasabb az 1971–2000-es évek átlagánál!** A magas értékek **nem annyira a nyári meleg napok miatt alakultak így**, hiszen 2018-ban pl. a 30 fokot elérő hőségnapok száma Siófokon 28, és Keszthelyen is 28 lett, míg az előző évben ugyanezen értékek 36, illetve 39 napot számoltak. Nagyobb melegedés volt tapasztalható a megszokotthoz képest **áprilisban és májusban, amikor a havi középhőmérsékletek 3-5 fokkal haladták meg az 1971-2000-es átlagot.** Ősszel is folytatódott ugyanakkor a meleg idő. A nyári hónapok közül az augusztus volt a legmelegebb; Siófokon 24.6, Keszthelyen 22.6 fokos középhőmérséklettel. Keszthelyen és Siófokon a nyár folyamán a napi maximum hőmérséklet nem is érte el a 35 fokot az automata mérőállomásokon (34.2, ill. 34.8 fok volt aug. 8-án). Az év legmelegebb napjai a Balatonnál augusztus 8-án, 9-én voltak. 9-én Fonyódon 35.0 fokig emelkedett a hőmérséklet. A Balaton vízhőmérséklete áprilisban gyorsan emelkedett. Az 1 m mélységben lévő siófoki automata vízhőmérő májusban már 1 nap kivételével 20 fok feletti vízhőmérsékletet is mért. Június első hetében pedig elseje kivételével már elérte a 25 celsius fokot is a víz. A legmagasabb érték július 30-án állt be 28.8 fokkal.

A viharjelzési szezon a Balaton éves legmagasabb vízállásával kezdődött: A február, márciusi csapadékos időjárást követően április első hetében 133 cm volt az induló átlagvízszint. Az előző hónapok sok csapadéka után áprilisban már jellemzően csak az átlagos csapadékösszeg fele hullott le. A Sió csatornán történő vízleeresztés hatására a Balaton vízszintje a hónap végére 5 cm-rel tudott csak csökkenni. A havi csapadékösszegeket tekintve a szezon első hat hónapjából **az április lett a legszárazabb, az augusztus pedig a második legszárazabb hónap.** A május és a július ennél magasabb, többnyire az átlaghoz közelebbi csapadéku volt, míg a június és a szeptember az átlagot általában jóval (150-200 %-ot is) meghaladó csapadéokban bővelkedett (90-120 mm). Szeptemberben az említett mennyiség 90%-a a hónap első hetében hullott, melyekhez a zivatarok is sokfelé jelentősen hozzájárultak. Egyúttal szeptemberben mérték a legnagyobb napi csapadékösszegeket. A nyugati medence térségében 60-70 mm is esett helyenként 1 nap alatt (Gyenesdiás). A hirtelen lehulló nagy csapadék a tó vízszintjén is

megmutatkozott. A hónap első hetében 10 cm-rel, 120 cm-re emelkedett a vízállás. Míg korábban, az augusztusi, az átlagosnál melegebb (2,5 -3,6 fokkal) időjárás hatására 1 hónap alatt 9 cm-rel tudott csökkenni a vízszint. **A hat hónap csapadékösszege átlagosan 400- 450 mm volt, ami 50, helyenként 100 mm-rel is meghaladta a sokévi átlagot.**

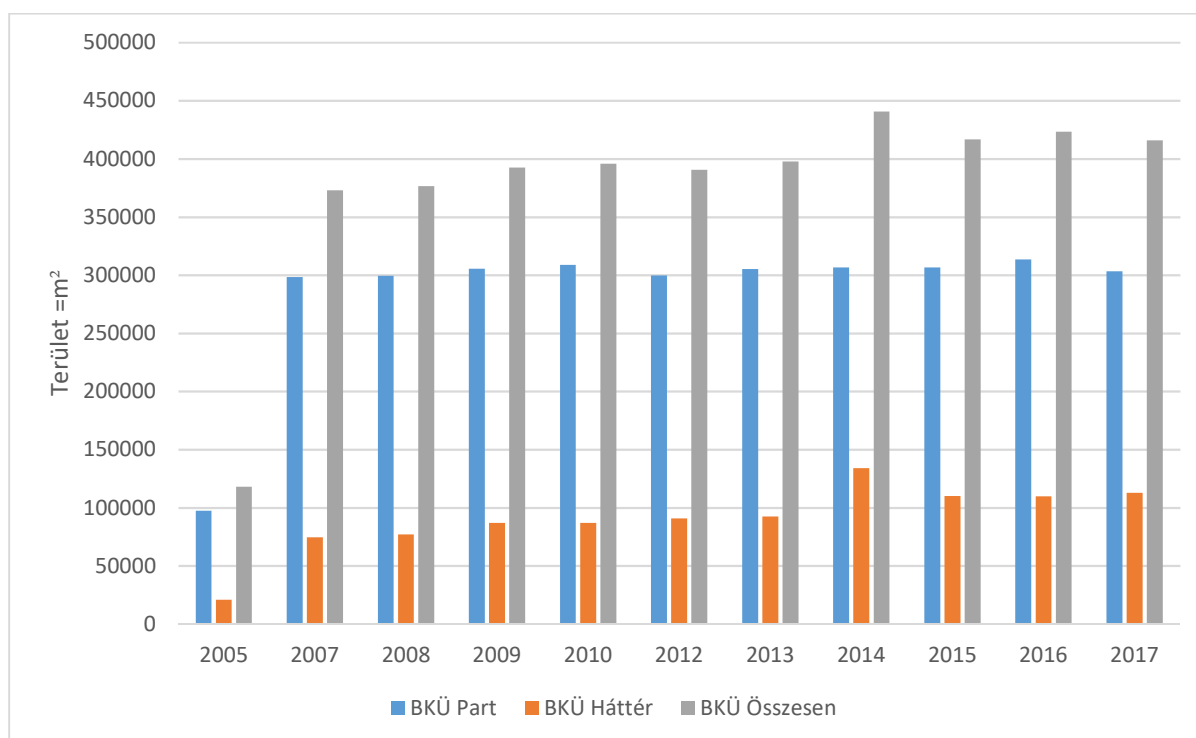
A Balaton népszerűsége és látogatottsága évről évre növekszik. Ugyanakkor **a klímaváltozás nyilvánvaló jegyei tetten érhetőek a mindennapok időjárásában, a korábbiaktól eltérő, gyakran szélsőséges légköri jelenségeken keresztül**²⁸.

Települési környezetvédelem, infrastruktúra

A településeken található rekreációs célú területek tekintetében hiányos idősorral rendelkezünk, hiszen a KSH adatbázisában 2006 és 2011 években nem áll rendelkezésre a mutató. Ugyanakkor ennek hiányában is megfelelő információtartalmú idősor állítható elő, mivel a tendenciák így is kimutathatóak. A rekreációs célú területek mérete 2005-2007 között több mint háromszorosára emelkedett a BKÜ-ben, a partmenti és háttértelepülések tekintetében egyaránt. Meg kell jegyezni, hogy a háttértelepüléseken meglehetősen alacsony bázisértékről indulva. Ezt követően 2013-ig stagnálás következett, majd 2014-ben vélhetően a háttértelepüléseken megvalósított fejlesztések hatására e körben növekedett meg a pihenőhelyek összterületének mérete. A 2015-2016-os évek vonatkozásában 2014-hez képest enyhe visszaesés tapasztalható. 2016-ra a háttérterületeken enyhe, de további csökkenés mutatkozik az előző évihez képest, míg a parti településeken kismértékben növekedett a rekreációs célú zöldterületek mérete. A legutolsó rendelkezésre álló, **2017-es évi adatok szerint összességében ismét kismértékben csökkent a rekreációs célú települési területek mérete a BKÜ-ben.** Ezt éppen a parti települések okozzák, hiszen itt összesen 1 hektárral csökkent le az ilyen területek térmértéke. A háttértelepüléseken ugyanakkor kismértékű növekedés figyelhető meg az előző évhez képest.

²⁸ Országos Meteorológiai Szolgálat

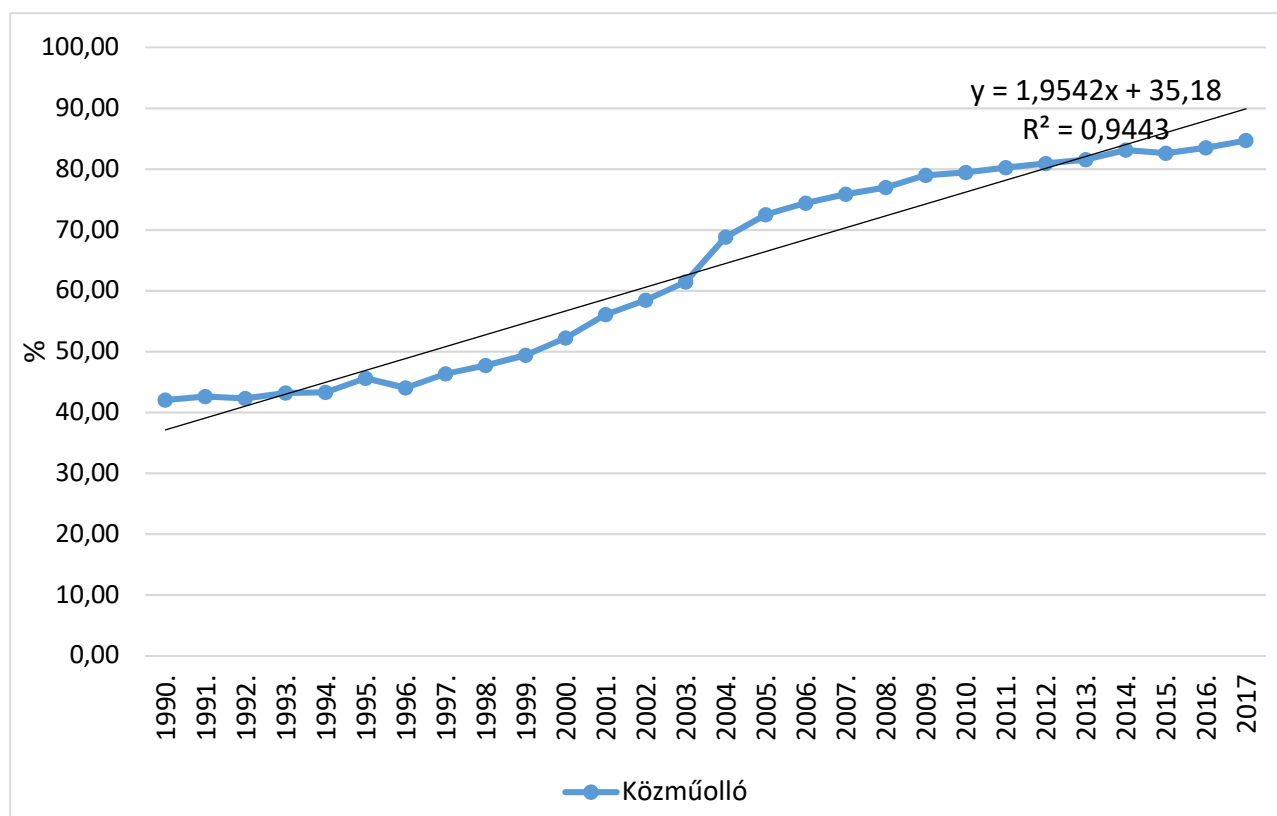
29. sz. ábra Játsszóterek, tornapályák, pihenőhelyek területe (m²) (2005-2017)

A BKÜ kommunális infrastruktúrája rendezett összképet mutat. Minden település rendelkezik közüemi vízellátással, amivel párhuzamban a gázvezeték-hálózat kiépítettsége is gyakorlatilag teljesnek mondható, ezzel együtt a kommunális szennyvízkezelés kérdése egyelőre csak részlegesen megoldott. Összesen 27 település esetében azonosíthatunk 0%-os értéket a közcsatorna-hálózatba bekapcsolt, közüemi vízellátással bekapcsolt települések esetében a KSH adatok szerint. Fontos megjegyezni, hogy e településeken számos esetben találkozhatunk egyedi szennyvíztisztító berendezésekkel, tehát itt a keletkező szennyvizek jelentős része itt sem tisztítatlanul kerül a felszín alatti vízhálózatba.

A közüemi ivóvíz-hálózatba és a közüemi szennyvízcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya, párhuzamban a közüemi szennyvízcsatorna-hálózat hosszával és az elvezetett szennyvíz mennyiségével huszonhét éves periódusban lineáris függvény szerint szignifikáns emelkedő tendenciában mozog, ami összességében a közműolló szűkülését jelenti.

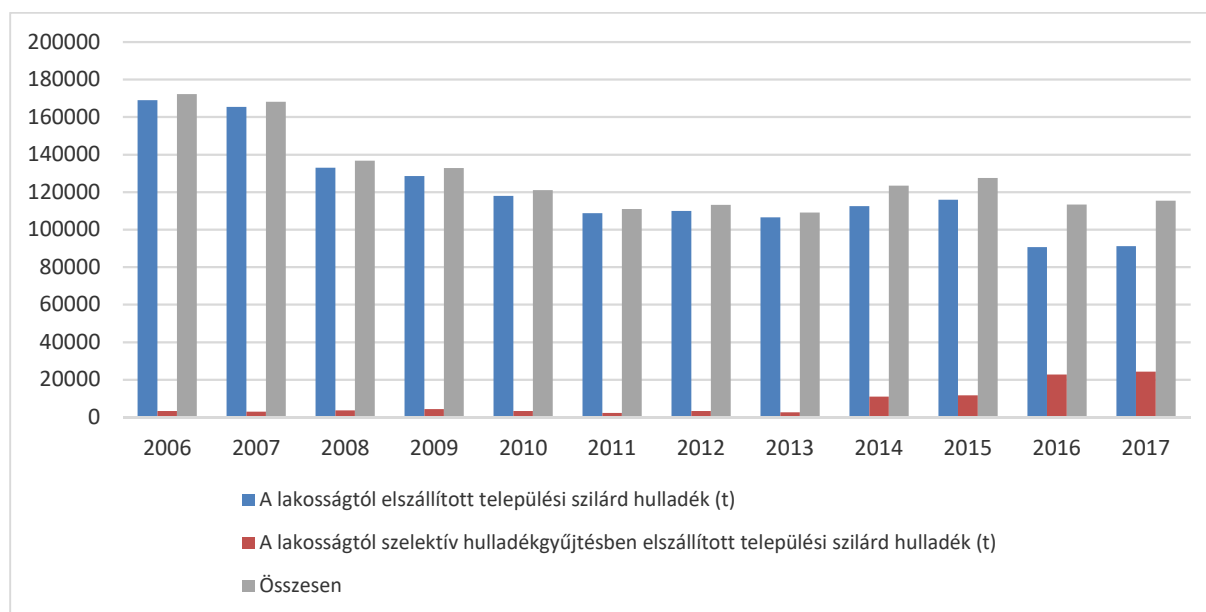
30. sz. ábra A közműolló arányának változása a BKÜ-ben 1990-2017 között (%)

A tó és környezetének megóvása szempontjából különös jelentőséggel bír, hogy a keletkezett szennyvíz nagyrészt tisztításra kerül, amivel párhuzamban a szelektíven gyűjtött hulladék aránya a kiemelt térségek, üdülőkörzetek közül mára a BKÜ-ben a legjelentősebb.

A lakosságtól elszállított települési szilárd hulladék mennyisége az Üdülőkörzet településein **2006-2013 között, tartós időtrendben mintegy 40%-kal csökkent**. Az ezt követő három évben **2014-2017 között kezdetben növekedésnek indult** az elszállított hulladék mennyisége, 2016-ban ismét csökkent, a 2017-es adat viszont megint emelkedést jelez. Rendkívül nagymértékben, több mint **kilencszeresére növekedett a lakosságtól szelektíven elszállított hulladék mennyisége 2013 és 2017 között**. A 2017-es adat szerint a kommunális hulladék mintegy ötöde szelektált módon kerül elszállításra a lakosságtól a BKÜ településein.

31. sz. ábra A lakosságtól elszállított települési összes szilárd hulladék, valamint a szelektíven elszállított hulladék tonnában kifejezett mennyiségének alakulása a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben (2006-2017)

Lakásállomány, lakásépítés

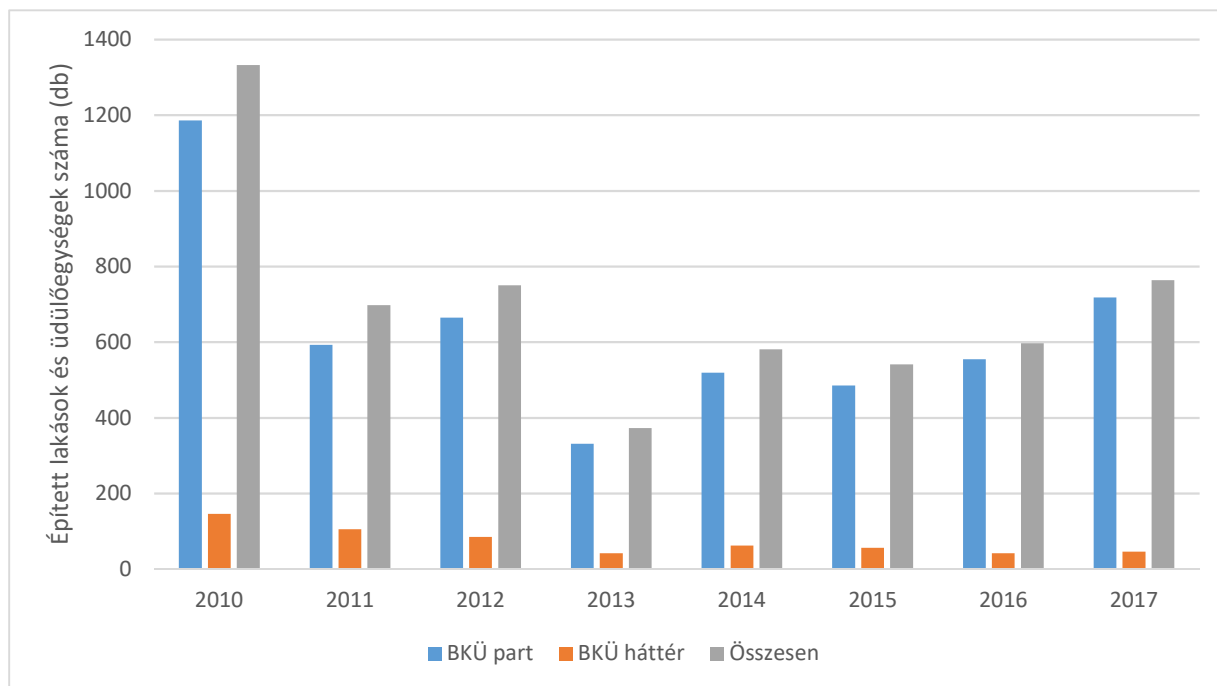
A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet egyik kurrens, legnagyobb társadalmi vitákat kiváltó, azonban a régióban manifesztálódó erős beruházási kedvet és gazdasági potenciál-növekedést demonstráló jelensége a tóparti ingatlan beruházások során megvalósuló lakás- és üdülőegység építési tevékenység. Bár a monitoring jelentések korábban nem tartalmaztak a térségi ingatlanállomány alakulására vonatkozó mutatókat, a fennálló körülmények miatt indokoltnak tartjuk a nyilvános központi statisztikai adatrendszerekben elérhető lakás- és üdülőépítéssel kapcsolatos alapvető mutatók ismertetését.

2010 óta a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén mintegy **5636 lakás és üdülőegység** épült a KSH adatai szerint. Ennek mindössze **tizede jött létre a háttértelepüléseken**, így a **parti településekre koncentrálódik az építések 90%-a, azon belül Siófokra a beruházások 30%-a**. Siófok kiugróan magas értéket képvisel (1705), hiszen a térségi rangsorban az őt követő Keszthelyen 303 lakás- és üdülőegység építését rögzíthetjük 2010 óta, a harmadik helyen pozícionálódó Balatonlellén pedig 295-öt. Sorrendben őket követi Zamárdi (265), Balatonfüred (245), Balatonalmádi (174), Hévíz (169), Balatonboglár (157), Balatonfenyves (123), és Cserszegtomaj (119). A háttértelepülések között a legnagyobb építési kedv Zalacsányt jellemzi, 40 épített ingatlannal.

Az építkezések időbeli dinamikája kapcsán figyelemre méltó tény, hogy a tárgyalt időszakban a legmagasabb építkezési aktivitás éppen 2010-hez köthető. A KSH adatai alapján általunk azonosított 5636 építkezés közel negyede történt ebben az évben. A 2013-as mélypontot

követően alapvetően emelkedő tendenciát mutat az üdülőkörzeti építkezések száma, amivel párhuzamosan a part- és háttérterületi különbségek is csekély mértékben ugyan, de folyamatosan nőnek.

32. sz. ábra Épített lakások és üdülőegységek száma a BKÜ parti és háttértelepülésein (2010 – 2017)

Összegzés

A Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területi monitoring jelentése a legfontosabb gazdasági, társadalmi, közlekedési, környezeti és infrastruktúra indikátorok alapján éves rendszerességgel készülő beszámoló azzal a céllal, hogy az üdülőkörzetben zajló jelenségek időbeni és területi összehasonlító elemzések által valós idejű információkat tárjon a döntéshozók elé. Jelen monitoring elemzés a 37/2010. területi monitoringról szóló Korm. rendelet előírásainak megfelelően készült. A monitoring jelentés emellett a 1861/2016 (XII.27.) Kormányhatározatba foglalt nyomon követési feladatoknak, valamint az 1/2016. (02.12) és a 11/2017. (03.17.) BFT határozatokban rögzített feltételeknek is megfeleltethető.

A 2014-2020 közötti uniós fejlesztési időszak FAIR adatbázisban rögzített operatív programok metszetében rendszeresen nyomon követett adatok tanúsága szerint a forrásigények támogatásai, a támogatások kifizetései továbbra is intenzíven zajlanak. A legfrissebb, 2019 januári állás szerint országosan a pályázatokban igényelt forrás meghaladja a 11 ezer Mrd, a megítélt támogatás megközelíti a 8,5 ezer Mrd, a kifizetett összeg közel 5,4 ezer Mrd Ft. Az összes projekt közel 60 %-a a forráselosztó szándéka szerint támogatásban részesült, kifizetések a megítélt támogatásban részesült projektek mintegy négyötöde esetében jelennek meg. A BKÜ területén megvalósuló projektek részesedési aránya az országosból kétéves átlagban 3,8 %-on alakulnak. Az igényelt és a megítélt források aránya az országoshoz képest átlagosan egyformán 4,1 %, a kifizetéseké 5,2 %. A támogatott projektek kifizetése az üdülőkörzet területén is zökkenőmentesen halad.

A BKÜ területéhez csoportosítható pályázatokban igényelt forrás több mint 461 Mrd Ft, amelyből mintegy 344,4 Mrd Ft a megítélt, és 281,7 Mrd Ft a kifizetett összeg, ez utóbbi 952 db ténylegesen megvalósítási fázisba lépett, vagy már megvalósult, lezárult projektet jelent. A forrásigények, a megítélt összeg 76 %-a, illetve a kifizetések több mint 70 %-a továbbra is a parti és partközeli településekhez köthető. Üdülőkörzeti alrégiók szerint a balatoni településekhez kapcsolható fejlesztések 45,2 %-a Somogy, 35 %-a Veszprém, 19,9 %-a Zala megyei. A legtöbb forrásigény a térség Somogy megyei részén generálódott, az igénylés, a támogatás és a kifizetés metszetei szerint az üdülőkörzet Veszprém megyei területrésze rendre a második, Zala a harmadik.

NUTS területi szintek összehasonlításában az egy lakosra vetített forrásigények, megítélt támogatási összegek és a kifizetések metszeteiben is, amennyiben magyarországi értéket 100 %-nak tekintjük, markáns BKÜ felülreprezentáltság igazolható. A forrásigények egy lakosra vetített összege az országos érték közel 152 %-a, a megítélt támogatások esetében pontosan másfélszeres a különbség, a kifizetéseknél pedig már csaknem kétszeres.

A hatályos, 1861/2016 (XII.27) sz. Kormányhatározatban foglalt, FAIR adatokban nyomon követhető fejlesztés stratégiai prioritások megvalósulása is töretlen ütemben zajlik. A Kormányhatározat által nevesített, követhető prioritások kapcsán keletkezett forrásigény 2019 január elején 407,3 Mrd Ft, több mint másfélszerese a dedikált uniós keretnek, 2018 ősze óta minden FAIR-ban rögzített prioritáson belül túligénylés tapasztalható. A megítélt támogatások

főösszege közel 300 Mrd Ft, ez a Kormányhatározatban dedikált uniós keretösszeg közel 122 %-a. Az idő előrehaladtával az egyre kevesebb forrásra adekvátnan kevesebb pályázat is várható, ami életszerűen hűti a pályázati aktivitást, miközben a befogadott pályázatok számának emelkedése fűti, hiszen a forrásokat az elosztó kihelyezi, amit követően a kifizetések is megtörténnek. A 1861/2016 sz. Kormányhatározatban megnevezett stratégiai tématerületek vonatkozásában a FAIR szerint nyomon követhető kifizetett összeg mintegy 223 Mrd Ft. A kifizetett összeg aránya a Kormányhatározatban dedikált uniós keret százalékában 90,3 %. A fejlesztési időszak előrehaladtával a kifizetések egyre jelentősebb növekményeket mutatnak, átveszik a támogatási szándék szerinti összegek korábbi, tervezés-stratégiai szempontok szerinti priori helyét, és irányadóvá válnak.

A Balaton üdülőtérületén azonosítható a magyarországi kereskedelmi szállásférőhelyek mintegy harmada. Ezzel párhuzamban a vendégek közel hetede az összes regisztrált kereskedelmi vendégéjszaka ötödét tölti a magyar tengernél. 2018 év során a belföldi vendégkör 21,3 %-át, a belföldi vendégéjszakák 25 %-át, illetve a külföldi vendégek 7,4 %-át, és a külföldi vendégéjszakák 12,8 %-át regisztrálták a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetben. Mindez összesen 1,84 millió vendéget, és 5,85 millió vendégéjszakát jelent az üdülőkörzetben. A belföldi vendégek száma 2018-ban a kereskedelmi szálláshelyeken 1,4 millió fő, akik 3,896 millió vendégéjszakát töltöttek el a térség kereskedelmi szálláshelyein. Ezzel szemben a külföldi vendégek száma 440 ezer fő, míg az általuk eltöltött vendégéjszakák közelítik a kétmilliót. Ezek az eredmények egy évek óta tartó vendégforgalmi bővülés eredményei. E bővülést bizonyítja, hogy a szoba- és férőhelykapacitás-kihasználtsági értékek tovább emelkedtek az előző évi adatokhoz képest, valamint az idegenforgalom jövedelmezőségét jelző mutatószám a REVPAR is folyamatosan emelkedik a BKÜ területén. Az előző évtől eltérően, 2018-ban ismét csökkent a vendégek átlagos tartózkodási ideje: 2017-ben ez 3,24 nap volt, 2018-ban 3,18 nap. A megfigyelt adatok alapján kijelenthető, hogy a főváros mellett térségi szinten a Balaton üdülőtérülete továbbra is az egyik legdominánsabb vendégvonzó desztináció az országban.

A munkanélküliség és a foglalkoztatottság egymással szorosan összefüggő ingadozásait a turizmusgazdaság térségi működése okozza, vagyis az idegenforgalom szempontjából hangsúlyos és kevésbé hangsúlyos szezonok periodikus váltakozásai váltják ki. Az üdülőkörzet foglalkoztatottsági, munkanélküliségi helyzetét, ahogyan azt országosan is, az elmúlt évben működésbe lépett közmunka-közfoglalkoztatási program pozitív irányában befolyásolja, ami által a munkanélküliségi-foglalkoztatottsági ingadozások negatív maximum értékei jelentősen mérséklődnek. Ezen túlmenően, vélhetően az ország javuló gazdasági teljesítményének hatására is 2017 évben 3,99 %-ra mérséklődött a BKÜ éves átlagos munkanélküliségi rátája. Jelentősen csökkent a közfoglalkoztatottak havi átlagos létszáma is 2017-ben és 2018-ban egyaránt. Fel kell hívni ugyanakkor arra a figyelmet hogy a megelőző évek trendjével szemben 2017-ben kismértékben emelkedett a pályakezdők munkanélküliségi rátája az üdülőkörzetben. Így is meglehetősen alacsony (1,72%), de a trendforduló ténye kiemelendő. A foglalkoztatás, munkanélküliség vonatkozásában jelentős területi különbségek azonosíthatók a parti és háttértelepülések viszonylatában, illetve a BKÜ-t alkotó megyei alrégiók tekintetében.

A BKÜ-ben a születések és a halálozások egyenlege évtizedek óta negatív, azaz többen halnak meg a térségben élők közül, mint ahányan születnek. A népesség élve születés és halálozás (természetes népességváltozás) egyenlege a lakosság nagymértékű öregedésével társul. Az üdülőkörzet népessége ugyanakkor mégsem csökken a természetes fogyás ütemében. Az állandó népesség számának a várható népességcsökkenési tendenciával szemben megfigyelt változása a nemzetközi és az országhatáron belüli vándorlás összhatásában pozitív egyenlegével magyarázható. A 2017 évi adatok alapján az kiemelt üdülőkörzet állandó népessége 271 271 fő, a lakónépesség száma pedig 256 858 fő. 2017-ben a XXI. század eddigi legmagasabb természetes fogyás indexe rögzíthető a térségben. Az élveszületések és halálozások 1000 lakosra vetített egyenlege -5,93. Ugyanakkor 2016-ban és 2017-ben a lakónépességet tekintve magasan pozitív volt a térség vándorlási egyenlege, olyannyira, hogy a XXI. század két eddigi legmagasabb értékét regisztrálhattuk e vonatkozásban.

Az elmúlt másfél-két évtizedben a Balaton térségében számottevő közúti, illetve jelenleg is tartó módon komoly vasúti hálózat fejlesztés zajlott le. Ezzel együtt azonban a főváros valamint a megyeszékhelyek BKÜ településeitől mért átlagos közúti elérhetőségi időértékei az elmúlt években kismértékben növekedtek. Jelentős térségi versenyelőnynek számít, hogy a kiemelt üdülőkörzet rendelkezik repülőtérrel. A legutolsó vizsgált évben (2017) a repülőtér utasforgalma 13 229 fő volt. 2005 óta ez a forgalmi mutató a legalacsonyabb érték.

Az üdülőkörzet kommunális infrastruktúrája alapvetően rendezett összképet mutat. Minden település rendelkezik közütemi vízellátással, amivel párhuzamban a gázvezeték-hálózat kiépítettsége is gyakorlatilag teljesnek mondható, ezzel együtt a kommunális szennyvízkezelés kérdése, bár az ezzel kapcsolatos környezeti indikátorok folyamatosan javuló értéket mutatnak, továbbra is részlegesen megoldott kérdés. Az épített környezet tekintetében jelentős változások zajlanak le a térségben. 2010 óta a Balaton Kiemelt Üdülőkörzet területén mintegy 5636 lakás és üdülőegység épült a KSH adatai szerint. Ennek mindössze tizede jött létre a háttértelepüléseken, így a parti településekre koncentrálódik az építések 90%-a, azon belül Siófokra a beruházások 30%-a.

Az üdülőkörzet legnagyobb természeti értéke a Balaton. A tó vízminőségének alakulása hosszú évek óta kedvező, a vízminőség jellemzően alkalmas a legkülönbözőbb vízhasználatokra, így a fürdőzésre is. Meteorológiai adatokkal alátámasztott tény, hogy a klímaváltozás nyilvánvaló jegyei tetten érhetőek a balatoni mindennapok időjárásában, a korábbiaktól eltérő, gyakran szélsőséges légköri jelenségeken keresztül. Az ehhez történő alkalmazkodás a következő időszak egyik legfontosabb feladata.